

శ్రీశ్రీధరాయనమః.

శ్రీమన్మహారాజరాజశ్రీ వేంకటగిరిపురాధీశ్వరులగు
శ్రీరాజగోపాలకృష్ణయ్యచేంద్రబహద్దరు, కె. సి. ఐ. ఇ.
మహారాజాగారి కంకితంబుగా

శ్రీబాబ్బిలిపురాధీశ్వరులగు
మహారాజరాజశ్రీ రాజా శ్రీ వేంకటశ్వేతాచలపతి
రంగరావు బహద్దరు, కె. సి. ఐ. ఇ.
మహారాజావారి యాథాన విద్యత్కవులలో నాకరగు

బ్రహ్మశ్రీ

మండపాక పార్వతీశ్వర కవీశ్వరులచే

రచియింపఁబడిన

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము.

ఇది

శ్రీ వేంకటగిరి పురాధీశ్వరులచే నముద్రిత గ్రంథచింతామణియందుఁ

బ్రకటితమానకై పనుపఁబడి

నెల్లూరు పురమతల్లి నుల్లసిల్లు

ఓక్టోరీయా, రంగనాయకీఱిలాస, రమానిలయ

ముద్రాక్షర శాలలలో ముద్రితమై

అముద్రిత గ్రంథచింతామణి పత్రికాధిపతియగు

పూండ్ల రామకృష్ణయ్యచేఁబ్రకటితమయ్యెను.

రమానిలయ ముద్రాక్షరశాల.

నెల్లూరు.

Registered Copyright.

1—5—03.

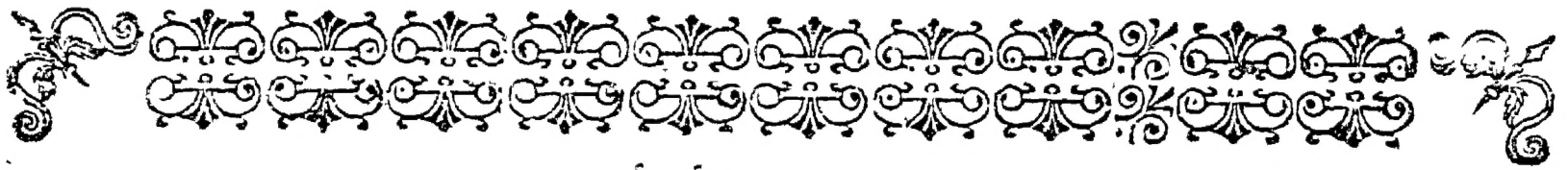
ప్రకటనము.

ఈ గ్రంథము నంకితముంబొందినట్టి మహారాజ రాజశ్రీ- ఉముదే-
రాజే- రాజసూ- రాజా- శ్రీ- వెలుగోటిరాజగోపాల కృష్ణయ్యచేంద్ర
బహద్దరు పంజపాజారిమస్సబు దారిత్యాదివిరుదాంకితులగు శ్రీ వేంకట
గిరి స్రభువుగారు దీనిని మాపత్తక్రియండుఁ బ్రకటితమగుటకుఁగా నని
చిరిగావున ముద్రింపించి ప్రకటించితిమి. ౧౮౪౭ సం॥ నె ౨౦ రు ఆక్టు
ప్రకారము దీని డిజిస్టరుచేయించి యున్నారము. ఇక నెవ్వరు దీనిస్మృతిం
పఁగూడదు.

ఇట్లు

నెల్లూరు }
౧-౫-౦౩ }

పూండ్ల రామకృష్ణయ్య,
అముద్రితగ్రంథచింతామణ్యధిపతి.

శ్రీ శ్రీధరాయనమః

శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయ పీఠిక.

1. ఈ గ్రంథమును (శ్రీకృష్ణాభ్యుదయమును) మండపాక పార్వతీశ్వర కవిగారు విరచించిరి. వీరుబాబ్బిలి సంస్థానాస్థానంపు విద్వాంసులలో నొకరుగానుండి దీనిని శ్రీవేంకటగిరి పురవరాధీశ్వరులకు మహారాజరాజశ్రీ శ్రీమద్రాజగోపాల కృష్ణయ్య చోండులవారికిఁ గృతినిచ్చిరి. పార్వతీశ్వరకవీశ్వరుల వారిగ్రంథమును 1895 సరియైన మన్మథ సంవత్సరమునఁ బ్రారంభించి యతిశీఘ్రకాలములోఁ బూర్తిజేసిరి. దీనింగ్రంథకర్తగారు రాజనాజ్ఞపై రచించినట్లుగా “నాత్మపర్యాయచర్యాసపర్య” అనెడు హరిహరేశ్వర శతకమున వ్రాసియున్నారు. ఈ హరిహరేశ్వర శతకమును మేము ముద్రింపించియున్నారము. దీనియందుఁ బార్వతీశ్వర కవిగారి చారిత్ర వారతయునగావడును. ఆద్దానించాపార్వతీశ్వరులవారే విరచించియున్నారు. దానిం బఠించినవారి కెల్లఁదత్కవిసంహుని జీవితచరితమంతయుఁ గరబదరాయమాణమనియెంచుచుండుఁబంచి లిఖింప విరమించితిమి. అయిననించుక దీనిలిఖింప మనసయ్యెడు.
2. ఈకవి వ్రాస్కొలుండు. వైదికి. విశాఖపట్టణముమండలములోఁ జేరినబాబ్బిలికి సమీపముననున్న పాలతేరను గ్రామము కాపురస్థులము. వీరు 1833 సంవత్సరము జూన్ 30 దీన జన్మించి 1897 సంవత్సరము జూన్ 29 దీనఁ బరమపదించిరి. వీరు తమ పండ్రెండవ వత్సరము మొదలుగ ననఁగా 1845 సంవత్సరమునుండి కవిత్యము వ్రాయుచువచ్చిరి. అపుడు “కవితాలతాంకురమును” నొకఘంటలోఁ గాఁబంతగించి వ్రాసియున్నారు. ఇదియేవారి యాదీకవిత్యము. (చూడుండు, హరిహరేశ్వర శతకము- పుట 29.) ఇంక వారియంత్య కవిత్యము 1897 సం॥ జూన్ 25-26 27-28. దులలో మృత్యుంజయ స్తవమునొనరించి 35 పద్యములు వ్రాసి తే 29 దీనఁ గాలధర్మమునొందిరి. ఈపద్యములన్నియును, “మృత్యుంజయునకునమస్కరింతుఁదరింతుక” అనిమకుటముగానుంచి మృత్యువు నోటిలోమారునపుడు వ్రాయఁబడినవి. (చూ, హరిహరేశ్వర పుటలు 30, 31, 32.) ఇంకవారి జీవితముతో వారువ్రాసిన పద్యములకును మాలికలకును, దండకములకును లెక్కయేలేదు. పోయినవి పోఁగా నిపుడువారి గ్రంథములు 84 మిగిలియున్నవి. వీనినామములన్నియు హరిహరేశ్వర శతకమునఁ జేర్కొనఁబడియున్నవి. వీరిప్రతిగ్రంథమును గ్రంథములోని ప్రతిపద్యమును రస

పుష్టిగలిగియుండును. చప్పిడికవనమన నెట్టిదో వారెటుగరు- ఇందులకు నిదర్శనముగా వారిగ్రంథములలో “ గోపాలకృష్ణ ” శతకములోని పద్యముల గనుఁ గొన్నఁబాలు- ఆ శతకము ముద్రితముగానందున గ్రంథకర్తయొద్దనే ఖలమైనదట- దానికై మేము గ్రంథకర్తజీవించియుండఁగానే ప్రయత్నంచితమిగాని కాగితములు ఖలములైనవనియు దానియందలి యొకకొన్ని పద్యములు మాత్రమగ పడినవనియు వానినిమాకంపిరి- వానిని 1893 సం॥ జూన్ జూలై నెలల మయాఖములలోఁ బ్రకటించి యున్నారము- ఆ పద్యముల నేయిపుడీ శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయమున కరివ- పుటయందు 274 275- 276- 277- పద్యములుగా గ్రంథకర్తగారు చేర్చియున్నారు- ఇదికవులకునై డిమే- భారతకవులు నిల్లెతమపద్యముల నొకచోనున్నవానిని మఱియొక్కచో పెక్కొలిపియున్నారు- వారిపద్యములకు వారధికారులు, ఇది గ్రంథచార్యముగాదు.

3- ఈ గ్రంథమునకుఁ గృతిపతియగు శ్రీ వేంకటగిరి ప్రభువుగారు తామీ గ్రంథమునంకితమునాంది మాపత్రికానామమును సార్థకపటుపఁపెంచియో, లేక, మాకుఁ బార్వతీశ్వరకవీశ్వరులవారియెడఁ గలుగు ననుకాగమెఱింగియో దీనినిమాపత్రికలోఁ బ్రకటించుటకుఁగా 9-2-01నఁ బంపిరిగాన వారియజ్ఞ శిరసావహించి మార్చి నెలనుండి ముద్రణమునకుఁ బ్రారంభించినను 1901 1902 సంవత్సరములలో బత్రికచక్కఁగఁ బ్రకటింపఁ బడనందున నింత కాలముగడిచినది.

4. వేంకటగిరి సంస్థానము ప్రప్రథమముననుండి విద్యావిషయపుఁజర్చలలోఁ బేరెన్నికఁగన్నది. బమ్మెరపోతనామ్యుఁ డాదిగా నేటిదనుక తెక్కలేని కవులకిక్కయైన సంస్థానమిదియొక్కటియేయని నొక్కివక్కాణింపవలసియున్నది. విద్యత్సంస్థానమనియే దీనించిలువఁ దగు. సంస్థానపుఁ బ్రభువులు విద్యత్ప్రభువులేగదా. రెంటూరి రంగరాజుగా రీసంస్థానపుఁ బ్రభువులలో నొక్కరిపై భానుమతీపరిణయము నంకితమిచ్చియున్నారు. ఆ కవనముంజూచినచో నచటిప్రభువులకెట్టి కవనముపై యభిరుచిగలదో తెలియనగును. ఎప్పటిసంగతియో యిప్పుడేల. ఈ శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయ గ్రంథకర్తగారు వ్రాసినట్టి “ రాధాకృష్ణసంవాదము ” అనుశ్రీరాజగోపాలకృష్ణయో చేంద్రులవారి పట్టాభిషేక మహోత్సవ వర్ణనాగ్రంథముంగన్న నది హస్తామలకమగును. తామరతంపరంబోలి యీసంస్థానమిట్లే నెగడవలయునని శ్రీ జగదీశ్వరుని వారకప్రార్థించుచుండుము- మఱియు వాల్మీకిరామాయణమును జక్కఁగఁ దెలింగించి తమతండ్రిగారి కంకితముంజేసిన గోపినాథమువేంకట కవింద్రునిచేతనే వీరును, మాఘకావ్యముందెనింగింపించి యంకితముంబొందియున్నారు. అది 1904యే పరీక్షా పఠనీయగ్రంథముగ వన్నెవాసింగన్నదనివిని ముదమందుచున్నారము.

5. ఈసంస్థానపువారు గ్రంథముల నెంత శ్రద్ధతోఁ జమవుదురోయని విషయ గోరుదురేని యిందుక వినుఁడు. ఈ గ్రంథమున 86వ పద్యమున నేనవబంతియందు “దౌల్యమువహించి” అనుటకుఁగా “దౌత్యమువహించి” అనిమేముపొరఁబాటున ముద్రింపించి మా మాససంచికను వారికిఁ బంపినవెంటనే దానింబఠించి యర్థము గాఢు సంకయించిగాఁబోలు, మాపేరనిట్లుగా వ్రాయించినారు. ఎట్లనఁ—

“ 86 వ సీసపద్యమున ‘దౌత్యము’ అని మూలమండేయున్నదా? ఉన్నచోనెట్లు క్తముండేసి ముద్రింపించితిరో తెలుపవలయును. దౌత్యముతప్పేని ధౌర్యమా, తౌల్యమా, యెట్లుండవలయునని సమన్వయించితిరో తెలియఁగోరి శ్రీ శ్రీయేలిన వాడు నెలవిచ్చిరిగాన విన్నవించితి.

వేంకటగిరిపాఠః }
1-6-02. }

ఇట్లు
తిరుమలనెట్టి జగన్నాథము.”

అని వ్రాయించినారు. చూచితిరా, శ్రీప్రభువుగారి ఛాపాభిమానము. తమకున్న రాచకార్యంపుఁ బనులయొత్తడిలో నిట్టిచిట్టివిద్యావిషయంపుఁ బత్రికంగరమునం బట్టి పఠించియందలి తాపాహాసములఁ దత్తదధిపతులకుఁ దెలుపునట్టి రాజసింహులు మాపత్రికకు నిత్యపోషకులుగ నున్నారని మేమువిజ్ఞప్తిగచువ్వారము- ఒకప్పరే కాదు, వీరిసోదరులగు శ్రీవేంకటకృష్ణయూచేంద్రులవారును సంతతము విద్యావిహారములతోనే కాలముగడుపుచుందురనుటకును మాజనవరి సంచికయే సాక్షిగదా.

6. కృతిపతులవలెనే కృతికర్తలగు పార్వతీశ్వరశాస్త్రిలవారికినిమాయందు నెక్కుడనురాగముగలిగి మాపత్రికకు వారెన్నియో మాలికలు వ్రాసిపంపియున్నారు. వానింజదివి యానందింపవలయునేగాని, యవి రసపుష్టి గలవియని యెంతవర్ణించినను వ్రాయ నలవిగాదు. మా కోరికపైవారు ప్రబంధసంబంధ బంధనిబంధన గ్రంథమును వ్రాయఁగా దానిన్నేముమాపత్రికలోఁ బ్రకటించియున్నారము. మఱియు మా మాటను వారువమ్ముచేయక తమచారిత్రము ఛాదోబద్ధముగ “నాత్మపర్యాయచర్యసపర్య” అను నామాంతరముగల హాసహాసేశ్వర శతకమునువ్రాసి మా కిచ్చిరి. ఆ శతకమునందు వారు మమ్ముంగూర్చి వ్రాసినపద్యముల నీ గ్రంథమండే మఱియొకచో విషయసూచికకుఁ దర్వాతఁ బ్రకటించియున్నారము. ప్రబంధ బంధములను గూర్చివారి ట్లాగ్రంథముననేవ్రాసియున్నారు.

శ్రీ! శ్రీమత్పినాకినీ సింధుతీరమున భాసెల్లు పెల్లూరిలోనుల్లసిల్లు

పూండ్లవంశంబునఁబూడమియూపుడమిలోఁ గవిపక్షపాతీయస్థాతినడయఁ

గడఁగి 'యముద్రితగ్రంథచింతామణి' యనుపత్తికనుబ్రకటన మొనర్చు
 శ్రీరామకృష్ణాఖ్యచేఁ దనర్చు నుదారకవిగోరి వ్రాసిన కారణమున
 మహితబాబ్బిలిపురినుండు మండపాక | పార్వతీశ్వరకవి కతిపయకవిత్వ
 బంధములకొకలక్షణగ్రంథమిపుడు | క్రొత్తగా సేర్చినట్లొనగూర్చెనిట్లు॥

చ॥ సుకవులుబంధలక్ష్యము తెచూపిరి గాని తద్వర్గ లక్షణం

• బాకరునుజూపరైరనితమద్ధరణార్థము పూండ్ల రామకృ
 ష్ణకవిదృఢప్రతిజ్ఞఁడు రసజ్ఞఁడు గావునఁబూనియుండెఁగౌ
 తుకమునఁబార్వతీశ్వరుఁడు దోడ్పడఁ దత్ఫలసిద్ధికబ్రమే॥

7. ఈగ్రంథమున రేఖ శకటచేఫలకు సాంకర్య మగపడుచున్నను సీగ్రంథకర్త
 గారావిషయమున కిష్టపడియున్నట్లుగ వారి రాధాకృష్ణ సంవాదమున నాల్గవ
 యాశ్వాసమున 62 వ పద్యపుఁ డీకలొ నగపడుచున్నది. సూత్రమున "రయోస్తు
 నిత్యంస్యాత్" అని వ్రాసినవా రేల సాంకర్యము జేసియుందురు? ప్రయోగములగ
 పడుచున్నవందురేని వానిం దగ్గ్రంథకర్తయే వ్రాసినాఁడనుటకు వారికిఁ గల ప్రబల
 నిదర్శనములేవియో తెలియవు. అట్టి ప్రయోగములు పెక్కు లగపడుచున్నవన్న
 "గతానుగతికోలోకో" అని యున్నదిగదా. దీనినొప్పుకున్న సీమార్గము "ఒజ్జల
 పుచ్చకాయం" బోలియుండుంగదా. అట్లేల భావింపవలయునో విచారింపుఁడు.
 అట్లే యికారసంధింగావించి దానికిఁ గొంతసమాధానము సీగ్రంథకర్తగారు రాధా
 కృష్ణసంవాదమున నాల్గవయాశ్వాసమునందే 50వ పద్యమున "మింటినుండిం
 టికిక" అను సంధింగూర్చి విశేషముగాఁ జర్చించియున్నారు. పూర్వకపులలో
 నేమి యిప్పటివారిలోనేమి యిట్లు భిన్నాభిప్రాయము గలిగి యుండుట నైజము
 గానే యగపడుచున్నది. ఏది యెట్లున్నను లక్షణమునకును రసోజ్ఞాంభోణతకును
 సంబంధములేదు. చేమకూర వేంకటకవిగారి విజయవిలాసము దీని కుదాహరణము.
 అందుఁగొన్నిలక్షణ విరుద్ధములున్నను బద్యము లమృతరసమును జిమ్ముచుండును. శ్రీ
 పార్వతీశ్వరులవారికవిత్వములో నభిప్రాయభేదముగల మార్గములు కొన్ని యగపడి
 నను గవనము ముద్దులు మూటగట్టుచుండును. ఈగ్రంథమున 16-17-68 99-107-
 154-171-173-274-275-276-277-308 మొదలగు పద్యములం జదివినచోఁ గవిత్వ
 ములోని లావణ్యము శ్రుతి గోచరమగును. అట్లే పీఠికలోని 14-15-26 పద్యములను
 సహా పఠించి సంతోషాంబుధి నోలలాడంగోరుచున్నారము. రాధాకృష్ణ సంవాదము
 నుండియుఁ గొన్ని పద్యములవారి కవనలావణ్యముం జూపుటకై ప్రకటించుము:—

శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయ పీఠిక.

సీ॥ మీప్రపితామహుండై ప్రసిద్ధుండగు లక్ష్మణాఖ్యుడహీన లక్షణుండు
పాటించితానన్నమాటఁదప్పనిమేటి వరసుమిత్రానంద వర్ధనుండు
విజయరామావనీ విభుడగ్రహారాధ్యభూదేవతాజాతిపోషణమున

ననుపఁగఘాతనయోక్తివశంబునఁబుణ్యజనాధీనముల నొనర్చి
విభునివలనిభయంబున విడిచెదనువు । దానిఁగాంచి విభుండుభేదమువహించి
యలవిరోధినడంచి శ్రీనధిగమించి । లక్ష్మణకుమారచింతఁగోల్పరచెఁగాదె॥

సీ॥ అనియంతనిలువక వినియంతపలుకులు వినియంతకంతకు విషయమెనయఁ
జని యంతరాయమొందనియంతపురమునఁ దిని యంతరంగఁబు దనియనిలుము
మనయంతవారము మనయంత మనమింత మనయంతరమెఱింగి మసలవలదె
నిజయంత్రచింతమాని జయంత రథవాజి గజయంత లచ్చరల్ గలసిరాఁగ
రాగమున ఛాసుగాగసురాగసుమప । రాగవాసీతవనుల నిరాగసుండ
వగుచు నిర్భరముగసుఖివగుటమాని । మానివయిల్లునివడుటిదిమానితంబె॥

ఉ॥ యాచకకల్పవృక్షము క్రియాచతురుండు రిపుషిపార్షణా
యాచణశేముషీనిధి నయాచరణాదరణుండు సద్విధే
యాచలమానసుం డురుదయాచతురాస్యగురుండు రూపధే
యాచమితస్సరోజ్వలుండు యాచమహేంద్రుండు మర్త్యమాత్రుడే॥

ఉ॥ చల్లనిమానసంబున నెసంగుచు నిర్మలపక్షపాతయై
యెల్లద్విజవ్రజంబు నుతియింపఁబయోంబుగతికా గుణాగుణం
బుల్లఘురీతి నేర్చితగవుల్ తగఁదీర్పఁగ నేర్చి భూమిభు
క్తల్లజ రాజహంసమనఁగా భవదగ్రసుతుండు రాజిలుక॥

ఉ॥ వారిప్రసన్నజీవనత వారియవారిత పావనత్వముకా
వారిసుశీతలత్వమును వారిజగత్పరిసేవ్యవృత్తియుకా
వారిసముద్రసత్వగతి వారిస్నతైవలసత్కృమాప్తియుకా
వారిప్రభూతగౌరవము వారికవీడ్యత వారికేతగుక॥

మ॥ కడియాలంబున వైరుతౌదురనుచుంగట్టుంబుగా జాళువా
కడియాలంబుడుకం గరంబులకలంకారంబుగాఁదాల్చియి
క్కడియాలంబున మింతయొప్పునెయనంగాఁ జాలు మెప్పునిపె
క్కడియాలంబుల పాజు రాజునెడుటకా సాశ్చర్యచర్యందగెక॥

క॥ ఎంతటిమతిమంతులకును । మంతులుగ నవచ్చుఁగృతుల మహిఁగవన శ్రీ
మంతులు సామంతులు ధి । మంతులు మంతులుదొరంగి మంతురు గుణముల్ ॥

క॥ నాతీయేమనిదెల్పుదు । నాతీరున నగరుపెడలు నవుడు నృపుఁడు నా
నాతీర్థప్రజగన గణ । నాతీతోత్సవమొనర్చినదియెట్లన్నఁ ॥

క॥ రాజాగమనముపేళకా । డ్కొజనులకు సకల శకున సంగతిగల్గెకా
రాజాగమనముపేళకా । డ్కొజనులకు సకల శకున సంగతిగాదే ॥

క॥ యమునాతరంగిణీతో । యమునాఁదమమమరె నచటవగు హంస నికా
యమునాఁదగె నుడుసముదా । యము నాఁటిదిసాంతదీపికావలిలేవకా ॥

క॥ ఘనచంద్రహాసరుచులం । గనితగెనారాచకోరికలనకా జగముల్
ఘనచంద్రహాసరుచులం । గనితగె నా రాచకోరికలనం దగదే ॥

క॥ అవనీతలావతీర్ణేం । ద్రవనీ తావకచతుర్థ తనయుండగు శ్రీ
నవనీతకృష్ణాభిభుమా । ర్ద్వవనీతులరీతులెన్నఁ దరమేమాకుకా ॥

క॥ దేవరసజ్జమనోజ్ఞుఁడు । దేవరతొలుపట్టి కృష్ణదేవుఁడ యగుఁగా
దేవరగుణగరిమనువసు । దేవరసేంద్రుఁడని మిము నుతింపఁగవలదే ॥

(ఇట్టివి చివ్యమైన పద్యములున్నవి- చూ, హరిహరే, పుటలు 21-22-23.)

8. శ్రీ పార్వతీశ్వర కవీశ్వరులవారి కవనాదులనుగుఱించి యనేకులు సదభిప్రాయములఁ బ్రకటించియున్నారు. వానినెల్ల నిటఁ బ్రకటించుటకు స్థలముసాలము. అయిన నట్టివానిలో శ్రీరావుబహద్దరు, కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులవారును, మచ్చ పేంకటకవిగారును, వ్రాసి ప్రకటించియున్నట్టి యభిప్రాయములమాత్రమిచ్చట స్థలముసాలమి నీగ్రంథమునకుఁ గట్టుకడట ముద్రింపించి యుంచితిమిగానఁ జాతకులెల్లరు వానింజదువఁ బ్రార్థితులు.

9. ఇందుఁ గచభార, కుచభార, కటిభారాది వర్ణనలు మందునకైన నగపడక కేవల కథాప్రవాహమే ప్రసరించుచుండుంగాన యూనివర్సిటీవారు దీనింబ్రవేశపరీక్షకుఁ బఠనీయగ్రంథముగ నేర్పఱచి, కృతిపతికిని, గృతిక ర్తవంశజులకును, గృతింబ్రకటించినవారికిని ముదముఁగలుగఁజేయుదురుగాత.

1-5-03

తెలుఁగు.

}

ఇట్లు
పూండ్ల రామకృష్ణయ్య,
అముద్రితగ్రంథచింతామణ్యునిపతి.

శ్రీ కృష్ణా భ్యుదయము నందలి

విషయసూచిక.

పుట	విషయములు	పుట	విషయములు
1	{ ఇష్టదేవతా ప్రార్థనాపూర్వక మంగళాచరణాదికము	13	నామకరణాది ప్రశంస బాలక్రీడా ప్రశంస ఉల్లాఖలబంధనము ఆర్జునద్రుమభంజనము నలకూబరమణిగ్రీవశాపవిమోచన నవనీతభక్షణకారణము (ము విశ్వరూపప్రదర్శన ప్రశంస
4	గ్రంథరచనా నియమనము కృతిపతివంశాను వర్ణనము	14	బందావనప్రవేశము పురనిర్మాణప్రశంస బృందావన ప్రశంస
5	కృతిపతివర్ణనము షష్ఠ్యంతములు	15	వత్సాసుర సంహారము బకాసురభంజనము అఘాసుర సంహారణము శ్రీరాధాకల్యాణము రాధావతార కారణ ప్రశంస
6	కథాసంబంధము	16	పర్యుషితాన్న భక్షణము ధేనుకాసుర సంహారము కాలియమర్దనము
7	కథారంభము దశావతారస్తవము	17	దవానలభక్షణము గోపీవస్త్రాపహరణము విప్రవనితాశాప విమోచనము విప్రవనితాశాపకారణము గోవర్ధనోద్ధరణము
9	శ్రీకృష్ణావతార ప్రశంస	18	ఇంద్రప్రార్థనాంగీకారము సర్వలోకప్రదర్శనాది ప్రశంస స్థాయంకాలాద్యభివర్ణనము
10	దేవకీవసుదేవులకారాగృహప్రాప్తి దేవకీపుత్రీషట్క పూర్వవృత్తాంతం యోగమాయాప్రశంస (తము బలరామజన్మ ప్రశంస శ్రీకృష్ణజాతక నిరూపణము		
11	నిజరూపప్రదర్శనాది ప్రశంస భగవదాజ్ఞాచరణము కంసప్రతిహారదోషదేశము కంసప్రార్థనము		
12	కంసదుర్జయము పూతనాసంహారము పూతనాపూర్వవృత్తాంతము శకటాసురభంజనము తృణావర్తునికథ వసుదేవరహస్యాగమనము గర్భాగమనము		

పుట	విషయములు	పుట	విషయములు
18	చెంఱోదయవర్ణనము	28	వాసుదేవప్రభావ ప్రశంస
19	సరోవర వర్ణనము		ముచికుందు చరిత్రము
20	జలక్రీడాది ప్రశంస		ముచికుందస్తవము
	గోపీసంశయవిచ్ఛేదము	29	ముచికుందవరప్రదానాది ప్రశంస
21	గంధర్వశాప విమోచనము	30	శ్రీద్వారకాపుర ప్రవేశము
	శంఖచూడచూడామణిహరణము		శ్రీమధురాక్షేత్రమాహాత్మ్యము
	కపిద్ధాసుర సంహారము		శ్రీద్వారకాపుర వర్ణనము
	వృషభాసుర సంహారము	31	ఇంద్రాద్యమరసమర్పిత తత్తద్వైభ
	కేశిసంహారము		వ ప్రశంస
22	వ్యోమాసుర సంహారము	32	రేవతీపరిణయము
	మాతులాహ్వనము		శ్రీరుక్మిణీ కల్యాణము
	దివ్యరూప ప్రదర్శనము		ద్రౌపదీస్వయంవర ప్రశంస
	దివ్యరూపవర్ణనము		జాంబవతీపరిగ్రహణము
23	అక్రూరస్తవము	33	సాత్రాజితి వివాహము
24	రజక సంహారము		కాళిందీ కల్యాణము
	కువిందరక్షణము	34	మిత్రవింధా పరిణయము
25	సుచామసంరక్షణము		నాగ్నజితి పరిణయము
	కుబ్జావనము		భద్రోద్వాహము
	కంసకార్ముక ఖండనము		లక్షణాకల్యాణము
	నూర్వోదయ వర్ణనము	35	తీర్థస్నానాభిగమనము
	కంస సంహారము		నరకాసుర సంహారము
	కంసజన్మకారణ ప్రశంస		సశతపోడశ సహస్రస్త్రిప్రశంస
26	జననీజనక సంభావనాది ప్రశంస		పారిజాతాపహరణము
	ఉపనయన మహోత్సవము	36	సాత్రాజితిగౌరవాభివర్ణనము
	విద్యాభ్యాసము		శ్రీరుక్మిణీప్రణయకలహనివారణము
	గురుదక్షిణాప్రదాన ప్రశంస		నారదసందేహనివారణము
27	సృగాలసంహారము		అతిథిసత్కార ప్రశంస
	జరాసంధయుద్ధము	37	దూర్వాసుని జన్మవృత్తాంతము
	కాలయవన హననము		సుభద్రాపరిణయము
	నాగనిగళజంక, మృగా, నాగ, మృగా		నాగనిగళజంక, మృగా, నాగ, మృగా

పుట

విషయములు

పుట

విషయములు

- 37 ప్రమ్యుష్ణోపాఖ్యానము
38 రామకృష్ణులసంతాన ప్రశంస
39 అనిరుద్ధవివాహమహోత్సవము
ఉపాసకనియము

- బాణాసురగర్వపరిహారము
40 కరిపురోత్పాటనాది ప్రశంస
పాండ్రకవాసుదేవ సంహారము
కాళిందీభేదనము

- యమునానదీ వర్ణనము
41 వరుణాగమనాది ప్రశంస
ద్వివిదాసురసంహారము
మాతృమనోరథ పూరణము

- విప్రేశుప్రదానాది ప్రశంస
42 జరాసంధసంహారము
శిశుపాలశిరచ్ఛేదము
వరసంతానము

- దంతవక్త్రాద్యసుర సంహారము
43 శిశుపాలదంతవక్త్రులపూర్వ
వృత్తాంతము

- ద్రౌపదీమానరక్షణము
కుచేలసంరక్షణము
నృగశాపవిమోచనము
కామ్యకవనాభిగమనము

- 44 సంపద్దిదృక్షుత్తోణీశ్వరాగమనము
కారవపాండవసమత్వ సూచనాది
ప్రశంస
దుర్యోధనార్జునప్రార్థనాప్రశంస

- 45 పార్థప్రార్థనాంగీకారము

- 45 బలరామశీర్షయాత్రాభిగమనము
శ్రీకృష్ణరాయభారము
యుద్ధాభిగమనము
గీతోపదేశ ప్రశంస

- 46 భగవద్గీతాసంగ్రహము
గీతాసారసంగ్రహము
ఆనూనుషమహిమానుసంధానము
హనునుచ్ఛాపవిమోచనము

- 47 శాపకారణము
శ్రుత్తువిద్యోపదేశ సంప్రదాయము
పైశాచభాష్యనిర్మాణము
హనుషన్మహిమాభేదవర్ణనము

- 48 ఆక్షోహిణీసంఖ్యానిర్ణయము
49 కారవపాండవయుద్ధప్రశంస
50 ధర్మరాజపట్టాభిషేకాది ప్రశంస
భీష్మసంరక్షణము

- పరీక్షద్రక్షణము
విద్యారహస్యోపదేశాది ప్రశంస
51 శ్రీకృష్ణోదంకసంవాదము
52 ఉదంకప్రార్థనము

- ఉదంకప్రార్థనాంగీకారము
53 గోపాలకృష్ణలీలావతారరూప
ప్రదర్శనము

- 55 దివ్యరూపప్రదర్శనము
ఆనందోన్మాదము
58 భగవద్వాక్యవళి
59 శ్రీద్వారకాపుర ప్రవేశము.

ప్రకటన.

సీ॥ ప్రకృతమ ముద్రితగ్రంథచింతామణి
పత్రికాధిపతియై పరంగుపూండ్ల
రామకృష్ణమాత్యరత్నమకృత్రిమ
మిత్రమైమిగుల నామేలుఁ గోరి
మచ్చరిత్రంబుఁ దానచ్చువేయఁదలంచి
పలుమాటుజాబులు పంపఁజూచి
ననునీవుప్రేరేచి నాచేతనే నాచ
రిత్రవ్రాయించి యామిత్రునకిచ్చు
డంపఁబూనినకతన జన్మాదిపవ్వు
వత్సరంబుల చర్యనేనాసినాఁడ
నిదెనిజమ్మని నమ్మింపు మెల్లప్రజల
హరిహరేశ్వర దేవమహానుభావ॥

సీ॥ ఆసేతుకాశీతలాంత భూములవేల
కొలఁదిగామిత్రులుగలరుగాని
పూండ్లకులామృతాంబుధిచంద్రుఁ డగురామ
కృష్ణకవీంద్రుఁ డకృత్రిమాను
రాగసాంద్రుండయి రాకపోకలుదర్శ
నస్పర్శసంబులెన్నడునులేక
యున్ననుమిగులఁ బ్రసన్నుఁడైనాచరి
త్రధరిత్రినికాశాశ్వతముగనిల్చు
మాదిముద్రింపఁ దలఁచి పల్కాటుఁ గోరె
నిట్లుగోరినవారులేరితఁడు దక్క
నితనిసంకల్పమిడేర్చియేలుకొనుము
హరిహరేశ్వర దేవమహానుభావ॥

ఇట్లు
మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి
శ్రీ బాబ్బిలిసంస్థానాథానకవి.

27-3-95.

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము.

శ్రీమన్మండపాక పార్వతీశ్వర కవీశ్వర విరచితము.

ఏకాశ్వాసము.

అవతారిక.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాపూర్వక మంగళాచరణాదికము.

- శా॥ శ్రీలానీలలు మేలుమేలన సముజ్జ్వలభత్సమాలింగన
శ్రీలాభంబుల నెక్కటం దనుపుచుం జెన్నెందు వెన్నెందు ను
శ్రీలుండై వెలుగోటివంశమణియా శ్రీరాజగోపాల కృ
ష్ణేలాపాలకమాళికీపుత మనోభీష్టంబు లెల్లప్పుడు॥ 1.
- శా॥ శర్వంగొందలు శౌరింగొందలు సరోజాతాయతాత్మనా దమిన్
సర్వావస్థలంగొల్చునట్లు దను భాషాయోష నామాకృతుల్
వేర్వేరుగొనికొల్వ నుబ్బవిధి రీతిగొరాజగోపాల కృ
ష్ణోర్విపాలవరున్ నిరామయచిరాయుశ్శ్రీయుతున్ జేయుతన్॥ 2.
- మ॥ జనులాత్మీయసమత్వమున్ బొగడఁగా సామేన నా మేనకా
తనయున్ స్వర్ధనిమూర్ధమందునిచి తద్వంద్వంబునం దేకనం
దనుఁగాస్కందునిఁగాంచిమించు శివుఁ డుద్యద్రాజగోపాలకృ
ష్ణసృపాలాగ్రణికిచ్చుతన్ బహుముఖాంచచ్ఛాశ్వతైశ్వర్యముల్॥ 3.
- *నీ॥ తనకుసాజంబుగాఁ దనరుచాంచల్యంబు చంచలాత్మల దృగంచలములందుఁ
దనకునైజంబైన దయితవక్షస్థితి కొమ్మల రతివిశేషములందుఁ
దనకుబీదలపట్లఁ దనరువైముఖ్యంబు కల్గిమిన్నల పాలయల్కలందుఁ
దనకుసాదులపట్లఁ దనరుకాతన్యంబు కుంభికుంభస్థనీ కుచములందు
నునిచి యనుచితవృత్తులిట్లునిరసించి సరసతరహించి సరసిజసద్మపద్మ
పద్మజాగ్రణియగుకృతిభర్తయింట నిలుకడవహించినిరతంబునిలుచుఁగాత 4.

- *నీ॥ తనచంచలత్వంబు వనచరాగ్రణులందు మత్తతవారిసామజములందుఁ
దనపంకజాతాప్తి దర్పితాశులయందు నీచాశ్రయత వారి నెలపులందుఁ
దనపతితోషణాదర మనుత్తములందు జడవృత్తి వారి యాశ్రమములందుఁ
దనమధుపాప్తి ధూర్తకదంబములయందుఁ ద్రిష్నుట వారి నెత్తములందు
నునిచ్చి యనుచితవృత్తులిట్లు నిరసించి సరసత రహించి సరసిజసద్మపద్మ
పద్మజాగ్రణియగుకృతిభర్తయింట నిలుకడవహించినిరతంబునిలుచుఁగాత॥

- మ॥ సదలంకారగుణభవసుల్ వెలయఁగా సద్వృత్తయై సద్రసా
స్పదయై సత్పదరీతియై సతతభాస్వల్లక్షణాకారయై
ముదమెచ్చం గవిరాజమాన సరసాంభోరాశి జన్మించి పెం
పొదవక సత్కృతిలక్ష్మి వేంకటగిరిఁద్రోల్లాసముంగూర్చుతక 5.
- నీ॥ తనరసజ్ఞాశ్రయత్వంబాక్రితులకిచ్చి వెలయించుచుండు నే విశ్వజనని
తనశతానందోచితవ్యాప్తి భక్తులకొదవించి మనుచు నే సదయహృదయ
తనదివ్యసారస్వతస్ఫూర్తిదాసుల కొసఁగి మన్నించు నే యసమచరిత
తననిసర్గాక్షరాత్మకశక్తి నతులకు వఱలించిపోచు నే వర్ణనీయ
యట్టిశారద రసనాగ్రమందునిలిచి నవ్యసత్కృతికర్తగా నన్నెసర్చి
భవ్యవెలుగోటిరాజగోపాలకృష్ణ । విభుని సత్కృతిభర్తఁగావించుఁగాత॥ 6.
- *మ॥ చను శృంగారరసంబె శాంతరసమై, శాంతంబె శృంగారమై
కనుసఖ్యంబనుచుక - దదైక్యము శివాఖ్యందెల్పి నానారసా
యన చర్యల్లల యార్యకార్యచతురుండౌ రాజగోపాలకృ
ష్ణ సరేంద్రాగ్రణికిక సమగ్ర సకలానందంబులం గూర్చుతక॥ 7.
- శా॥ బంగారేచమనాయఁ డిట్టుండని స్వప్నంబందుఁ బ్రత్యక్షమై
గంగాంతర్గతలింగమింకొకనికిం గాన్పించి తద్యుక్తిచే
తం గాశీస్థలినుండి వేంకటగిరిస్థానీయముంజేరి రే
వం గొల్వంబడు విశ్వనాయకుండు తద్వంశాగ్రణింబోపుతక॥ 8.
- శా॥ భూమింగాంచి యశంబుఁగాంచి నిగమంబుల్ పుణ్యకోట్యంచితం
బీమల్ ప్రాసనమించువేంకటగిరిక సేవ్చంబ్రవేశించి పూ
జామాదంబునఁ బొల్చు శ్రీవరదరాజస్వామి తత్పట్టణ
స్వామిం గామితకల్పకంబగుచు వాత్సల్యంబునం బోపుతక॥ 9.
- శా॥ స్వస్వామితత్వమువర్ధిలక వరదరాజస్వామిఁ గోదండరా
మస్వామిక స్వయమాగతుండయిన సమ్యక్కాశికా విశ్వనా
థస్వామిక గనవచ్చునంచుబలె మధ్యస్థాయీయా నాంజనే
యస్వామిక గృతిభర్తగొల్చి విజితస్వామిత్రుడై యుష్వతక॥ 10.

*మ॥ ధర నాద్యంత రసద్వయంబునకు భేదం బింతయుక లేదట
న్న రహస్యంబుశివాఖ్యచేడెలుపుచుక నానా రసాకార యా
చు “రసోవై” యనుసూక్తిచేత నదియే సూచించుచుక బొల్చునీ
శ్వరి సర్వజ్ఞ కులేశ్వరుంగృతిపతిక వర్ధిల్లఁగాఁజేయుతక॥ (పాఠభేదము.)

శా॥ శ్రీ సర్వజ్ఞకుమారయాచ మహిభృ ద్భృందావనానీత పూ
జాసాధోదర సంప్రతిష్ఠిత సదాసంపూజ్య మానూజ్జ్వల
ద్రాసేశ్వర్యధినాథపాదుకలు జాగ్రద్రాజగోపాలకృ
ష్ణాసాధారణ ధారుణీంద్రునకు సర్వాభీష్టముల్ గూర్చుతఁ ॥ 11.

చ॥ అనుభవశాలివై యభినయాగమముం బచరించితీవు నా
కనుభవనీధిమీపని గజానన! కాదన వాదులాడఁ జా
ల ననెడు వల్లభాంగన తలంపు నెఱింగి తదిష్టపూర్తిఁ జే
సిన గణనాయకుండు దయచే మదభీష్టములెల్లఁగూర్చుతఁ ॥ 12.

ఉ॥ ప్రామినుకుల్ నిజాకృతిగ భాసిలుచుం గమలోదయార్థ చ
ర్యామహానీయుడై నరకహరిగురున్నతి వర్ధనుండునై
వేమటు శ్రీధరుండనెడు విశ్రుతిఁగాంచి వెలుంగు వేవెలుం
గామయముల్ వెలార్చి తమమార్చి క్రమమ్ముగ మమ్ముఁగావుతఁ ॥ 13.

ఉ॥ వ్యాసు నివేదితవ్య పరమార్థవదద్భగవన్మూర్ఖోద్ధ ది
వ్యాసుర సంపదాద్యతరహాస్యనివేదక సారభారత
వ్యాసు గతాగతక్రమ భవత్ప్రణవాత్మకహంసమంత్ర భ
వ్యాసునిజాంతరంగ జలజాంతర నిత్యనివాసుఁ గొల్చెదఁ ॥ 14.

నీ॥ శ్రీవత్సహితశుచిదృగ్చిసంపుక్తి సత్యాత్మబంధుదక్షగురుభక్తి
యమవిరోధములేని విమలధర్మవ్యక్తి యక్షతశ్రుతపారుషానురక్తి
సుస్థిరబ్రహ్మశిరస్థాపనాసక్తి పుక్కిటవిషమూనఁబోనినూక్తి
సూర్యవతంసయశో భాష్యపదయుక్తి కాపాలికాది వాగ్మరణశక్తి
మనఁగళానిధిమండలమధ్యవర్తి యై యభవుడై ప్రకృతి నద్వితీయుడై య
నుగ్రుడై శంకరాచార్యజాగ్రదాఖ్య! నవతరించిన సర్వజ్ఞు నభినుతింతు ॥ 15.

చ॥ కవనగురుండు దండ్రీయగుకామకవీంద్రుని సత్కళాగురుం
డవు నల తాతసూరయ సమాఖ్యకవిఁ నిగమాంతమంత్రముల్
సవిధిఁడెల్పినట్టి గురుచంద్రునిఁడైపద మస్కరీంద్ర పుం
గవు గురుమండలాన్నితముగా భజియింతుఁ బ్రబోధనీధికిఁ ॥ 16.

ఉ॥ పూజలానర్తు వాక్కు సుమ పుంజములం గుశలాభివృద్ధికై
భ్రాజితసత్కవిత్వ రసరంజిత సర్వ జగత్పవిత్ర తే
జో జ్ఞయశాలి కీర్తిజితశుభ్రమయూఖ కళాశయాజికిఁ
రాజితసర్వసద్గుణ విరాజికీఁ దిక్కున సోమయాజికిఁ ॥ 17.

చ॥ సదయ నరాజితస్థితులు సద్రుచులున్ విబుధాళు లౌననం
బొదలు మహాకృతుల్ దనరఁ బుణ్యజనుల్ సుమ నస్కులాత్మ స
త్పదముల నాశ్రయింప సమదర్శనసంతతపూర్ణసత్కళా
స్పదమగు చిత్రచర్యగల సత్కవిచంద్రుల సన్నుతించెదన్ ॥ 18.

మ॥ ప్రవరణ్ణాఘృపదన్ మహాకృతిరమంబాటించి నైప్పించుచో
భువిలోక గాకవి లోకమొందినఫలంబుంబొందుటబ్రంబె కా
క విలోకం బనుకూల ధర్మ ససమగ్రవ్యాప్తిలేకున్నక
న్న విపన్నత్వములేదు కాకపులకెన్నన్ సర్వకాలంబులన్ ॥ 19.

వ॥ అని యిబ్బంగి నభంగుర గురు దేవతాచరణ పరిచరణ సమాచరణ సమా
దరణ రమాభరణ నిజాంతఃకరుణావధానంబును గృతిపతి మంగళ సంవిధా
నంబును సుకవి మహిమానుసంధానంబును గుకవిముఖ విధానంబునుం
బ్రధానంబుగాఁబచరించి విరించిప్రేరణంబు కారణంబుగా శ్రీ కృష్ణా
భ్యుదయాభిధానంబగునెక శృంగార కథావిధానంబునం గృతార్థతా
నిధానంబుగాఁదలంచి యొకనాఁడాత్మగతంబున ॥ 20.

* గ్రంథరచనా నియమనము. *

సీ॥ శ్రీరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్ర రసానాయకుండు రసజ్ఞుడగుట
నస్మత్కృతార్పితంచైన “రాధాకృష్ణసంవాదకృతి”నంది సత్కరించి
నందింపఁజేసి యానందకందంచైన నందనందనుకథ నందమొందు
శృంగారకృతినెనరింపుడటంచు సగౌరవంబుగ మున్నెకోరియున్న
కతనఁ దనమునుగోరినకతన కృతినెనర్చినఁ దనర్చి నరపతి నన్నధన్యుఁ [తు.
జేయుననియెంచి తత్కృతినాయకాన్వయక్రమము సంగ్రహించి నేనభినుతిం

* కృతిపతి వంశానువర్ణనము. *

మ॥ కలఁడామ్నాయ నికాయగేయ ఘనగంగాతోయ మారంద స
ద్మ లసత్పద్మదళాక్ష దక్షపదపద్మ ప్రోద్భవత్యార్థవ
జ్జలజాతాక్ష కటాక్ష లబ్ధనిధిసంజ్ఞాప్యాహసంజ్ఞా విభా
కలనామాన్యుఁడు పద్మనాయకసమాఖ్యన్ ధన్య మూర్ధన్యుడై ॥ 22

చ॥ అతని కులంబునన్ వెలమలందఱుఁ బుట్టిరి వారు సత్తస

ప్రతి విధశాఖలై మనిరి వారలలో వెలుగోటిరాజు వీ
 ద్యతంగని రిర్వదేడు పురుషాంతరముల్ గడచెన్ మహిమాన్నతిం
 గృతిపతిపూర్వులట్టిపుడు కీర్తివహింపుచునుండెనన్నిటన్ ॥

23.

శా॥ తద్వంశోన్నతిః దద్గుణోన్నతియు మద్వంశక్రమంబున్ సము
 ద్య దైవశద్యమెలర్ప మద్రచిత “రాధాకృష్ణసంవాదమం”
 మ ద్వేలంబుగఁజెప్పఁగాఁబడియె మున్నుర్వింబ్రజాద్యగ్వచో
 హృద్వేద్యంబగుచుండఁగా, నిపుడువేటే చాటఁగా నేటికిన్ ॥

24.

— ❦ కృతిపతి వర్ణనము. ❦ —

సీ॥ మహితసర్వజ్ఞకుమారయాచేంద్రమహారాజమణి కుమారార్థియగుచు
 రామేశ్వరాదియాత్రలకేగునప్పడు దక్షిణద్వారకాధ్యక్షుడైన
 శ్రీరాజగోపాలకృష్ణుఁబ్రార్థించి, తద్వత్తవరప్రసాదమునఁగన్న
 తనయుఁడుగాన నీతనికడేపరుంచె నితనివెన్గ ననేకసుతులఁగనియె
 నెట్టిశ్రీరాజగోపాలకృష్ణవిభుని । జన్మసంశుద్ధి సదృశి సత్త్వసిద్ధి
 సుతసమృద్ధి విద్యావృద్ధి సుప్రసిద్ధి । వేటే వర్ణింపఁగానేల విపులలీల ॥

25.

ఉ॥ డింఁచు జనార్తంగి ర్నిగడింఁచు సుధీజనగోష్ఠిగల్గి క్రీ
 డింఁచు ముదంబుచే నినుమడింఁచు నయోన్నతి నుగ్గడింఁచు నొ
 డింఁచు నెదిర్చువారిఁ బురడింఁచు జయంబున దిక్కులందుఁ బా
 డింఁచు యశంబుఁ గేల్లవ ముడింఁచు బుధాళి కితం డతంద్రతన్ ॥

26.

సీ॥ నిర్ణిమిత్తముగఁ గానియును వెచ్చమునేయఁ డర్హకాలములనెంతైననిచ్చు
 దానెంత చనవరికైననుమనసీఁడు లోకుల మనసంతలోగ్రహించు
 సుకరినినమ్మినట్లుండుటయేకాని నమ్మియేమరియుండఁడెవ్వనైన
 నరసిఘానిన నిగ్రహానుగ్రహంబులు ఫలకాలమునఁగానిబైలుపటువఁ
 డిట్టియీరాజగోపాలకృష్ణవిభుని । కిష్టుడై రాజగోపాలకృష్ణమూర్తి [గాత॥
 పుత్రిపాత్రాయురారోగ్యములనెసంగి । యాయుగాన నజేయుగాఁ జేయుఁ

— ❦ పృథ్వీంతములు. ❦ —

క॥ ఏతాదృశగుణజాతా । నీవుతునకు వినీతునకుఁ బునీతునకు ధునీ
 జాత సువిజ్ఞాత కవి । ఖ్యాత కృతిప్రీతునకు నయస్థీతునకున్ ॥

1.

క॥ శ్రీరాధాకృష్ణపదాం । భోరుహ భృంగాయమాన పూతాత్మనకున్
 గారుణ్యమయాత్మనకుం । బౌరాణిక గదిత విదిత పరమాత్మనకున్ ॥

2.

క॥ పద్మాపతి పదపద్మజ । పద్మజకులపద్మపద్మపతికతికృతిక
 ఛంద్మనకు విమలమానస । పద్మనకు సమగ్రసత్కృపాసద్మనకున్ ॥

3.

- క॥ నవనీత మృదులహృదయున । కవనీతల భాగ్యదేవతాభ్యుదయునకున్
భవనాదర భవనాదర । కవనాదర సత్కవిప్రకర సదయునకున్ ॥ 4.
- క॥ రేచెర్ల గోత్రభవునకు । భూచక్ర లసద్యశో విభూతి భవునకున్
స్వాచార ప్రభవునకున్ । యాచకశరణార్థి హితదయా విభవునకున్ ॥ 5.
- క॥ శ్రీసత్యవచనరాగో । ల్లాసోష్ఠునకు వెలుగోటిలక్ష్మీనరసాం
బా సర్వజ్ఞకుమార । ఘ్రాసుత్రామసుత సప్తక జ్యేష్ఠునకున్ ॥ 6.
- క॥ నిజవితరణాదిసుగుణ । వ్రజస్వతఃప్రీత హూణరాజ్ఞీమణి ద
త్త జగత్ప్రసిద్ధబిరుదున । కజస్రహితసస్యహితదయా శరదునకున్ ॥ 7.
- క॥ అకలంకద్యుతిఘృణికిన్ । సకలారికరీంద్రస్పృణికి సజ్జనబృందా
రకమణికి రాజగోపా । ల కృష్ణయాచేంద్ర నృప లలామాగ్రణికిన్ ॥ 8.

—* కథాసంబంధము. *

వ॥ శ్రేయస్కరంబుగా నేఁజేయఁబూనిన యశస్కర జగదభ్యుదయ నిబంధ
మంబగు శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయ ప్రబంధంబునకుఁ గథా సంబంధం బనుసంధిం
చుచు॥ 1.

కా॥ శ్రీ మాంగల్యము దేవసేనవాగడం జెల్వొంది పల్కొములం
బామినుక్కుంగొన వెన్నుశక్తి సుకుమారస్వామి భావం బభి
ఖ్యామూలంబుగ శ్రీనివాసపద చిహ్నంబూను బ్రహ్మంబు స
త్యామాదాస్పదమై సలక్షణముగా నస్త్రతక్రతిం బోవుతన్ ॥ 2.

కా॥ నేనెవ్వారలచే ఘుఱించినను నిన్నే సౌఖ్యసంధానిగా
నానాకారుండవంచు నెంచితిం గృతఘ్నత్వంబు రాకుండఁ బై
కేనెవ్వారల నెట్టులెన్నినను నిన్నే యెన్నినల్లెన్ని న
న్నానందిపఁగనిమ్ము పన్నగనగాధ్యక్ష జగద్రక్షకా॥ 3.

కా॥ శ్రీయన్ లక్ష్మీయు సర్వమంగళయు ధాత్రిన్ వల్లభాదేవియున్
ధాయాదేవియుఁ బంచశక్తులుగ సంచద్దేవతాపంచకం
బై యుద్యత్కవియై గురుండయి యపాస్యంబై ఫలంబై ధృవం
బై యానందమయంబునైన మహిమన్ ధ్యానించి ధన్యుండనై॥ 4.

వ॥ అనియట్లు శ్రీనివాస పదగర్భిత తత్పద సంస్మరణ విర్భూత హరిహర
హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మగర్భ జగద్గురు పరబ్రహ్మసాన్నిధ్య సందర్భ నిర్భరుండనై
విన్నవింతు నవధాంపుము. 5.

క॥ శ్రీచిరభోగసురేంద్రా | రేచెల్ల సగోత్రకుల సరిత్వ తిచంద్రా
భూచరసుతగుణసాంద్రా | యాచేంద్రా సకలసత్త్రియా నిస్తంద్రా॥ 6.

—॥ కథారంభము. ॥—

శా॥ పుణ్యం బశ్రుతదృష్టపూర్వ మునినై పుణ్యంబు శ్రీనైమిశా
రణ్యం బార్వశరణ్యమట్టి సుపవిత్రక్షేత్రమందున్న బ్ర
హ్మణ్యుల్ శానకముఖ్యులచ్యుత చరిత్రాకర్ణ నాకీర్ణులై
గణ్యోత్కర్షుని రామహర్షణిని వేడ్కంగాంచి మన్నింపుచున్ ॥ 1..

ఉ॥ సూత పురాణజాత పరిశోధన బోధన పూతవాగను
స్యాత విచిత్రముల్ విజయ సూతచరిత్రము లెంతవిన్న సం
ప్రీతిని దృష్టదీర దలకృష్ణుని జన్మదినంబునేడు మా
కీతటి వాక్యచాతురి వహించి తదభ్యుదయంబున్ దెల్పుమా॥ 2.

చ॥ అనపుడు సూతుఁడిట్లునియె నార్యశిరోమణులార మీతలం
పును మఱినాతలంపు మనపుణ్యవశంబున నేకమయ్యెన్ గృ
ష్ణుని చరితం బనంత మది సూత్రవిధంబున సంగ్రహించి నే
వినుతు నవీనులట్టిపుడు వీనులకింపుగ నాలకింపుఁడీ॥ 3.

నీ॥ ఒకనాఁటి గోష్ఠిలో సకలపురాణ పరస్పర భేదకారణము నడుగ
బాదరాయణమౌని సాదరంబుగఁదెల్పె నదిపరమరహస్య మైనవినుఁడు
మనమసౌనాసనల్ గనిమనముదరింపఁగోరి పురాణముల్ గూర్చెనదియున్
గ్రమతనర్థప్రధానములు పామరులకు భావప్రధానముల్ పండితులకున్
గళులుధ్వని కావ్యము తమ కావ్యమండ్రు | దీనికి నిదర్శనమువా సుదేవచర్య
యిట్లనెసమస్తచర్యలూహింపవలయు | నదియునిదియున్ దలంపముఖ్యములు మనకు
వ॥ తత్త్రమం బెట్టిదనిన॥ 5.

గీ॥ మురళిప్రణవంబు గోపికల్ముక్తజనము | గోగణంబు చిరంతన గోగణంబు
రాధమూలప్రకృతిలక్ష్మీబ్రహ్మవిద్య | కృష్ణుఁడానందమయతత్త్వమిదెనిజంబు॥ 6.
మ॥ పరమార్థజ్ఞులెఱింగి పొందఁదగు గుప్తంబైనవేదాంత త
త్త్వరహస్యంబిది వ్యావహారికదశం దత్తత్పురాణోక్తమీ
శ్వరరూపంబు తదేకభక్తిసులభోపాయంబు మోక్షార్థికి
ద్ధర సిద్ధంబిది నేనిదే ప్రకృతమాధారంబుగాఁ దెల్పెదన్ ॥ 7.

—॥ దశావతార స్తవము. ॥—

ఉ॥ ఎవ్వనిచే జగంబు భరియింపఁగనయ్యె యుగాంతకాలమం

దెవ్వని కుక్షిలోనిలిచె నెవ్వఁడు వారిచరస్వరూపుఁడై
మవ్వపు వేదబృందము నమందకటాక్షముచేతఁ బోఁచెఁదా
నవ్వనజాయతేక్షణు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ ॥

8.

చ॥విగతరజస్తమోనుతుఁడు విశ్వమయుండు ననాదిరూపుఁడై
నెగడినయెవ్వఁడీశ్రుతుల నేర్పుదలిర్పస్సజించిమించె ని
జ్జగతి నజస్రముం గమతసత్తముఁడై ధరియించె నెవ్వఁ డ
య్యగ నిలయప్రియున్ హరి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ ॥

9.

చ॥సురరిపుభీతిచే బెగడుచున్ ఖణివాసము డానియున్న యి
ద్ధరణి సముద్ధరింప నిశితక్షురనిశ్చుర భీకరస్ఫుర
త్ఫుర నికరక్షతిన్ దనుజకోటులమీటి కిటీంద్రరూప మే
హరి ధరియించె నయ్యజు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ ॥

10.

ఉ॥ప్రోదిచెడన్ హిరణ్యకశిపు క్రతుభుగ్రిపురాట్టతారథా
రాదృతవక్ష మగ్రనఖరప్రకరంబుల గ్రుచ్చివ్రచ్చి ప్ర
హ్లాదున కేదయానిధి హితావహుఁడయ్యె నృసింహమూర్తియై
యాదనుజవ్రజాంతకు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ ॥

11.

ఉ॥వేలుపుప్రోలునేలుట కవేలపులీల పొసంగ వామనుం
డై లఘురీతి నబ్బలిగృహంబునకేగి త్రిపాదమాత్రమీ
నేలవరించి యేఘనుఁడు నేర్పుదలిర్పఁగ మూఁడులోకముల్
హళిహరించె నాహరి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ ॥

12.

చ॥క్షీతిపతులం బరశ్వధముచే వధియింపుచుఁ దత్క్షీతీశ్వర
క్షతజ జలంబుచేతఁ బితృకర్తృమొనర్చి తనర్చె నెవ్వఁ డ
వ్వితతపరాక్రమాకరు నవేల విభా విజితప్రభాకరున్
హత నతపాపసంతతి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ ॥

13.

ఉ॥వావిరి నేయవిక్రియుఁ డవక్రపరాక్రమ ధాముఁడై త్రిలో
కీ విపినానలుం గలుషకృత్యు నశేష విశేష ధర్మవి
ద్రావణు రావణున్ సదమదంబానరింపుచు రామనామకుం
డై విలసిల్లె నాఘను ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ ॥

14.

చ॥అసురవిభీతి భంగురతరాత్తధరాస్థలినుద్ధరింప నే
విసరుహవత్త్రిలోచనుఁడు ప్రేమ మెదంబాదలంగ లాంగలో
ల్లనీతకరాజ్ఞుఁడౌచు యమరాట్స్వస్థకర్షణ దర్శితోరు వీ

ర్యసహితుడయ్యె నయ్యజు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ || 15.

ఉ॥ హంస బకాఘ కంస నరకాది నృశంస వతంస వంశ వి
ధ్వంసనమాచరింప యదువంశమునం జనియించెగృష్ణుడై
హంస నవచ్ఛవి ప్రవికచాబ్జరుచి ప్రచురాస్మృడెవ్వఁడా
హంస సముల్లసద్యశు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ || 16.

ఉ॥ చండతరస్వరూపుడయి సర్వసుఖావహసత్క్రియాంగనా
షండ కలిప్రభావ కలుష స్వకులాశ్రమధర్మషండ పా
షండ విఖండనార్థము వెసం గొనునెవ్వఁడు కల్కిభావ మ
య్యండజరాజవాహను ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్ || 17.

సీ॥ మత్స్యమై బ్రహ్మకామ్నాయంబులనొసంగి కూర్మమై కుధరంబుఁగుదురుకొల్పి
భూదారరూపమై భూతలంబువహించి నృహరియై ప్రహ్లాదునెలమిఁగాచి
వామనాకారుడై వసుధయాచనచేసి భార్గవుడై ధనాపతులగెల్పి
రామభద్రుండయి రావణాదులఁద్రుంచి బలభద్రుడై ఊడిభద్రపఱచి
బుద్ధుడై యెల్ల భక్తులనుద్ధరించి । కల్కియై మైచ్చులజయింపఁగల్గునట్టి
శ్రీరమానేత నేవకశ్రీవిధాత । మంచిదయచేత మనలరక్షించుఁగాత || 18.

శ్రీకృష్ణావతారప్రశంస.

శా॥ ఆ గోవైభవ పుష్ట దప్త వహనాయాసంబునన్ గోవు గో
వై గోలోకముఁజెంది కుయ్యడఁగ శయ్యన్ రాముగా రోహిణీ
స్త్రీ గర్భంబునఁబుట్టఁబంచి యటపై శ్రీరాజగోపాలుడై
ప్రాగుత్తక్రియ చేవకీతనయ్యుడై ప్రాదుర్భవించెన్ భువిన్ || 19.

మ॥ దయితాజ్ఞన్ రమ భైష్ణియై పొడమె రాధాసంజ్ఞయైపుట్టె రా
ధయు గోమాతలుగోవులైరి మునినేతల్ వ్రేతలై రద్దునుం
డయి జన్మించె హరిప్రియుండగునరుం డయ్యెసురల్ రాజులై
నియమింపంబడినట్లుపుట్టి రిలలో నిర్ణీత కాలంబులన్ || 20.

క॥ రామాకృతిఁ గామాకృతి । గా, ము న్నేమునులుగాంచి కడుమోహితులై
కామాతురతంజూపిరొ । యామునులే, గోపవనితలై పుట్టిరిలన్ || 21.

మ॥ లలి మీసంబయి సోమకుందునిమె కోలంబై హిరణ్యాక్షుమున్
బాలియించెన్ నరసింహుడై యతనితమ్ముంగ్రుమ్మె గుడ్డై బలిం
గలిచెన్ రామసమాఖ్యుడై నృప దశగ్రీవాదులంగూర్చె ని
క్కలికాదిన్ జనియించెగృష్ణుడయి తత్కంసాది హింసాదృతిన్ || 22.

దేవకీవసుదేవుల కారాగృహప్రాప్తి.

సీ॥ అదితి దేవకియయ్యె నల కశ్యపబ్రహ్మ వసుదేవుడైపుట్టె వారు నూత్న
దంపతులై యేగుతటిఁ గాలనేమియై క్రాలు కంసుఁడు తేరుఁదోలునప్పు
డశరీరవాణి యాయమ యెన్నిదవచూలుదెగటార్చు నిన్నన బెగడి భగిని
సెంపరా బతిమాలి యుదయించుశిశువులనిచ్చునట్లుగ మాటయిచ్చిన విని
మఱలవారలఁదోడైచ్చి మధురయందు । శృంఖలలఁదార్చి చెఱసాలఁజేర్చి వారి
నిసువులనుదున్నెఁగ్రమతనెన్నిదవశిశువు | మాయగావునఁ జెయిజాటిమాయమయ్యె
దేవకీపుత్రపటక్పూర్వ వృత్తాంతము.

సీ॥ ఊర్ణామరీచుల కుదయించిరాట్టరుసుతులు వారొకనాఁడు సుతయుఁబితయు
నగువాగజులు రమింపఁగఁజూచి నగుటచే నజుఁడు రక్కసులుగండని శపించి
కాలనేమికిఁబుట్టి ఘనతప మొనరింప వారికవధ్యత్వ వరమొసంగె
దనుమాని యజుఁగొల్చిరని కినిసి హిరణ్యకశిపుఁడు పాతాళగర్తమందు
నత్తమిలి దండ్రిచేఁజత్తురంతమీఁద । ననుచుశపియించెఁ గంసుఁడైయవతరించి
కాలనేమివధించె దత్కాలబాల । పటక్మే దేవకీగర్భపటక్మయ్యె॥ 24.
క॥ మునులారకీర్తిమంతుం । డనఁగ మఱియుభద్రసేనుఁడనఁగ సుషేణుం
డనఁగ సుదర్శనుఁడన బుజుఁ । డన భద్రుఁడనంగఁ గంసహతులార్చురొగి॥

యోగమాయా ప్రశంస.

క॥ వానిచెడిన కంసుని దు । త్వాసనలకురోసి వ్రేటువాని చని శుభా
వాస సభోవాసునికి సు । వానినియై మాయ వింధ్యవానిని యయ్యె॥ 26.
బలరామ జన్మప్రశంస.

సీ॥ రోహిణి మదిరయు రోచన యశ భద్ర బడబయు సుతనువు బాహ్లికసుత
లేఁడ్లు రిర్వురుకోసలేశ్వరపుత్రికల్ కౌశల్య పౌరవి కాశిరాజ
కన్యవైశాఖి సృగాలపుత్రిసునామ్ని దేవకసుతులు శ్రీదేవయు శ్రుత
దేవయు నుపదేవ దేవరక్షిత శాంతిదేవయు సహదేవ దేవకియును
వీరు వసుదేవు దేవులు వీరియందు । దేవకీగర్భముననున్న దివ్యపురుషు
నుంచెరోహిణి కడుపునయోగమాయ | దానసంకర్షణుండయ్యెఁదద్ధనుండు॥ 27.

శ్రీకృష్ణజాతకనిరూపణము.

సీ॥ ఏతద్యుగావ్యవహితమైన ద్వాపరాంతమున విశ్వావసునామవత్స
రమున శ్రావణమున రవిసింహముననున్న కృష్ణవక్షాష్టమి నిందుసుతుని
వారంబున నిశీధవరసమయంబున రోహిణీసహితచంద్రుండు లగ్న

మగు వృషభంబున నర్థోదితుండుగా మాంది కర్కటకంబునందువెలయ
శనియుశుక్రుండుతులను గన్యనుబుధుండు | వృశ్చికంబునరాహువు విబుధగురుండు
మీనమున సక్రమునమహీసూనుండుండ | దేవదేవునిదేవకీదేవిగనియె || 28.

క || కష్టమగు స్పష్టముగ నీ | కష్టమగర్భమునంగంసయనుమినుమిన్కే-
దృష్టాంతమయ్యెగృహ్ణం | డష్టముండవతారపురుషులందని మనకు || 29.

నిజరూపప్రదర్శనాది ప్రశంస.

మ || హరి గర్భంబుననుండగా నలినగర్భాద్యాదితేయుల్మునీ
శ్వరులుక నిర్భరభక్తిచేబొగడిరావై దల్లికిందండ్రికె
వ్వరికిం జూపనిరూప మబ్బరముదోపంజూపి పాపై తదా
తురతంబాపి విధేయముండెలిపి తోడ్తో నర్భకుండై తగె || 30.

భగవదాజ్ఞాచరణము.

మ || తన యాజ్ఞా వసుదేవుండర్కతనయం దాటించి నందాంగనా
తనయం నైకొని యందుండత్తనయంగా దన్నుంచగా బంచి వీ
తనయందై తనయన్నతిం గనమి విధ్వంసార్హుండౌ గంసుచే
తనయత్నంబున జిక్కకుండ హరిదాదప్పించె మాయాసుత || 31.

కంసప్రతినారదోపదేశము.

మ || శిఖిపింఛవ్యజనంబు శక్రధనువైచెన్నార వాతాహతిక
ముఖరంబైన విపంచి మించుటులుమైమోయి జడల్మించులై
యఖిలాశ్చర్య కరంబుగా మెలయ దీవ్యన్నారదవ్యక్తి స
ముఖ మందవృత్తికప్పుదుట్టి పడియె మోదాశ్రువుల్ వృష్టిగా || 32.

మ || ననలైసూతులు పాద్యమై ప్రవహదానందాశ్రుసంపత్తి సాం
పానరక శ్రీమధురేశుచేనపుడు ప్రత్యుత్థాన సాష్టాంగ వం
దనపూర్వంబుగ సత్కరింపబడి తద్దత్తాసనాసీనుడై
జనితానుగ్రహుండౌచుదత్ప్రియ చికిత్సందెల్పి తానేగిన || 33.

కంసపార్థన.

మ || వసుదేవు విడిపించి రాబనిచి బావా ! దైవయోగంబునక
నిసువుల్గిట్టిరి నెట్టపంటగ వృథా నేనమ్మితి నానుడిక
విసువంబాడియె నానుడిక వినుచు తీరి దేవకీదేవితో
డ సుఖంబుండుమటంచు గంసుండనె వ్రీడానమ్ముండై మ్రొక్కుచు || 34.

కంసదుర్జయము.

ఉ॥ నారదసూక్తి కుల్కిపడి నాడు మొదల్కాని పోతపాతన
 కూరుల పూతనాడులని కోరి నృశంసుడు కంసుడంపగా
 వారలు దన్నుగాంచుటకు వచ్చిరి చచ్చిరి తన్నుగాంచుటకు
 వారికిఁజిక్కునెట్లు తనవారికిఁజిక్కులఁ బాపఁబాపడై॥ 35.

పూతనాసంహారము.

క॥ అపోవఁగనుండనివగ | వాపోవఁగఁజన్నుఁగుడువవచ్చిన ననువుల్
 వే పోవఁగ నెగఁబీలిచి | పోపో వగలేళయనుచుఁ బూతన నడచెన్॥ 36.

పూతనా పూర్వవృత్తాంతము.

క॥ పూతనయులార పూతన | నూతనగాదు మును వామనునిదనయునిగా
 నీతనిఁగోరిన బలిఁసుత | యీతనువున నిట్టులై తరించె వరమునన్॥ 37.

శకటాసురభంజనము.

క॥ అకటా వికటాకృతియై | నికటాగతుడై తనుంగొనిచనంగను నా
 శకటాసురుఁ దెగటార్చెను | బ్రకటార్భకుడై హరిం దరంబె నుతింపన్॥

తృణావర్తునికథ.

మ॥ ధునిఁగ్రీడాదరుడై త్రపా విధురుడై దుర్వాసు దుర్వార శా
 ప నిమిత్తంబునఁ బాండ్యరాజసురతాప్రాప్తిం దృణావర్తుడై
 పెనుగాడ్పెతను మింటికింగొనిచనన్ వేగొచువ్రేలాడి యా
 చెనటంగ్రిందికిడించి కృష్ణుడు వధించెన్ వాడు ముక్తింగనెన్॥ 39.

వసుదేవరహస్యాగమనము.

మ॥ వసుదేవుండు రహిన్ రహస్యముగ వ్రేవల్లెంగనంబోయి నం
 ద సమక్షంబున మందలోనిలిచి కృష్ణ ప్రేక్షణప్రీతుడై
 వసులున్ మీరును దూరదేశమున కీపైఁబోయి కంసార్తి లే
 క గుఱుంబుండుడటంచుఁ దెల్పి చనియెం గాలానుకూలంబుగాన్॥ 40.

గర్భాగమనము.

మహాప్రథమ॥ వసుదేవప్రేరితుడై వ్రజమునకు వెసన్ వచ్చిగర్భుండు తత్పూర్ణ
 క్తసమాచారంబుతెల్లం గ్రమతఁదెలిసి యేకాంతమందాయశోదా
 ఖ్యసతీనందుత్ విసంగా గతభవమునవేడ్కం ధరాద్రోణులై వి
 శ్వాసమీక్షంగోర శ్రీకృష్ణునిఁగనఁగలిగెన్ సూర్యమాలింపుడింకన్॥

నామకరణాదిప్రశంస.

గీ॥ రాధ మూలప్రకృతి కృష్ణుఁడీధరా భ | రం బుడువ నుప్పతిల్లిన బ్రహ్మచరుగున
టంచుఁదద్యావిచర్య నూచించి నామ | కరణమొనరించి హరి నెంచి గర్భుఁడరిగె॥ 42

బాలక్రీడాప్రశంస.

శా॥ బాలక్రోడములెక్కి చొక్కు నెపుడుం బాలిమటటంచుం బ్రనూ
మూలక్రోడము వీడఁడెన్నడును రూపుంజూపు నింటింటఁ ద
ద్యాల క్రీడలఁ జూడ నెన్నఁగలరే ప్రస్ఫారసంసార జం
బాల క్రీడలజాడఁ గ్రుమటరెడు నసాతదృక్ష కుక్షింభరుల్ ॥ 43

ఉల్లాఖిలబంధనము.

శా॥ వ్రేతల్ వ్రాతములై యశోద వినఁగాఁ గృష్ణుండు గావించు బల్
నేతల్ నేతులుద్రిప్పి కొంచుఁ బలుకంజీట్టాడుఁ దనృట్టరా
మాతక్ మాతరుణీవిభుండు గెలిపింపంజక్కుఁగాఁ జిక్కుఁగాఁ
బ్రీతిం బ్రాతిగ రోటఁగట్ట దిగదార్చెక్ మద్దులందన్దయన్ ॥ 44

చ॥ నయమున నెంత చెప్పిన గుణంబు గనంబడకుంజె నింత ని
ర్భయు గుణహీనుఁ గాన మవురా గుణవంతునొనర్తునంచుఁ ద
ల్లి యొకగుణంబుచాలమి జల్లేయని యెన్ని గుణంబులంటఁ గ
ట్టియు నవి చాలమిక్ విసువ శింభకుఁ డంబకుఁ జిక్కునొక్కటన్ ॥ 45

అర్జునద్రుమభంజనము.

క॥ ముద్దుల కృష్ణుండు ధృష్ణుండు | మద్దిలవలెనున్న రోలు మధ్య మెనయరా
మిద్దిలకడ మొద్దులవలె | మద్దులువడఁగంచుఁ దల్లిమదిఁదల్లిడిలెన్ ॥ 46

నలకూబరమణిగీర్వానశాస్త్రవిమోచనము.

శా॥ కళిచ్చక్ నలకూబరుండును మణిగ్రీవుండు గ్రావాటవిన్
ప్రీతాభగ్నులు నగ్నులై సురమునిన్ వీక్షించి తచ్చాప రూ
పాలాపంబుల మద్దులై యిపుడు కృష్ణాకృష్ణులై గిట్టి యా
లీలాబాలకు నాజఁగొంచుఁ జనిరోలిన్ దివ్యరూపంబులన్ ॥ 47

నవనీతభక్షణకారణము.

శా॥ చోరుండై ప్రలియింటపెన్నఁది నెఁ గృష్ణుఁడేటికోయందు రీ
సారస్యంబు విసుం డలభ్యులదిక్షన్ భావ్యనర్థప్రాప్తి
కారంబాదిన చేయుటర్హ మనుదీక్షన్ భావిదావార్పులన్
క్షీరంబుంగ్గానుభంగ మ్రింగ నుభయ త్రైమాగమతైతగన్ ॥ 48

విశ్వరూపప్రదర్శనప్రశంస.

ఉ॥ పక్షములేదు గృష్ణునకు భక్తశరణ్యుండు భాతమాత్రుఁడై

యాక్షులు గానలేని నిజరూపముఁజూపెను గన్నతల్లికిఁ
రక్షణ లక్షణ శ్రమధురంధరతం బరికించిచూపె మృ
ద్భక్షణ జృంభణ క్రియలఁబాలకమాతకు విశ్వరూపమున్ ॥

49

బృందావనప్రవేశము.

క॥ నందనులకగు నుపద్రవ । ముందలఁచి భయం బమందముగ మందల తో
నందాదులు బృందావన । ముందాదులతోడనేగి ముదమొందుతఱికి ॥

50

పురనిర్మాణప్రశంస.

సీ॥ నందనందనుఁడు వారందఱువినుచుండ నిందు నుందరదేవమందిరములు
గలవపి దేవతాకరుణచేఁగాని కన్నడ వివ్వనాధిదేవతను గొల్వఁ
డన వారు చండికనర్పించి నిదురింప విభుతలంపు నెఱింగి విశ్వకర్త
యక్షులు పదిలక్ష లాత్రశిష్యులుమూఁడు కోట్లఁదానును రిత్నకోట్లుదెచ్చి
పంచయోజనవిరిమిత పట్టణంబు । సపరికరముగనిర్మించిచనిన వెనుక
మేలుకని చూచి కృష్ణునిమెచ్చివారు । దమకుఁదగునిండ్లలోదిగి తవిసిరపుడు ॥ 51

బృందావనప్రశంస.

సీ॥ నందీంద్రకలహంబునందు ముక్కంటి మిక్కిలికంటిమంట మునీవృత్తినుతి
నంబుధిదరిఁజేర్చ నది జలంధరుండయి బృందనుబెండ్లాడి యింద్రుగలిచి
సురమునిపెరఁచేప గిరిజక్తయాసిగప హదినకాతనికే బోరాటమయ్యె
హరిసిద్ధుఁడై బృందదరికేగి గోష్ఠిలోఁ దత్పృష్టుఁడై జలంధర కబంధ
మాసతికేఁజూపి బ్రతికింపుఁడనఁగనందుఁ । జొచ్చిక్రీడించె బృందయాచొప్పుఁదెలిసి
యలిగిసాదఁజొచ్చె హరియందుఁదులసినాఁటె । నాటిబృందావనంబెబృందావనంబు ॥

సీ॥ మునురాధికాకాపమున నుదాముఁడు శంఖచూడుఁడై ధరతద్వజానిసుతయగు
తులసియుఁదానుఁ జతురుత్తుపంపున దంపతులయి నుఖియింపుచునొక
మన్వంతరంచేలె మహినప్పు డమరులు స్వాధికారభ్రష్టులగుట కలిగి
హరుఁడుబోరాడరా హరివిప్రుఁడై స్వదత్తకవచ మాదనుజు నడిగి
తొడిగి శంఖచూడుండయి తులసి నెనయ । శంఖచూడుని హరుఁడొంచె కొరితులసి
దుర్జయముల సారగ్రావ తులనుతైరి । తద్వనంబయ్యెనిపుడు బృందావనంబు ॥ 52

సీ॥ క్రీదారభక్తుఁడై కేదారనృపతి భూదారులయందు నుదారుఁడగుచు
బహుయజ్ఞములొనర్చి భగవదర్పితములుచేసి జైగీషవ్య శిష్యుఁడగుచో
ఘోరతపమొనర్చి గోలోకమెనసెఁ దద్విభుపేరఁగేదార తీర్థమయ్యె
నందు మ్రుందినవారి కలవడుమోక్షమాతని పుత్రి బృందయుఁ దపమొనర్చి

హానిపరునిగ పరియించి యతవిశోధ . లోలయగుచుఁగ్రీడించి గోలోకమెనసి
రాధతోఁనుల్లయై యాండె రమణకరుణ . దత్తపోవసమయ్యె బృందావనంబు 54
కా॥ రాధా పోవశ నామమధ్యగతమై రాజిల్లు బృందాబ్జత
ద్రాధా కృష్ణవిహారయోగ్య వసమే తానయ్యె బృందావనం
బాధమ్యోధర నుప్పతిల్ల నదియొం బ్రాదుర్భవించెక వినుం డీ
ధాత్రిబ్రతికల్పమందు నిదియే బృందావనంబై తగక . 55

వ త్సాసురసంహారము.

క॥ వత్సాసురుఁడొకతటిగో . వత్సాకారమునఁదన్న వచ్చినఁ గని శ్రీ
వత్సాంకుడతనినైదవ . వత్సరమున వ్రచ్చె గోపవత్సలుఁడుగుచుక . 56

బ కాసురభంజనము.

గీ॥ మాధవునిఁ బ్రధానమల్లనిబర్హణ . వ్యాయ మితిఁగి మింగె నతఁడుపొంగ
నోర్వజాల కుమిసె నుమిసిన హరి బకా . నురునిఁజీల్చి కూల్చె నురలు పొగడ 57
అఘాసురసంహారము.

గీ॥ పేరుసార్థకముగఁ బెనుపాఁప రూపాని . మింగెగోపకులను గృష్ణ సముండు
పాపహరిశౌరి యూఁపిరి కడ్డమై . తునుమ వాని తేజమెనసె హరిని 58

శ్రీరాధాకల్యాణము.

సీ॥ నందుఁడానందంబున ససాధమండయి మందదాయఁగఁబోయి యందమంద
కందబృందంబు మిన్నంది గోబృందంబునెదర వల్లవులెల్లబెదర నులుమ
సురమునఁ గృష్ణఁజేర్చిరి రక్షనీక్షించునెడ రాధ రా మెచ్చి కృష్ణునిచ్చి
గర్గోక్తిఁగని రాధికకుమ్రమొక్కె తద్దత్తవరుఁడయ్యె రాధయొవరునిఁగూడి
చనుచు సంకల్పజనిత రాసస్థలమునఁ . దనునిజస్థితిఁ దలఁచునంతే విధివచ్చి
యభయలకుమ్రొక్కె కూకుడుఁడొజ్జయునుఁగ . రాధసప్సడు పెండ్లాడెమాధ
(వుండు 59

రాధావతారకారణప్రశంస.

సీ॥ పితృకన్యలు కళావతి రత్నమాల మేనకయు నాఁ గలరు మేనకహిమాద్రి
సతియైయుమనుగాంచె జనకరాట్పత్నియై రామపత్నినిగాంచె రత్నమాల
మనుకులేంద్రుని నుచంద్రునిఁ గళావతిఁ బొడ్డియై మాధవాంశజ సతనిఁగూడి
వేయేండ్లుగ్రీడించె విధిఁగొల్పియతఁడు ముక్తినిగోరసమాముక్తి కనుమతిఁగొనె
నతఁడు వృషభానుఁడుగఁ గళావతిగఁదాను . బాడమ గోలోకమున రాధమును నుదామ
కాపమున వారికుదయించె సరవివారు . దనుఁగని నిమగ్తులగుదుఁ గృష్ణవివరించె 60

సీ॥ కృష్ణుండు విరజయించి గ్రీడించుటరసే నెచ్చెలుతెచ్చరింప నొచ్చి కనవచ్చు
రాధ సుదామ, సురాసీమి సదలించుటెటేగి శ్రీకృష్ణుండదృశ్యుండయ్యె
నదియయ్యెవిరజ యంతయుఁ గాంచిచ నెరాధ యేటిబోటినాసర్చి కృష్ణుండెనయ
నుతులనేడ్వరఁగాంచి పతెరాధనొంద సందనులబ్ధులగునట్లునది శపించె
మనుజుండవు గమత్ర లేమత్ర పోమత్రయచుట గృష్ణు | ననిచియు నుదాము ననుర
(గమత్రనియెరాధ

కామినివిగమత్రయచు రాధికనుశపించి శంఖచూడుఁ డతండయ్యెశాపమహిమ ॥ 61

పర్యుషితాన్నభక్షణము.

సీ॥ విధుపరివేషంబు విధమునగోరుచు విధుఁబరివేషించి వివిధ విధుల
గారవింపుచుఁగోరి కోరిగింపుచుఁజచ్చు లారగింపుచునుండ శౌరిలేచి
క్రేపు లేపాలమున మేపులకేగినో కనివత్తుఁ దినుచుండుండనుచుఁ జనుచు
వానిఁగానకవచ్చి వారిఁగానకమెచ్చి వారిజాసనుమాయ వముతసేయ
నిన్నిరూపులు దానయ్యెయింటనింట | గుట్టుఁబ్రైఁబైట్టుకొక్కయేఁ డిట్టుగడపఁ
గడపట భయంపడుచునల్యవఁడకికొల్ప | నగుచు మెప్పించి యెప్పటి పగిదినుండ ॥ 62

ఉ॥ వచ్చితి నెచ్చెలియనుచు వత్సల వత్సలఁగారచి వచ్చుటక
మెచ్చుచునున్న యన్నములు మెక్కుచు నిక్కుచు నిండ్లకేగి త
ముతచ్చతరాహిమింగ నితఁ డున్నతుండె బ్రతికించెనందుఁ దా
మచ్చుట ముచ్చటింపఁ గరమచ్చెత్తవై హేరమచ్చి రందలుక ॥

63

ధేనుకానురసరహారము.

సీ॥ పలుగండముల దయ్యెదాగండదశయొప్పొ యింయర్సవమొనర్స నారగించి
గోపాలకులఁగూడి గోగణంబులతోడంబని యాటలాడుచు వనటఁగూరి
తాళివనుము జేరి తత్ఫలయుతుగోరి యొక చెట్టు చిట్టాంప మన్నచెట్టు
తాళిదొంటియోఁదాకి పుగులు జతజల రాలుచప్పడువిని రాసభమం
తన్నతాధేనుకానురుదటిమిపట్టి | తట్టి గిరగిరఁజుట్టి యాతాటిచెట్టు
విరిగిపడునట్లు విసరిచంపించె శౌరి | హలికిదాలాంకనామలబు గలుగునట్లు ॥ 64

కాళీయమర్దనము.

సీ॥ జను లక్షిణీతులె మును నెలనెలప భక్ష్యములు భోజ్యములు వృక్షముల క్రింద
నిడ సర్పములువాని నెల్ల నిజాంతకుండకు భగవతికిడ సవిహరించి
గరుడభయంబునఁ గాళీయండరుడంచి సోభరిమత్స్య హింసకు సహింప
కురగాంతకుండు రాకుండకాసించిన యమునా హడుబున నడఁగియుండ
తద్విష విమృశతోయంబుఁద్రావిపడిన | గోపగోపాలిబ్రతికించి యా విహారి
నడఁగఁద్రొక్కయందత్సత్రపార్థనమునవిడిచెగృష్ణుండు రక్షగానడుగుఁబెట్టి ॥ 65

దవానలభక్షణము.

ఉ॥ కాలియసర్పముకవిడిచి కంజదశాక్షుఁడు నిర్గమింప గో
పాబురు నందముఖ్యులును బండుగుబుం గడుసంతసించి రా
పై లలిఁ గాటుచిచ్చుఁ బొదువంగ ననంతుఁడు గ్రోలిరీలమైఁ
గేలి నెపంబునం దునిమెఁ గృష్ణుఁడు గాడుబలంబ్రలంబునిక॥

66

మ॥ నిలువుండీరనుఁజొచ్చెఁజిచ్చుసనులక నిందారఁగా నైగలం
బిలువుండీరమఠం గనుంగొనకుఁ డీపీడందొలంగించుమీ
చెలువుండీఱముగానుభంతనుని యాచిచ్చుక వడిక మ్రింగి తా
నలభౌండీరముఁజేర్చెవారి హరి కహ్వక్షిప్త డిండీరముక
దళడిండీరము, కాననాద్ధికి మధూద్యద్గండ పెందారముక॥

67

గోపీవస్త్రాపహరణము.

నీ॥ పల్లెవల్లపులుల్లసిల్ల నల్లనిగొట్లపిల్ల పిల్లనగ్రోవి పెదనిఁజాదవి
మెల్లమెల్లననూఁది యల్లిబిల్లిగనూదిగోళ్లచేర్లను బాఁడుకొలిపి మెలపి
త్రుల్లిమ్రొల్లిగురింపఁ జల్లచల్లఁగరాగమల్లనల్లనఁ బాడుననుచుఁజనుచుఁ
దల్లిపిల్లనుఁబిల్లితల్లికొల్లకవిని గొల్లతల్లి మరుల్కానుచు ననుచు
నుల్లమునఁబొర్చినదినిల్చి ముల్లలాల్చి మెల్లముగఁ బెట్టినిరాడగొల్లగొట్టి
యల్లసములాడిమెఱచి సిగ్గెఁజెఱచిపల్లవుండయ్యెరాధికావల్లభుండు॥

68

విప్రవనితాశాపవిమోచనము.

మ॥ పనులంగామచు నాకటంబడలు గోపక్రేడినంపించి ధా
త్రిసురుల్ పొండన వారియాండ్రకడఁ గోరింపక సతుల్ భక్త్య భో
జ్యసమేతంబుగ వచ్చియిచ్చిరని మోక్షులబిచ్చితచ్చాయల
వ్వనుభాదిత్యులచేరఁబంచె హరి తత్పాగ్జనతాపక్షుడై॥

69

విప్రవనితాశాపకారణము.

మ॥ ఇదియెట్లున్న వెలుంగుఁడాంగిరసు లగ్నీచ్చకవిమర్శింప కీ
ముదితర్ మాహితతైరటన్నభ్రమచే ముహ్నుగ్రకాపంబాసం
గి కయన్నిక్క మెఱంగిక్యష్టకృప ముక్తిగాంచిమీచాయలక
నుదతీర్థంబువహించి మమేతనయుఁడంచుంబల్క వీరైరిటుల్॥

70

గోవర్ధనోద్ధరణము.

నీ॥ ఏఁ డేఁ డిఁ బవరించునిండ్రయాగముమాన్వి నైలెండ్రయాగనిశ్చయమునర్పి
గోవులకును భూమిదేవులకును దీనదేవులకును భృష్టిజేయఁబడచి

గిరిరూపధారియైకృష్ణుండు నందాదుల సంగినవరదపాయ సములెల్లఁ
దానారగింపఁబంతముననిండ్రుండు సప్తవాసరంబులు తాళ్లవాసగురియ
గోవులను గోపికల నెల్లగోపకులను । గావ గోవర్ధనంబెత్తి కదలకుండ
గొడుగుగాఁబట్టుటరసి శత్రుండువేడఁనతనిరక్షించె సప్తమహాయనమున॥

71

ఇంద్రప్రార్థనాంగీకారము.

మ॥ వెరఁగై యింద్రుఁడు చిక్కి మ్రొక్కి సుతుఁడౌ విష్వచ్చుపై విత్సల
త్వ రమం బాయక ప్రోవుమంచుఁబలుకం బ్రాణంబుల ప్పొండవుల్
ధరయేలింతును వారిచే రణములౌ ధాత్రీధరంబెల్లఁ దీ
ర్తు రహిం గంసముఖాదులందునిమి తోడ్తో నంచు గృష్ణుండ ॥

72

సర్వలోక ప్రవర్తనాదిప్రశంస.

చ॥ వ్రత మొనరింప నందుఁడౌ కవాసరమందసుర్వార్థవేశనా
పుతుఁడగుచుండఁగా పరుణలోకము జేర్చిరితద్భటుల్ మహా
ద్భుతముగఁగృష్ణుఁడేగి పితఁదోడ్కొనిరా వెలుగండ్లిరంద ర
చ్యుతుఁడును సర్వలోకములఁ జూపె దదర్శనసార్థకంబుగ ॥

73

సాయంకాలాద్యభివర్ణనము.

ఉ॥ అంత దినాంతమయ్యె హరిదంతరదంతురకాంతికాఖి కా
ఖాంతర నంతరాయతనిజాయిత నాపతనాతనూద్యమా
ద్భ్రాంతశకుంతమంతికదురంత వియోగభయాగతిక్షత
స్వాంతనితాంతతాంతమదనాకలనాకుల కోకకాంతమై॥

74

*మ॥ ఆపరాధీభవిభుండురాకతఱి ఛాయానక్రమగ్రస్తదే
హవరాధుండగుచు వితానతయతుఁడౌటాలించి మేలెంచి కా
లపయోజాతుఁడు లీలఁదద్గ్రహముదూలఁ నూత్యచక్రంబువై
చి పడంగొట్టఁజెముతర క్తమనమింకె సాంధ్యరాగంబొగి ॥

75

క॥ ఇనశశులియ మొగములు లాలఁచినమగ లలిగరిణి కిరణజాలమువా తె
తనరెడురోదసిమద్దల యనఁదగె ఖగరుతముగొమకుదిగాదుగదా॥

76

చంద్రోదయవర్ణనము.

క॥ ఉదయాచలవలీతకా భృదిత సమయభోగిభోగ మాయనం బుద్రుం
దు దశరెప్పదత్కళంకము మృదురుచియగు కృష్ణపాదమే కాదుగదా॥

77

*పద్యాంతరము॥ క॥ అపరగిరికరితనువనా తనమకొగ్రహించు పేటిఁగి తిటియె మహరియొం
దపన సుదర్శనమునఁద ద్రిపుం గ్రహుతఁగఁ గ్రహుత గెత్తు రే సుందరదా॥

క॥ చదల నెడు జమునమడువునఁ బాదలు సమయకాలియా హిభోగళకను
ట్లుదితశశిబింబచులరెం | దదంకము యదూద్వహునిపదముగాదుగదా॥

78

క॥ మిన్ననియెడిమున్నీటకా | భిన్నంబగుకుక్తిరణిలెంపెసలారెక
వెన్నలదొర తారకలుస | మున్నతిలైబడినముత్యములుగావుగదా॥

79

నీ॥ అలశరద్రాత్రయందలరుచుఁ గృష్ణండుమురళి వాయంపఁగాముదితలెల్లఁ
దమపనుల్ విడిచి తత్సన్నిధికిగిరి తారానిసతులుతత్ప్రవణచిత్త
త్రైముక్తిగనితున్నయన్న మిన్నలఁగని వెన్నుఁదెన్నున్నియోవిధులుదెల్పి
పామతన్నబోకున్న మురిసికన్నడకున్న వెదకియుఁగనలేకవిసికి కొసకు
తనత్రయతఁగాంచిజనాత్మతచ్ఛరితలు | దామయెసరించి మధురగీతములఁబాడ
దమగలిఁగితోచి బ్రతిమాలిదానవారి | దానువారిరాసక్రీడఁదనిసి తనిపె॥

80

సరోవరవర్ణనము.

చ॥ పరిపరి కేశకూలియును పల్లెరమం దరమోద్భుతమిత్ర
ల్పరిణలఁగ్రముతమెతన కొలముతలపేరిటి పేల్పుతాలఁ గొ
ల్పరహివహించి గట్టుపయిఁజాట్టునుబుట్టినవ్రాత చానులుక
విరులునుబువ్వుదేనియలు వెండియుఁబండులురాల్పుమెండుగక॥

ఉ॥ తముతల గుంపునందలి రుతముతలపెంపున శీతవాతపో

తముతల పంపున సతధుఘృతముతలనింపు ననంగునంపమొ

త్తముతల సొంపున స్పహుగతముతలముంపున నీడు హంసజా

తముతల తెంపునం బలుకతముతలనింపు నయిఁచుఁజాడ్కిక॥

నీ॥ జిగినాఁచుదీఁగలు చిగురుదర్శలుగాఁగ నలిననాశములింధనములుగాఁగ

పుల్లరక్తాంబుజంబులు నివ్వుకలుగాఁగ ఘనకేశరంబు లక్షతలుగాఁగ

మధుగసపూతంబుమధురాజ్ఞధారగా మధుకరరాజి ఘామంబుగాఁగఁ

దీరభూజములు బుత్విగ్జనంబులుగాఁగఁ దృప్తిగద్వనులు మంత్రములుగాఁగఁ

దమిత మొగ్గులుబలుయూపదాతువులుగ | మనతథాధ్వరిగామించుమాననీజ

నాతిమానాశ్వమేధమహాధ్వరంపు | నెలవనుతలంపు నింపు నక్కొలనిసొంపు॥

81

క॥ క్రమమత్ప్రకారతరేఖో | ద్రమసంకుల కంకణోడితకాశ్రీకరమై

కమలాకరమౌతునడ | త్కమలాకరమౌపు విమలకమలాకరమై॥

82

చ॥ భువనధురీణతామతసభోగనుతస్థితియై కవీద్యశ
బ్రవివృతిసౌస్థవాకలసభాసిలి దృక్పృతిభావభావ్యమై
నువిశదమై రసాతలముతోభిలఁజేయుచుఁబడత్రలాచనా
నవరతశయ్యనా నది యనంతవిలాసముఁజూపు నెంతయుకా॥

85

సీ॥ సమ్యక్ప్రసాదవత్సరసభావంబున ఘనమధుపాటనాకలనవలనఁ
బ్రబలగాంభీర్యభారంధర్యసంగతి మహనీయభువనసంభరణగరిమ
మత్యక్తూరాత్రదిసంభవహేతుకస్థితిఁ గువలయవిలసనామంతమహిమ
సంతాపమునడంచుచల్లఁదనంబున నాశ్రితసులభమై యమృతమిడుట
దౌత్యమువహించియు నుదంచితద్విరేధ॥ శబ్దలక్ష్మీతద్యదమితాబ్జసముదయాస్ప
దత్వగౌరవమున మీటుదానవారి॥ మానసమునేమనఁగవచ్చు దానిసౌబగు॥

86

చ॥ అరుణకరోత్కరారుణ సుమాంచల చంచల చంచరీక సం
చరణసమంచితామ్రతరు సంచయముల్ జలబింబితంబులై
పరఁగుఁదదీయతీరమున వహ్నికిఁగఁటి ముపర్యథోముఖ
మృరణమునేఁటికిందనుచుఁ జూపరులబ్బురమందిచూడఁగక॥

87

ఉ॥ మీఁదుగఁబాదముల్ వఱపి మేదిని నొడలలూఁది మాధవై
కోదయ సాదరాత్మిక వనోదరమందు జపించువారిగా
నాదరినున్నయున్నతనురాగములం గమలాకరప్రస
న్నోదకమందుఁజూచి చెలియొక్కతెఁమొక్కఁగ నవ్వెరందలుకా॥

88

జలక్రీడాదిప్రశంస.

క॥ రాసక్రీడలఁజేడెలందనిపి యా రాజీవనేత్రుండు పే
రాసకావారివిహారముల్ సలిపి నిర్యచ్చంద్రికాసాంద్రధా
రాసంపాతనుశీతనైకతములకా రాజాస్యలంగూడి యా
రాసంభోగమొనర్చె నస్థలితుండై ప్రత్యేకరూపంబులకా॥

89

గోపీసంశయవిచ్ఛేదము.

సీ॥ తత్త్వజ్ఞులస్థలితబ్రహ్మచారిగా నిచ్చకంబాడుదు రింతెకాని
యిందటితోఁగృష్ణుఁడిట్లురమింపుచు నస్థలితుండెట్లుకానటంచు
నగుమగువలకెల్ల నమిత్రకృష్టుట కొకరేయిదుర్వాచుఁడుగ్రుఁడగుచు
నాకొంటినన్నముల్ దేకున్నశపియిగుతునని యమునాపారమందు మెఱయ
యమునదాఁటి రాఁగ నసమర్థులైవారు॥ పన్నినట్లుచేసి యన్నములిడ
కృష్ణుఁడస్థలితుఁడు ఋషిశశ్వదుపవాసి॥ యనుచునమిత్రవేఁడుకొనిరివారి॥

90

గంధర్వ శాపవిమోచనము.

మ॥ నగేమున్నాంగిరసుల్ గురూపులని గంధర్వుండు వారల్ శపిం
పఁగఁబామైయిటనందు మ్రింగె హరియొంపదొంటి రూపంబుతో
గగనంబంటి సుదర్శనుండను భవత్కారుణ్య సంపత్తిచే
దెగె ముచ్చాపమటంచు మ్రొక్కిచనియెన్ దేదీప్యమానాకృతిన్ ॥

91

శంఖచూడుచూడావణి హరణము.

చ॥ కొనకొని శంఖచూడుండను గుహ్యకుఁ డొక్కఁడెలాసవేశ న
ల్లనచని వల్లవీజనములంగొని పాటఁగ శౌరి నీరితో
వెనుచని చీరి వారి విడిపించుచు వనివనించి తనతఱిం
గొని చనుదెంచి యిచ్చెనిట గోపికలంగని కాచునీరికిన్ ॥

92

కపిద్ధాసుర (కాలకవికుల) సంహారము.

సీ॥ బలియన్నయగు కాలకవియసురక్కసి వెక్కసముగనిక్కి వెలఁగయగుచు
వెలిఁగె నబ్బలియుని బలగముకటకతరువులై పెరివె నాతనిసహస్ర
నుతవతులగు సప్తసుతులు గోమూర్తులై ఘటతుల్య తత్ఫలచ్ఛటలఁదినుచు
బలిసిరిందఱును దత్ఫలవిషవాతంబు లాభీర గోనివహార్తిజేయ
శంభుఁగొల్చి తత్ప్రేషితశంఖకర్ణ । భూతపరవశ విధివాక్యముల నెఱింగి
సిరితోశౌరిచనివారఁ జేల్చికాల్చి । మనిచెగోగోపకుల నిరామయులఁజేసి ॥

93

వృషభాసుర సంహారము.

మ॥ వృషభంబాచు నరిష్టనేమియను దైత్యేంద్రుండు దీండ్రించి గో
వృషముల్ గొందలమంద మందపయిఁబర్వెం బర్వఁ బర్వేందుండు
నిత్రపితధ్వంతమునట్లడంచె నపుడానీరేజ నేత్రుండు త
ద్విషమాకార విషణమూర్షి యదియే దివ్యాస్త్రమై తోడ్పడన్ ॥

94

కేశి సంహారము.

క॥ శైశవమునఁగేశపుండ । క్లేశంబున నీసడించి కేశియనెడు నా
కేశవిరోధిసడఁచిలొ । కేశవినుతిఁగాంచె ఐశమయిది శిశువులకున్ ॥

95

కేశి ప్రలంబ వత్స బకాసురుల పూర్వవృత్తాంతము.

సీ॥ గంధమాదనమున గంధవాహుఖ్య గంధర్వతవస్వికి నందనులయి
తగు సుదర్శన సుహృత్తాత్ర సుదేవులును సుపాద్యుఁడు మధుర్వాస శిష్యులయి
యోగబలమున రాధేశ పార్వతులై పదతపూజనిత్య ప్రతంబుగఁ దదర్థ
ముమూర్ఖులనికెఁబోయి కమలముల్ గోయుచు శివపృష్ఠులైతమచెర్చిఁదెల్పఁ
బ్రతాపవీరకమున్నున్న శివునియాన । దప్పదది కృష్ణాదైవారితలాపుఁదిర్చి
శివుఁడు బిడుపగవారకేశి ప్రలంబ । వత్సబకదైత్యులై ముక్తి బడసిరివుడు ॥

96

వ్యోమానుర సంహారము.

మ॥ ఇటులశ్వంబగుకేశినొంచి యటుపైఁగృష్ణుడుగోపాలిలో
నటవిండాఁగిలిమ్మాతలాడునెడ వ్యోమాఖ్యానురుండర్భకుం
డటులై యాటమిషణ్ గభీరగుహలో నాభీయలన్దాప న
క్కుటిలుం ద్రుంచి గుహగతార్భకుల దోడ్కొంచుఁజనెన్ మందక్కున్ ॥ 97

మాతులాహ్వనము.

సీ॥ వినుఁడు నారదుఁడు కంనునకుఁ గృష్ణప్రశంసయునుఁ గృష్ణనకుఁగంస ప్రశంస
యును చెల్పివినికంనుఁ దుగ్రుండై వనుదేవు నఱకరా వారించె నారదుండు
పిమటట నక్రూరుఁబిలిచి పిమటటలచందములెల్లఁజెల్పి బృందావనమున
కిహ్నుడనీచేగి యప్పునంబులఁగొని రామకృష్ణుల ధనుర్యాగమునకుఁ
దోడుకొనిరమటన నతండు గూడదనుచు! నెంతచెప్పిన వినకున్న నీశ్వరాజ్ఞఁ
ద్రోయరాదనియెఱిఁగి యక్రూరుఁడరిగి! రమటనఁగఁబోయి రాచరిత్రముల వినుఁడు

దివ్యరూప ప్రదర్శనము.

మ॥ యమునం దాఁటి రథాధిరూఢులయి వారక్రూరు నీక్షింపఁ దో
యమునం బ్రుంగుచు నీటఁబైటనొక చాయంగాంచె శ్రీకృష్ణ కా
యమునంతన్ భ్రమదీరమున్గి యతఁడొయ్యం బాపరాశయ్యనె
య్యమునన్ వర్తియమూర్తిఁగన్దొను వెరంగై మొక్కి ధ్యానింపుచున్ ॥ 99

సీ॥ మలనూని విలువోని నలువూని చెలువారు పులిగోరు తీరు కన్బొతులవాని
తొలిగుండు తలనుండు నలనిండు నెలమించుఁ గికురించు తెలిబొమిడికమువాని
కటితాల సరిగ్రాలు నెటిచాలు నెటిచాలు గదిరెడు కుదురైననుదురువాని
కొఱగాని మెఱుఁగాని నెఱితూనికంబుల నందమా హుంబొజుబందువాని
తెలివూమాతేని మానికంబుల జగాని । గారమొగిఁగేరి జగిదేరి మీఱునొససల
వడకువిడినివ్వటిల్లుచువ్వంపుడివ్య! చొక్కమొకచక్కిఁ జేర్చుచేర్చుక్కవాని ॥ 100

దివ్యరూప వర్ణనము.

సీ॥ అంగదలంగదలంగదలంకించు చొలంగదముల నెసంగువాని
మరిపెంపు సిరిపెంపునరహింపు రతనంపు పేరు పేఱురమున మీఱువాని
దురుగుల మెఱుంగుటుంగరములుంగరములుంగరమలంకృతులుగాఁ గలుఁగువానిఁ
జెను మించులనుమించు పికిలిపించెపుఁగుచ్చు ప్రేలాగుమొలత్రాడు వెలయువాని
తగుకుమగతాలుఁ దొగతాలుఁదమ్మతాలుఁ । బుల్లుదొరతాలుఁగటితాలుఁ బ్రాద్ధ
తాలుఁ
దాయెరలచాలు నెలతాలుఁ దలుపుతాలుఁ గలుఁగుమెల్కుందనపుటంజెల

సీ॥ అలసంపఁగుల జొంపముల పెంపడలనొంపఁగల సొంపుగఁ నాస గఁగఁగువానిఁ
గురువిందములఁ గెంపుటరవిందములఁ బెంపుఁదొలఁగింపు మోవినవొలయువానిఁ
గ్రమవృత్తసమ చిత్తజమహత్తరనిఘంకమనీయ జంఘాయుగంబువాని
వెలిదమత్రుల మదమత్రవెలిజిమత్రచేఁపమత్ర గలనిడువాఁకన్బొమలవాని
నిడుభుజంబులవాని నుందొడలవాని । నొగులడఁచువాని గూఢజానువులవాని
మేలిడెమివానిచక్కనిమేనువాని । శ్రీరమాహానిసపుడు దర్శించివచ్చి॥ 102

చ॥ నునువినుచూలిమేత పయినూల్కొని సిద్ధేవులిచ్చి ప్రబుబ్బో
టి నెరులు మేలిత్రూరపు కడిందియనుంగున గొప్పనొప్పఁ కా
లసకొనగోటఁ జిక్కువెడలింపుచునింపుగఁ బాలవెల్లియం
దు నెగడుచున్ననిన్నుఁదలఁతుకా మురమర్దన శ్రీజనార్దనా॥ 103

ఉ॥ ఈనదిలో మునింగి భవదీక్షణతృప్తఁడనై భజించితికా
మానసికార్చనార్చితనుమంబులె నీపయినంటఁగంటి ని
ట్లేనిపుడీ వెఱుంగనటు లేమిగనంబడెనీట నంటివో
దీనశరణ్య కృష్ణ భవదీయమహత్వ మెఱుంగ శక్యమే॥ 104

కా॥ దేవా కృష్ణుఁడు వానుదేవుఁడని మూర్తిమూర్తు లీక్షించి యీ
జీవుల్ గొల్లడవండ్లుగాని నిజమీక్షింపకా జగత్కక్షివే
కావే కావవె భావవేశతమున నీకల్యాణరూపంబు స
ర్వావస్థావసరంబులన్నిలిపి మాయంబాయఁగాఁ జేయవే॥ 105

అకూరిరస్తవము.

శ్రీకంఠుండే నేవ్యం డంచుంజెప్పకా జేదశ్రేణుల్ దొల్లకా
వైకుంఠుండే వంద్యుండంచుంచాదించుదర్వాతకా దామే
యేకాకారంబేబ్రహ్మతంశా నీమూర్తుల్ దానేయానంచుకా
నాకుందోఁచుకా నామాకారానందార్థం బీవ్యాయంబొటకా॥ 106

సీ॥ అనుదినమును నినుమనమునఁగనుఁగొను మనుజుని వెనుకొని మనుతువనుచు
వినునెడఁ గనునెడఁ జనునెడఁ దినునెడ ననునెడ ననువిడ కెనయుమనుచుఁ
దెలిసియుఁదెలియక సలిపిన కలువము లయుతములయినను సయిపుమనుచుఁ
బనుల కొలఁది పలుతనువులనొసఁగిన నలయక తలఁపున మెలఁగుమనుచు
బహుళనుఖముల నిహమునఁ బరమపదము చరమగతినిడుమని నినుగరిమఁగొలుతుఁ
గరముఁగనికరమున మదిగరుగనభయకరము శరముననిడుమిక పరమపురుష॥ 107

చ॥ ఇలయుజలమనలమును చలి నెలవుగగనమన గలసకలజగములనుదలఁపున నెసల్పకా
నిలువఁబురికొలుపఁదరిఁ గలపమఱియితరులకుఁ బలుమఱునుగనఁబడక ఫలముల
[నొసంగకా॥
బలుదెగలయవతరణములనవనిగఁగఁబడియు లలిఁదెలియఁబడనిమహిమలనుజెలు
[నొందకా॥

- దోలుబలుకుకొనలంగన సులభముగంగనబడంగ వలతివయి వెలయునినుగొలుతుం
[బరమాతాత్మ 108]
- ల|| జననియొనుజనకుడును తనయులును సహజులును ధనముపరి జనముగురు జనము
[మఱిసీసే
యనుచుమదింగనుచునిను విరుచుననుమనుచుమని వినయమున నయమునను మనవి
[యొనరింతుక
వినతులయివినుతులను ననుదనుపుననదలను మనుతుననుదినను నెడు ఘనమగు
[ప్రతిజ్ఞక
గనికరముగనికరము మనమునను బెనంగొనంగ గనుగొనుముననుగొనుము వినుము
[పరమాతాత్మ 109]
- స|| సురపతియుశుచియముడు నిర్మతియునువరుణుడును గరువలియుధనదుడును
[హరుడును మొదలగా
బరగుసురవరులయిన గరముధవదఖిలగుణ గరిమలవమయిన దెలి యరనిశ్రుతి
[పల్కక
గరముదరధరణ మొకపరమగతి యనుచుభవశరధిబడిమునుగుచును దరిగనకనానా
దురితములు నిరతమును జరితములంగనబడెడు నరులకదిదెలియుటకు
[దరమెరుమాతాత్మ 110]

ఉ|| ఆండజయాన కుండలిశయాన భయానకభండనారి రా
ద్ధండన రుక్మ)కాండ నవ కొస్తుభచుండన రక్షితాశ్రితా
ఖండల గండలంచి శశిఖండ లసనతడికుండలా ప్రస
న్నుండపుగముత చక్రధరనూత్నవిభాస్త రవీందుమండలా || 111

ఉ|| తావక సేవ కావలికిడదయు నెద్దియునెన భావుకా
భావముగల్గునే వివిధభావములంగన నీదుపాదరా
జీవము లాశ్రయించె నిజచిత్తము గావున నిబ్బయంబు వే
వే విదళించి కావగదవే యవినశ్వత భార్గవీశ్వరా || 112

క|| అని యాగతివిసత్తుడై | వినుతింపుచు మధురజేరి వెన్నునిదనతో
దనయింటికిప్పడేర | మతనంగంనుని మొత్తి వత్తుమని పుత్తంచెక || 113

రజక సరిహారము.

ఉ|| అంతరినాంతమయ్యె నరకాంతకుడుం బురకాంతలెంతయుక
వితగఁజూచిసంతసెల విప్రులు మెప్పులఁ బూజాసంగ న
హ్వాంత నెవచ్చుచుక రజకుబుట్టములిమతన నీమి నా మిమక
గొంతుకనొక్కిత్రొక్కి తమకుందగుబట్టలు గట్టగైకొనెక || 114

కువింద రక్షణము.

క|| ముందటయెదురై యొక్కకువిందుడు ముకుళితకార విందుడుగుడు గొ
విందునకు మేనివలువలుఁ | గుండనపుందొడవులిచ్చి కొనె నీస్పృహము || 115

సుదామసంరక్షణము.

క॥ దామోదరసన్నిధిలోఁ | దా మోదరసంబునకా సుదామఁడు సుమనో
దామముతలనిడికృష్ణున | దా మముతలఁబోవుమనఁగ దయనవిగొనియెక॥

కుబ్జావనము.

క॥ ముయ్యాటుదీవులం దన | యొయ్యారవునడలగెలువనోపు నయాచే
యియ్యగనాశిరోమణి | తెయ్యని విలుకానిజులత్రతీకాదుగదా॥ 117

గీ॥ అనుచుఁజయ్యనఁ బారులయ్యంగనం గ | సుంగొనియభంగకౌతుకరంగదంత
రంగులై భక్తి సుప్సాంగిమంగళకర | వచనరచనలఁబొగడునట్లచిరముగను॥ 118

మ॥ అనులేపంబులుగోరికైకొని త్రివక్త్రాకారయోకుబ్జనా
క్క- నిమేషంబునఁజక్కనైనవనితం గావింపఁగా విశ్వమో
హనమూర్తిం దనుఁగాంచి సంచళరవీరార్తిక నివర్తింపఁజే
సి ననుబోవుమటన్న వత్తుననియే చేరెకాధనుశ్శాలకుక॥ 119

కంసకార్ముకఖండనము.

ఉ॥ చేరి గజారికారతః ముశ్రీరఘురాముఁడు చీరుతీరునకా
శౌరి నిజారికారతః ముఁజయ్యన ప్రయ్యలుజేసితానునా
స్థిరియు రెండుఖండములుచేకొనిదండ్యులఁజేడి వల్లవా
గారమునందుభోజనసుఖస్వపనంబులుదీగ్నివేకువక॥ 120

సూర్యోదయవర్ణనము.

మ॥ తొలిదాల్కట్టియఁబట్టి తూర్పుచేలి కందున్నట్లైకానక్కఁగా
నెలపొనేకులబుట్టిగాఁగొనిన పెన్రేచెంచితకా మిఁటియం
దలిపోద్దుందొడవూడ్చు చొప్పడుగఁజెంతందండి నేరంబెఱిం
గిలి లలిజీకటి సంజకుఱ్ఱగమిడాఁగెంగానలం దెల్లడక॥ 121

కంససంహారము.

మ॥ బకవిద్వేషి ప్రభాతకృత్యముల నిర్వర్తించి కంసదుర్భుం
దెకలింపంజన నడ్డమైకువలయాపీడంబుపీడింప నా
డక బల్వేడుకతోడఁబోరి శిరమూడంగొట్టి చాణూరము
ష్టికులంజంపి నృశంసుఁగంసుఁడునిమెకా శీర్షప్రహారంబులక॥ 122

కంసజన్మకారణప్రశంస.

సీ॥ ఒకబుతుకాలమందుగ్రసేనునిరాణి యామునతటిని సుయామునతటి
నిష్టవిహారసంతుష్టయై చెలులతో మెలఁగుచుదొల్కరిమెఱువుటొఱువు

నరిసి రతీచ్ఛచే నాశేత్రశుమడిఁగోరఁ గాలనేమియుఁదదాకారమూని
వచ్చిరమింపఁగా నచ్చెరువయిచూచి కలయికలో భర్తగామిఁదెలిసి
తనసతీత్వముఁ జెఱచినదనుజుఁదెగడి । కంసుదనుజుగఁబడసితత్ఫలవినాశ
కరుఁడుదనకులమునఁబుట్టుఁగాకటంచుఁ । గోతేనాతండ్రికృష్ణుఁడైకూల్చెనిట్లు ॥
జననీజనక సంభావనాదిప్రశంస.

మ॥ కుసుమంబుల్ గురిపించిరత్తఱిసురల్ గోవిందుడున్ దేవకిన్
వసుదేవున్ విడిపించివేడుకొనియాపై నుగ్రసేనాఖ్యుఁడ
ద్వసుధంబోవఁగ బంచి పిమటట యశోదానందులంగొంత సం
తసిలంజేయుచు వీడుకొల్పినిలిపెన్ రావించిభోజాదున్ ॥ 124
ఉ పనయనమహిమాత్సవము.

చ॥ మహితమహూర్తమందు మహిమప్రతిభర్తుఁడు గగ్గఁ దొజ్జగా
రహి నుపనీతులై చనిరి రాముఁడుఁగృష్ణుడుఁ దొంటికన్నవి
గ్రహములు బ్రహ్మతేజమునఁగన్నులకున్ మిటుమిట్లుగొల్పఁగా
నహహ రవీందులూ, పటికనార్చిన బుగరుబామటలూ, యనన్ ॥ 125
విద్యాభ్యాసము.

సి॥ ఏవీటనివసించి యెల్లజీవులకు విశ్వేశ్వరుండు విముక్తినిచ్చుచుండు
నేవీటబ్రహ్మాది దేవతలుతరులు యోగులును మోక్షార్థులై నిలిచియుండు
రేవీటమంత్రియై యిందిరాపతిక్షేత్రపాలుఁడై భైరవుండేలుచుండు
నేవీటనారసి నానావిశ్వపావని గంగాతరంగిణి పాంగిపారలు
నట్టిమహిమాంబురాశియైనట్టి కాశి । కరిగివిజ్ఞానసందీప్తుఁడైతనర్చు
నట్టిసాందీపువలన విద్యలు గ్రహించి । పుత్రదక్షిణయిచ్చుటచిత్త్రమయ్యె॥
గురుదక్షిణాప్రదానప్రశంస.

ఉ॥ నైపుణఁజూపి యొక్కొకదినంబున కొక్కొకవిద్యగాఁగ ని
క్షేపన విద్యలన్నియు గ్రహించి రహించుటకబ్రమందిసాం
దీపుఁడు నందనఁదనులఁ దేరిగనుంగొనవాడుఁగోరుమా
తాపసవర్య యార్యగురు దక్షిణయంచుఁదదీప్సితజ్ఞులై ॥ 127

మ॥ ఒకనాఁడబ్ధి ప్రభాసతీర్థమున మునుత నతజ్ఞుతుండై తద
ర్భకుఁడంతర్హితుఁడౌటెఱింగి శరధింప్రార్థించితత్సాక్షిను
క్షికటుం బంచజనుస్వధించుచుఁ దదస్థిక్ బూరగాఁగొంచునం
తకుజంకించి తదర్పిత ప్రసవదానప్రీతితాచార్యులై ॥ 128

మధురాపురప్రవేశము. కృష్ణానునోరథపూరణము.

మ॥ తదనుజ్ఞంగొనివచ్చుచుకా మధురచింతం బాంచజన్యస్వవం
బొదవింపందమరాకగాదలచి స్వీయం నయ్యుండృప్తివం
ద దృగానంద మొనర్చి కృష్ణుండు యశోదానంద గోపీనిదృ
క్ష దమందెల్పంగ సుధవుంబనిచి కృష్ణావారఛదీర్చందమి॥ 129

సృగాలసంహారము.

మ॥ జలజాక్షతుండై తొలంగిన జరాసంధుకా విసర్జించి నే
నలతోడకా దమఘోషుడచ్యుతుని శాంతంజేరి ప్రేరేపకగా
హలితోనేగి సృగాలుఁగూలిచి తదీయ స్త్రీలుపార్థింపకగా
నిలిపెందత్కర వీరపట్టణమునకా వెన్నుండు తన్నందనుక॥ 130

జరాసంధయుద్ధము.

సీ॥ పితృవిమోగమున గుఱితులైరిపాడవుల్లశరాన్నివిభుండంధుడతనితనయుఁ
డతిమదాంధుఁడుకుంతి సుతులెట్టులైయుండిరోయని కనటకకూర్మఁబనిచి
జిగిమిషుడైయుండ జగమిషువులఁ జెండఁదగినంత నేనతోమగధనేత
దనకుఁబుత్రికలుకంసునకుఁ బత్నులునైననస్తియుఁ బ్రాప్తియుఁగన్తివడఁగ
మిట్టిపడిమధురాపురిముట్టడింప । రామకృష్ణులు వారియిర్వదియుమూఁడు
నైనయతోహిణులఁగొట్టివానిఁబట్టి । యానువిడిచిపెట్టిరామిఁదిపనులఁబట్టి॥
కాలయవనహననము.

సీ॥ మఱియుజరాసంధుడెఱింగి యెఱింగియుఁ బదునేడు సారలీపగిడిఁబాటి
పదు నెనిమిదివసారి బయలుదేరుటకు సన్నద్ధుడొనంతలో నారముండు
హరిపల్పులఁ దెల్పిపురికొల్పఁగా దగ్ధమునఁ గాలయవనుండుమూఁడుకొల్ల
యననసైనికులతో నవనియానినచందమునమధురాపురిముట్టడింపఁ

గృష్ణుండఖిలజ్ఞుండగుటచేఘృష్ణుడైని । రాయుధుండయిరాఁగనియతఁడుదఱుమ
హరియుగిరిగుహజొరఁగవాడరిగిహరిగఁదలచియందున్న ముచికుందుఁదన్నిచచ్చె॥

కాలయవనజన్మవృత్తాంతము.

సీ॥ యాదవుల్దమకొజ్జనగునన్న నయ్యుండు పరిహసించియతండు పడఁతిగాక
పురుషుడేయనితమమోలఁచేలఁగమించు మిన్నకుండిరటంచుమిగులఁబొగిలి
యదుకులభీకరుండగునుతుఁగోరి పండ్రెండేడులుక్కుపిండిఁదినుచుండి
ఘనతపమొనరింపఁగరుణించిభర్తఁడు గర్హండడిగిపట్లకలుగుననఁగ
నాతఁడచ్చరయందుఁగన్నట్టినుతుని । యవనపతి పెంచితనరాజ్యమవలనెసఁగ
నాతఁడే కాలయవనుడొననిముకుందుఁ । డెంచిముచికుందుచేతమృందించెనిట్లు॥

వాసుదేవ పభావప్రశంస.

చ॥ హరిగరిమంబేఱుంగఁ దరమా పరమాతుడతండు నేడుభూ
భరముహరింపఁ గృష్ణుడయి భక్తులబోచుచుఁ బాపయుక్తులం
బారిఁగొనుచున్నవాఁడు వెఱపుకమఱపుకగలవాఁడుగాదు భం
గురమతులెట్టులన్న ముచికుందరిరక్షకొనరెచ్చినీక్రియక॥

134

ముచికుందచరిత్రము.

సీ॥ ముచికుందునిచరిత్రము వినుఁడతండు మాఁధాతృపుష్పిఁడుదేవతాహితార్థి
వాసవప్రార్థితుండై సమరములందు నమరులనుజయంబునమరఁజేసి
మరలుప్రసన్నులై కరమీడలఁచినఁ దనవాగులేమి నిద్రనువరించి
లేసినవానిఁగూల్చెద సంచుఁబన్నంట హరియెఱుంగునుగాననతనినిపుడు
మేలుకొల్పుటకీరీతిఁగీలుకొల్పి । స్వాజ్ఞచేవీశ్వకరతమున్నబిరుగ్య
మునసృజించినద్వారకాపురికిఁజేరె । యోగమహిమనుమధురలోనున్నజనుల॥
క॥ ఏక్షించుచు ముచికుందుఁ డు । పేక్షింపకమోక్షనుధనపేక్షింపఁగృపక
రక్షింపనున్నజలజా । తాత్కునిటుల్ బాగడఁదొడఁగెనతఁడానతుండై॥

136

ముచికుందస్తవము. బాలకృష్ణస్తవము.

కా॥ శ్రీనందప్రియనందనుండవగుచుకా వ్రేవల్లెఁబుట్టి నీ
వానందప్రియమూర్తివైతివిక నీయాకారమే కారణం
బైననూత్నముజేసి కన్పఱచి నన్నానందమొందింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన తృష్ణా బాలకృష్ణాహరీ॥

137

కా॥ నేనీవాఁడనటంటి వేడుకొనుచుంటిం బోవుచుంటిం గృపక
నానేరంబులు నైపుచుంటి భవసంతానంబు నేనోర్వఁగా
లేసంటికొనినువంటివేల్పులెవరుకా లేరంటి రక్షింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన తృష్ణా బాలకృష్ణాహరీ॥

138

కా॥ నేనేకార్యముఁ జేయుచున్ననది నీనిత్యార్చనాఁజూచి నా
దీనత్వంబెడఁ జొచ్చి కేవల కృపాదేదీప్యమానుండవై
హానింజెందఁగనీక యేమరక నిత్యానందమొందింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన తృష్ణా బాలకృష్ణాహరీ॥

139

కా॥ జ్ఞానంబించుకయైన లేనికతనకా సంసారసౌఖ్యంబులకా
మానంబాలఁగనైతి నట్టులయినకా మత్సూర్వపుణ్యంబునకా
నీనామసత్కరణంబు గల్గెనిక దానికొనిల్పిరక్షింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన తృష్ణా బాలకృష్ణాహరీ॥

140

శా॥ నీ నాభీకమలంబునంబొడమి వాణీభర్త నీతత్త్వ విం
తైనం గన్గొనఁజాలఁడయ్యె ననఁగా నస్కాదృశాత్యంతమా
ధానీకంబు గనుంగొనంగలదె ప్రత్యక్షంబవై యేలుమీ
నానామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 141

శా॥ సూనుం దెంతటి శేరపోతయిన సంక్షోభంబులేకుండుచం
దానం దండ్రీసప్తించిప్రోచుకరణిక నానేరముల్ నైనీ నీ
యానం ద్రిప్పియొసంగు మైహికసుఖం బొముష్మికానందముకా
నానామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 142

శా॥ విశ్వబంతయు నీవు గాంగనుచు తీవిన్నిన్ను సేవించునా
లైశ్వర్యబహుమందునాంచి పరమందైక్యంబుఁ ద్రాపింతుర
స్వశ్వాసంబునఁ దత్ఫలార్థినగుచు నిన్దొబ్బచుంటింజమీ
శశ్వన్మంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 143

శా॥ అక్షుల్నిన్గచునట్లు హస్తములు నిన్నర్చించునట్లాత్మ ని
న్నక్షీణంబుగ నమ్మునట్లు చేవి నిన్నాలించునట్లాస్యముకా
దీక్షక నిన్దొయూడునట్లు కరుణన్వీక్షించి రక్షింపుమీ
సాక్షాన్మంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 144

మ॥ సుగతింగోరుదుఁగాని యేసుకృతమెచ్చొనైనఁజేయంగ వై
తి గజేంద్రస్థితి కంటి నిన్దొలుచుచుంటిం పారతంత్ర్యంబుచే
త గుటెందప్పించరించుచుంటి నయినది దాసుండ నైతిం జమీ
జగతీమంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 145

మ॥ మును వీసన్నిధిఁ దక్కఁ దక్కినభలంబుల్ పుట్టుచుంగిట్టుచుం
గనుఁగొంటిం గనుఁగొంచుచుంటి నిటపైఁగారుణ్యమేపారఁగా
ననునీసన్నిధిఁ జేచ్చుకొమ్మిదెసుమీ నాప్రార్థనీయంబు న
జ్జవతామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 146

క॥ చనువుననింతియనా కోరినయది నీంతమాత్రగృహసేయఁగదే
వినతాశ్రితవనచైత్రా వినతాసుతపత్ర పేదవినుతచరిత్రా॥ 147

క॥ అని యీగతి వినయాగతిఁ దనకారఁగభక్తియూక్తితత్పరుఁడగుచుకా
వనకాక్షుని వినుతింబినజనితానందమునసుప్రసన్నుండగుచుకా॥ 148

ముచికుంద వరప్రదానాదిప్రశంస-

ఉ॥ కోరి ముకుందుఁడట్లు ముచికుందునకుక వరమిచ్చివచ్చి, కా॥

తారములీలఁగాలయవనప్లుతనం జతనంబులేక దా
 సీరియు వేకమైతునిమి శ్రీమధురా ధనధాన్యసంపదన్
 వారక ద్వారకాపురికిఁ బంప జనుల్గొనిపోవుచుండఁగాన్॥

149

శ్రీద్వారకాపుర ప్రవేశము-

సీ॥ అంత జరాసంధుఁడంతక నిభనైన్యములతోడమధురనుముట్టడించి
 రామకృష్ణులు ప్రవర్ణగిరిశిఖరంబునకుఁ బోవుటరసి వెక్కిరిచివారి
 మతమెటుంగకభయంపడిమటుపడిగని బ్రమసేవారిదహించువాఁడుబోలే
 నగ్గిరి డగ్గరి యగ్గి రవుల్కొల్పి మ్రగ్గిరి వారని మరలి పోయెఁ
 బదునాకండామడలపొడవెఱఁగియున్న । యున్నతగ్రావశిఖరంబుమండినారియు
 హలియునింతకుమున్నెనైన్యములవెలికి । దాఁటిద్వారకఁజేరి రత్యద్భుతముగ॥

శ్రీమధురాక్షేత్ర మాహాత్మ్యము-

శా॥ శ్రీకృష్ణాభ్యుదయంబునన్ మధురయే క్షేత్రోత్తమంబౌచు నా
 రా కాశ్యాదులకన్న జన్మమరణ బ్రహ్మపదేశాంగదా
 హాకార క్రియలంజతుర్విధముగా నైకప్రదంబౌచు ను
 ద్రదేకించెన్మహిమంబునన్ జతురశీతిక్రోశమధ్యంబునన్॥

151

శ్రీద్వారకాపుర వర్ణము-

శా॥ మున్నింద్రాదిపురంబులెల్లఁ దనకూర్పున్నేర్పురాజిల్ల నో
 జన్నిర్మించిన విశ్వకర్మ సారియాజ్ఞాం బేర్చి నిర్మించె న
 మ్మున్నీ రంతరమిచ్చె లక్ష్మీకదియే పుట్టిలునట్టిలుఁబెం
 పెన్నన్ ద్వాదశయోజనంబులు తరంబే ద్వారకంబేర్పొనన్॥

152

సీ॥ అకలంకనిత్యపూర్ణకలావిరాజిత ద్విజరాజరాజప్రదీపితంబు
 సంతతక్రతువృద్ధిసంపాదనానుగ్రహజావతంస విరాజితంబు
 మిత్రసంప్రీణనస్తోత్రపాత్ర నిధీశపుణ్యజనార్యవిస్ఫుగ్జితంబు
 సఫలహలక్రియా సంపూర్ణబలభద్రశూద్రవర్ణబలాభిఘోభితంబు
 విబుధకులవృద్ధి శైతల్యవృద్ధి శుభస । మృద్ధి పుణ్యాభివృద్ధి జడేతరర్థి
 శుద్ధి ధనవృద్ధి బహుముఖసిద్ధి విజిత । సురవరపురంబు ద్వారకాపురక్షరంబు॥
 చ॥ లలనలు తత్పురీ దముతులం దమిఁగొఁగిఁటఁజేర్చిచంద్రశా
 లల నలువొంద మున్ రతివిలాసి జయించుటకేఁగి వారి లీ
 లల నలలోచనప్రతిఁ జెలంగఁగనుంగొని భీతినిండ్రగో

లలనలు దిక్కుల విడుచు లక్షణముందెలుపుక వెడల్విరుల్।

154

చ॥ తనరు హరిన్నభంబులను ద్వార వితానములొంది చిల్వితే
డను నెలతొల కంబమున నందము నొంచుచునున్న భూతలం
బనియెడు మేడలో నిడిన యాతత దర్పణదీపయంత్రమో
యన ఘన భర్తహర్ష్యసహితాచ్ఛమణీకృతవప్రమప్పరిక॥

155

చ॥ తరమె నుతింపఁగ్గా మణివితాన వితాన తతానపాయముం
దిరరుచి కాముదీ ముదిత దివ్యచకోర ముదత్రుపూర సా
గర సురదీర్ఘికా వలన ఖండితపత్త్రసరోరుహస్థ బం
భరపణిభోగశాయి హరి పశ్యదశేష సురికామహాపురిక॥

156

మ॥ పురమాశాంతరవ ర్తికీర్తికలశాంభో రాశిరాడంతర
స్ఫురదశృన్నతవప్రశృంగదళవిస్ఫుర్జత్సుపణేష్టకో
త్కరబద్ధాలయకాంతిరేణుపలసత్పద్మాక్షభృంగోజ్జ్వల
ద్ధరిదుర్గాంబుజనాశలీలదగు నుద్యత్కృతనంబప్పరిక॥

157

క॥ ఆపుర మున్నతగోపుర॥ మై పరఁగి పయోరుహసనాండోర్ధ్వపుటం
జేపున భేదించియ కా॥ దే పుటభేదనసమాఖ్యఁదెచ్చెఁబురులకు॥

158

మ॥ వినతానందన విశ్రుతిందనరుచుక వేదాత్మకత్వంబుముక
గనుటకవ్యాకరణప్రవీణత ననంతఖ్యాతినంపత్తిచే
మనుటకముప్పదిరెండునాఁ దనరుసమ్యగప్రహ్లాదిద్యత్గనుం
గొనుటకనామము సార్థకంబగుచు వెల్లుం దద్విజ్రణేణికె॥

159

మ॥ నరమాత్రుల్సారరానిదౌటవలనక నానాస్పరోయతు కి
న్నర విద్యాధర సిద్ధకింపురుష గంధర్వాదులయ్యెపనుల్
పురిఁగావించి గడించుచున్న విభవంపుంబెంపునీక్షించుచుక
హరికర్పింపనినాటికల్కిగనియత్సాధ్యక్షుండొండుండ్రపక॥

160

శా॥ అన్నాశీకదళాక్షుండన్నిటికి నధ్యక్షుండునుంగారణం
చిన్నానావిధ విష్టప ప్రతతి తత్సృష్టంబుతత్సృష్టముం
దన్నిష్టంబును దద్విసష్టమగుఁ గ్రీడామాత్రమాప్రోడకే
తన్నిర్మాణభృతి ప్రభృత్యఖిల కృత్యంబెన్న నత్యంతముక॥

161

ఇంద్రాద్యమరసమర్పిత తత్తద్వైభవ ప్రశంస-

నీ॥ పారిజాతంబుతోఁ బరమాద్భుతంబును తగుసుధర్మనుబురందరుఁడొసంగె

శ్రవణైక దేశ మేచక మనోజవ శుక్లవర్ణ రంగమల్వరణుఁడౌ సఁగె
 వగ నామకంచైనవర నిధినొక్కటి దక్కఁదక్కిన నిధుల్లనదుఁడౌ సఁగెఁ
 దక్కినదిక్పతుల్లమ కుమన్నీశ్వరుండిచ్చిన సంపదలెల్లవాసఁగి
 రిట్టి సంపదలకు నెల్లఁబుట్టినెల్లు | నైపరఁగు ద్వార కాపురి నధివసించి
 హలధరుఁడు రేవతిఁబెండ్లియాడెఁ గృష్ణుఁడప్తమహిషులఁజెఁడ్లాడెనద్భుతముగ॥

రేవతీ పరిణయము.

సీ॥ కృతయుగమందు కైవతుఁడనురాజురేవతియనఁదగుతనసుతకుఁబెండ్లి
 సేయఁదలంచియేఁగితిపతినొల్లక కన్యతో సత్యలోక మనకరుగ
 నృపుతలంపువిరించియెఱిగి యిర్వదియెన్నిదిమహాయుగములుగతించెద్వాప
 రయుగాంతమిపుడయ్యెరాముఁడు కృష్ణాగ్రజుఁడు గొన నర్హుఁడీసుతవాసఁగు
 మనఁగ నాతఁడు ద్వారకకరిగియెరగి తనతలంపునునల్వపంపు నెఱిగింప
 లాంగలంబునఁ గ్రిందికిలాగికుటుచఁ జేసి రేవతిఁబెండ్లాడె నీరధరుఁడు॥

అప్తమహిషీకల్యాణ ప్రశంస.

౧- శ్రీరుక్మిణీ కల్యాణము.

సీ॥ శ్రీశాదృతి విదర్భదేశాధిపతిభీష్ముకుందు కుండినపురి నుండునాత
 నికి రమాంశ మునజనించిన రుక్మిణియందుఁగృష్ణుఁడుఁ గృష్ణునందురుక్మి
 ణియుఁబరస్పరమోహనిర్మగు లౌచుండరుక్మిణినన్నయా రుక్మిపూని
 శుభపాలునకొనంగ సీద్ధమైయుండుట ద్విజునంపిరుక్మిణిదెల్పకృష్ణుఁ
 డరిగిపురశక్తిఁగనఁబోవుటరసియామె | నరదమెక్కించుకొనిపోవనర్హుపడినఁ
 దలగొఱిగిరుక్మినదలించితిరలివచ్చి | యింటరుక్మిణిఁబెండ్లాడెఁగృష్ణమూర్తి॥

ద్రౌపదీ స్వయంవర ప్రశంస.

సీ॥ ద్విజవేషమునద్రౌపదీస్వయం వరరంగమునఁ బాల్చుపాండునందనులఁబోల్చి
 శౌరి సీరికిఁజూపి జయమొందునేడిందు విజయుండనుచుఁదెల్పి స్వజనములను
 గడలకుండఁగనిల్పికనుచుండఁ దమకసాధ్యంచైనయంత్రమత్స్యంబు నేసి
 యాజ్ఞసేని వరింప నరుగు నరుం గని యెదిరించి యోడిర య్యినసుతాదు
 లంతపైఁగొంతికొడుకులయంతకమున | కరిగి లాక్షాగృహవిముక్తులైనమిమ్ముఁ
 గంటిమిదిపుణ్యదినము మేల్గుల్గుమికటంచువీడ్కొనివచ్చిరిహరియుహలియు॥

౨- జాంబవతీ పరిగ్రహణము.

సీ॥ రవి నిత్యమష్టభాగసువర్ణమిడు శమంతకమునత్రాజుత్తునకునొసంగెఁ

దదనుజుండుప్రసేనుఁ డదిదాల్చి పేటకుఁజనె వానిసింగంబుదనిమిదానిఁ
గొనె దానిఁదునుమాడి కొనె బాంబవంతుఁడీకృత్యమెల్లనుదనదేయటన్న
నింద చతుర్థినాఁడిందునిఁదాఁగన్నఫలమని కృష్ణుండుదలఁచిపెలుచ
నడుగుజాడనుగుహఁజొచ్చియచటజాంబ|వంతుతోఁబోరియాతనివరముదీర్చి
మణిని జాంబవతింగొనిమరలివచ్చి| మణినతనికిచ్చితననిందమాన్నికొనియె॥

క॥ వాపోపడఁ జూపోపని| పాపోప నిబద్ధులకటపటుకటుచటుల

వ్యాపారంబేపారఁగ| లాపనలం బన్నుచుంబ్రలాపించిరిగా॥

167

కె. సాత్రాజిత్రి వివాహము.

సీ॥ హరిగోరినప్పుడీనైతి నూరకనిందమోషితి నతనిపైఁదాపివైతి
ననుచుఁబశ్చాత్తప్తుఁడగుచు సత్రాజిత్తుమణితోడసత్యభామనుసమర్ప
ణముచేయహరియుఁగన్యామణిఁ బెండ్లాడిమరలనాతనిక యమ్మణినొసంగెఁ
దనకిచ్చెద నటన్నతనయ నన్యునకిచ్చెనని శతధన్వుఁడాతనివధించి
మణినిగొనివచ్చి కృతవర్కమరుఁగుఁజొరఁగ| నతఁడునిరసించెనక్రూరుఁడట్లయనఁగ
నతనికడనిడిచసుచుండహరివధించి| మణికినక్రూరురావించిమరలనొసఁగె

వ॥ అదియెట్లనిన

సీ॥ ననునిల్చిశతధన్వుఁడునిమిశమంతక మపహరించితిని లేదఁటివడుగ
శపథముల్కుపథముల్చులుఁ జాలునునమ్మఁజాల నిన్ననిసీరికొరివదలి
మిథిలలోమూఁడేండ్లుమెదలి దుర్యోధనునకుఁ దా గదా కదనంబుఁగఱపె
సవనదీక్షాకవచసురక్షితుండొచుఁ గాశికాపురినుండెఁగాందినేయుఁ
డపుడవగ్రహశాంతికైయతనినితనిఁ| బిలిచిమణిఁగొనికలుఁద్రావుహలధరుండు
నేనుశ్రీలోలుఁడను నీవునియమశాలి| విందనునిగాందినేయునికే యొసంగె॥

రె. కాళిందీ కల్యాణము.

సీ॥ పొందుసూనులఁ జూడఁ బుండరీకాక్షుఁ డింద్రప్రస్థపురికేగితానునింద్ర
నందనుండును యముఖాతటంబునపేటలూడుచునాకకన్యనండుఁగాది
తన్వరింపఁగనీటఁదన్నితపించుట కాళిందియాదిత్యకన్యయగుట
విజయదౌత్యంబున వినిసంతసీతదన్నితముగాఁ దోతెంచివిశ్వకర్మ

వీరిపురిఁ జిత్రతరముగావింపఁబంచి| భాండవముఁగ్రాఁచునెడఁగాచిగాండివాడు
లగ్నిసభోమయఁడిడఁ గ్రీడికబ్బఁజేసి| ద్వారకకువచ్చియాపె నుద్వాహమయ్యె॥

౫. మిత్రవిందా పరిణయము.

సీ॥ ఆల నవంతిదేశాధీశులైన ఇందానువిందులు కారవాధిపత్య
ధీనులైకృష్ణునిమేనత్తయైన రాజాధిదేవికింగడుననుగుపట్టి
తమకుఁజెల్లెలునయితగుమిత్రవింద కుద్వాహంబనుచు స్వయంవరముసాటఁ
బనిచినవనిచనివనరుహనయనుండు రాజాజమొదలైనరాజులరయ
నయన విజితారవింద దంతజితకుండ! చికురజితనీలకండ దృగ్జితమిళింద
మిత్రబృందావనానంద మిత్రవింద! నవుడుచేకొనెనృపులంద అశుకుఁజెంద॥

౬. నాగ్నజితీ పరిణయము.

సీ॥ నగ్నజితనియెడునామధేయమునఁ గోసలచేశమునకధీశ్వరుఁడుగలఁడు
నాగ్నజితీయనందనర్చనాతనికన్య యామెనురాజమృలడుగకాఁగ
సప్తగోవృషముల సమ్ముఖమ్ముననిల్చి వీనిఁబట్టినవానికేనానంగు
వాఁడఁగన్య ననంగ వశముగాకందలు విముఖులైపోవుటవిని చని హరి
సప్తరూపమ్ములైగోవృషములఁబట్టి! గట్టిగాఁగొట్టియూడ్చిపొగడ్తకెక్కి
నాగ్నజితినట్టపెండ్లాడి నగరికరిగె! నడ్డముగవచ్చి వివ్వచ్చుండరులఁడునుమ॥

౭. భద్రోద్వాహము.

సీ॥ సౌందర్య సౌశీల్య సౌభాగ్య సౌముఖ్యముఖ్య సద్గుణగణాద్భుతసముద్ర
బంధుమిత్రాతిథిపండితకవి భృత్యసాధుదీనార్థిపోషణ వినిద్ర
పతితపాపండ దుర్వ్యాపారపిశునాదిహీనసంభాషణమానముద్ర
భర్తృశ్రమాదిపరమధర్మాభ్యాసపాటవతులితశుంభత్సభద్ర
మందగమనవినిర్జితమహితభద్ర! పరమపావనచారిత్ర భద్ర భద్ర
మేనకుఁబుడగుగావున మేరనెడక! కేకయుఁడొసంగఁబెండ్లాడెఁగృష్ణుఁడెలమి॥

౮. లక్షణా కల్యాణము.

సీ॥ మద్రాధిపతులకుసద్రాజధానియై పొలుపొందుశాకల్యపురమునందుఁ
చగుబృహత్సేనభూధవశిరోమణికిఁ దులస్యంశమునఁబుట్టెలక్షణాఖ్య
నాకకన్య-యామాన్య కుద్వాహమొనరింపఁ దొడఁగునప్పుడునారదుండువోయి
కృష్ణచర్యబుసంగ్రహించితెల్పుచుఁ గృష్ణునికిఁ గన్యనిచ్చువానిగనొనర్చి
కృష్ణుకడకేగి లక్షణాకృతినుతింపఁ! గృష్ణుఁడుస్వయంవరోదంతమెఱిగియరిగి
యంత్రమత్స్యమునేనీకన్యనుగ్రహించి! వైరులనుగెంటియింట నుద్వాహమయ్యె॥

క॥ కల్యాణ్యుండప్తమహిషీ! కల్యాణకథాభరంబుకర్ణరసజ్ఞా
కుల్యల జాల్మొల్పుచుసా! కల్యమునంగాంచునిష్టకల్యాణములక॥ 175

తీర్థస్నానాభిగమనము.

సీ॥ శౌరిశమంతపంచకతీర్థమునకు సాప్తముగసూర్యగ్రహణమునకరిగి
స్నానదానాదులుసలిపినపై యశోదానందపాండునందనముఖాత్త
జనులనువేర్వేట సముచితరీతిగా సల్లాపములనుల్లసిల్లజేసి
కుంతియువసుదేవుండెంతయు స్వప్రశంసనొసర్చి కొనుటకుసంతసించి
కృష్ణుండును గృష్ణముఖులొకకెలననుండఁ | గృష్ణయునుగృష్ణసతులొకకెలననుండి
సరిససల్లాపములొనర్చునమయమందు! నిందతీనిజూచి ద్రౌపదియిట్టులనియె॥

శా॥ రాకాచంద్రనిభాస్యలార కనులారంభాడకున్నకామనః

ప్రాకామ్యంబుఫలించునట్లు చెవులారకావించుసానందనై
మీకల్యాణచరిత్రఁ దెల్పుండనఁజెల్పిందెల్పి తాచెల్వలా
జోకకలక్షణదెల్పెఁ దెల్పితిసటుల్ సూక్ష్మప్రకారంబులక॥ 177

నరకాసుర సంహారము.

సీ॥ నరకాసురుండుక్రొవ్విసురమాతృ కర్ణకుండలములువరుణాచత్రంబుసురల
మణిపర్వతముహరింప నిలింపపతిదీనుండై విన్నవింపఁగా హరియు సత్య
భామతోరథమెక్కిప్రాశ్చ్యోతిషముజేరిదుర్గసప్తకమండవుమురుజేసి
ముగునైదుశిరములుధరఁ గూల్చితత్సప్తనండునులవధించి నరకుండ్రుంచి
వానిసుతుభగదత్తుసంపన్నుజేసి! చత్రకుండలమాలికాచిత్రరత్న
దాత్రియైధాత్రివేడఁ దద్వశగసశత! షోడశసహస్రకన్యలందోధితెచ్చె॥

సశతషోడశసహస్ర స్త్రీ ప్రశంస.

శా॥ ఆప్టావక్రుండు నీటనిల్చి సురకన్యానృత్తగీతాదులక
హృష్టుండైహరిపత్నులొసటు వరంబిచ్చెందనుకనవ్వఁగా
రుష్టాత్కుండయిముక్తిలేక శబరుల్ రోధింపమీవిష్టపం
విష్టప్రక్రియఁ జేరువారనియె వారే వీరునిక్కంబుగాక॥ 179

క॥ మురసాశపరివృతం! షాశరగిరిశస్త్రాగ్నివాయుజలదుర్గంబై
కరమరుదగుప్రాశ్చ్యోతిష! పురమెరులుజయింపఁగలరె భువిహరిదక్క॥

పారిజాతాపహరణము.

క॥ గురోడలములుదిలికిచ్చెక॥ మండలము లభించినట్లు మాతయుమెచ్చెక॥

భండనమునఁబురిపిచ్చెక్కు. హిండనమునఁబారిజాతముంటికిఁదెచ్చెక్కు॥ 181

శా॥ పాలోమీరిత రీతిఁగా నదితికిఁక భక్తిప్రయుక్తాంకము
త్పైలోమీరిత సత్యభామ వినతుల్లాపించి సేవించుపెం
పాలోమీరిత వేడ్కచేఁ గనుచు నిత్యాగణ్యతారుణ్యముతో
మీలో మీ రనురక్తినాండుడనుచుకొ దీక్షించెదేవాంబయు॥ 182

మ॥ హరికే చెల్లెనుగాక పాకరిపు నుద్యానఁబుఁగాల్పింపఁగాఁ
దరమెవ్వారికిఁ బారిజాతముల కీధన్యండుగా కన్యలె
వ్వరు దేజాలిరి కీలికిలములఁద్రావకొ గోవులంబ్రోవ భూ
ధరమెత్తం గరినొత్త మత్తులను మొత్తకొ గొల్లకుంజెల్లునే॥ 183

సాత్రాజితి గౌరవాభివర్ణనము.

మ॥ యీతి ప్రార్థింపఁ దదర్థమై యవతరించెకొ గృష్ణుఁడై విష్ణుఁడౌ
యీతి సాత్రాజితిరూపమూని జనియించెఁగాన సర్వోన్నతా
దృతి పాత్రంబయి సత్యభామదనరాశెం గానిచోఁ పారిజా
త తరుప్రాపణమే నిదర్శనము సౌందర్యాను లట్లుండఁగా॥ 184

శ్రీ రుక్మిణీప్రణయకలహ నివారణము.

శా॥ ఓహో రుక్మిణీ లక్ష్మీయయ్యుఁ దనపెంపూహింప నట్లుండఁ ద
న్మోహాద్రేకముఁ దీర్తు నంచు విరసంబుల్ వల్క్రియల్క్రించి పూ
ర్వాహూపూరుషికంబెకల్చి సదయండ్లై తత్ప్రియంబెట్లుటల్
స్నేహాత్సాహము లేర్పడంగ నలరించెం గృష్ణుఁడౌ రుక్మిణి॥ 185

నారదసందేహ నివారణము.

చ॥ లలిఁ బదియాలువేల సతులం బతియం బదియాలువేల రూ
పులగుచుఁ బెండ్లియాడెనట, పోయి కనుంగొనివత్తునిప్పుడే
చెలుపుననుండునోయనుచుఁ జిత్తమునందలపోసి నారజుం
డెలమిని ద్వారకా నగరకేగి సవిస్మయఁడయ్యెఁదత్కృతి॥ 186

అతిథిసత్కార ప్రశంస.

సీ॥ కృష్ణస్వభావపరీక్షకై దూర్వాసుండరుదెంచి వికటచర్యల నటించి
పాయసవాంఛఁ దీర్చవె కృష్ణయననట్లహార్చి తెచ్చినదానిఁ గొంతగుడిచి
తనమేన నలఁదించుకొని కొంతరుక్మిణీకాంత కలంబ్దీయయ్యింతిరభ్య
రూపిణిగా రథారూఢుఁడై కొట్టుచునల్లటపెట్టియూరెల్లఁజుట్టి

యగ్గరితమ్రొగ్గతిలనల్లి డిగ్గనుటికి! బుగ్గిపైఁజల్లి పాయసంబునాడలేల్లఁ
బూసితివికృష్ణయదుగునఁబూయవైతి! వందుఁదక్కమతెందుఁగిదొందవనుచు॥
మ॥ కరుణింపందలపోసి రుక్మిణినటుల్ గాసిల్లఁగాఁజేసి యా
తరుణింబూచి వెలందులందు నజహత్సందర్యసాధాగ్య వి
స్ఫురణన్నిస్తులవాదు వీవనిచ నెకాశోభావిభూత్యన్నతిం
బురణించె దమ దేహగేహములు విప్రుక మెచ్చిరాదంపతుల్॥

188

దూర్వాసుని జన్మ వృత్తాంతము.

సీ॥ శ్రుతులశ్వములు చంద్రసూర్యులుండలు భూమిరథము విధాతసారథి సురాద్ర
ధను వనంతుఁడునారి దారధికుండునై, యమపుంఖ శుచిశల్య హరిశరమున
రుద్రుండుత్రిపురాసురులసంహరించి మున్నయ్యత్త్రము నిజాంకమందుఁజేర్చి
కూర్పుండెబంచశిఖుండగు సంయమియయ్యెనయ్యమ్ము నెయ్యమ్ముహత్తి
కృత్తివాసుండుదుర్వాసుఁడీతఁడనియె॥ నత్రిప్రార్థింపఁదత్తుత్త్రుఁడయ్యెనతఁడు
నిగ్రహోనుగ్రహసమర్థుఁడుగ్రుఁడాగ్ర॥ హింద్రిబ్రహ్మాండముదహించుఁబెంచుదయను॥

సుభద్రా పరిణయము.

సీ॥ శపథభంగంబు వీజముగాఁగ విజయండుతీర్థయాత్రకుజైలుదేరునపు డు
లూచి చిత్రాంగద నేచి వివాహమై యతివేషమునద్వారవతికిరాఁగ
నతనిచిత్త మెఱింగిహరియంతిపురిఁజేర్చి పరిచరించుటకు సుభద్రనునిచి
పశుపతిపూజనైపంబుగా రామాదిభునుల నంతర్ద్వీపమునకుఁజేర్చి
తానునిండ్రుండుస్వరణమాత్రమునఁగూడి॥ వెండ్లిచేసి సుభద్రనువిజయననిచి
హలి కినుకమాన్నివారికిహరణమొసఁగి॥ పాండవాదృతుఁడైవచ్చెద్వారవతికి॥

కైలాసయాత్రా ప్రశంస.

సీ॥ రుక్మిణివాంఛఁదీర్చుటకుఁబుత్తార్థియై వాసుదేవుండు కైలాసయాత్ర
కై వెలువడిబదరీవనంబున ఘోరతపమొనర్చుచునున్నతటిఁ బిశాచ
నాయకుండైన ఘంటాకర్ణుఁ డలకృష్ణుఁ డెందొప్పుఁ గని తరియింతు నెప్పు
డనుచు వేటాడుచు నాత్మసన్నిధికిరాఁ బ్రశోత్తరములఁ దదృక్తినరసి
లోను వెలి నేకరీతిఁగాఁదానతోఁచి॥ ద్విజశవము పావనము దీనిఁదినుజున నగి
హితమెఱింగిసాయుజ్యహేతువైన॥ దివ్యరూపమొసంగెభక్తికెనగలదె॥

ప్రద్యుమ్నాపాఖ్యానము.

సీ॥ ప్రద్యుమ్నుఁడైపుట్టెరతిపతి రుక్మిణీకృష్ణులకనివిని కీడుమాడు

నని శంబరుఁడు సప్తమనిశీధమునమాయవలనదొంగిలివాని వార్ధివైవ
నొకమీనుమ్రొంగె జాలికుఁడు దానింబట్టి యిత్తుమతిపురికేగిశంబ
రావరోధమగుమాయావతికొసఁగెఁ దద్గర్భముఁజించి యందర్భకుఁగని
పెంచిమాయలు నేర్చి మోహించితాను। రతియగుటఁదెల్పి పురికొల్పరక్కసునివ
ధించియతఁడునమ్మాయావతియును రాఁగ। యదుకులముసంతసిలెనార దాభేనుతిని॥

రామకృష్ణుల సంతాన ప్రశంస.

క॥ శతుఁ డుల్బుకుండురణకర్మతులగుపుత్రులుగఁబడసిరాముఁడుపుత్రిం
గతిశకచం గనకాంగిం। బరనీయగుణకాసుభద్రపట్టికొసంగె॥ 193

సీ॥ సరవిఁబ్రద్యుమ్నండుచారుచంద్రుండును జారుధేష్టుండునుజారుదాహు
జారుదేహసుచారుచారులుప్రవిచారు భద్రచారుసుధేష్టులద్రినిభులు
పమగురుతనయులైపై జారుమతియను తనయరుక్మిణియందుజననమైరి
సాంబసహస్రజిచ్ఛతజిత్సుమిత్రమిత్రక్రతువిజయులుద్రవిడచిత్ర
క్షేతుపురజిత్తులనఁగఁ బ్రఖ్యాతిగన్న। సుతులఁబదుగురఁగనిమిత్రవతియనంగ
వినుతికెక్కినచక్కనితనయనొకతెఁ గనియెజాంబవతీదేవిమనముదనియ॥

సీ॥ ధానుఁ బ్రథాను స్వధాను స్వర్భాను శ్రీధాను బృహదాను ధానుమంతు
నతిధానుఁ బ్రతిధాను నలచంద్రధానునిఁ జారుభ్రమరికనుసత్యగనియె
త్రుతకవివృషవీరసోమకశాంతి భద్రులుపూర్ణిమాసదర్శులుసుదాహుఁ
డనుపమగురుపుత్రులను గాత్రవతియనుతనయ వికర్తనతనయగనియెఁ
బవనవృషనారగృధాంకవహ్నివర్ధ। నానిలమహాసనతుధులనెడుసుతులఁ
బదుపురనుభద్రవతియనఁబరఁగుసుతను। వేడ్కలిగుహొత్తగా మిత్రవిందగనియె

సీ॥ చీరచంద్రవృషాశ్వసేనవేగవదామవసుకుంతి శంకువీరపదభిఖ్యు
లగుపదుగురుపుత్రుల నలన్వేతయనంగఁజెలఁగుపుత్రినినాగ్నజితియగనియె
శరవిహారసుభద్రసంగ్రామజిద్వామసత్యకప్రహరణజయులుహరిచి
దాయుర్బృహత్సేనులనుపుత్రులనుదామ్ర పక్షికయనుసుత భద్రగనియె
బలుఁబ్రఘాషునిసింహునిబ్రబలునూర్ధ్వ। సహజనపరాజితునిమహాశక్తి నజని
గాత్రవంతునిసుతదశకంబుగా జ। లందమనుపుత్రిగాఁ గనె లక్షణయును॥

సీ॥ వినుఁడింకఁబదియాలువేల నూర్గురియందుఁ బ్రత్యేకముగసుతుల్ బదుగురేని
పుట్టిరివారును బుత్రిలఁ గాంచుచుయదువృష్టిభోజాంధకాదులనఁగ
జగతి నేకోతరశతనాఖిలైరిట్లు ప్రబలినహరిపుత్రఘోత్రజనము

నకుమూఁడుకోట్లయొప్పదియెనిమిదివేల సూర్యుగురువులావర్గసంఖ్య
భర్గుఁడైననుగృతజగత్సర్గుఁడైన నింతయనిచెప్పలేరన్ననితరులెన్నఁ
గలచెవలతేనితండ్రిజగత్కుటుంచి తత్కుటుంబముగానిదిద్ధరణిఁ గలదె॥

శా॥ కృష్ణాకృష్ణులకుద్భవించి సువివేకుండై యుపన్యాసుఁడ.

య్యజ్ఞాతాసనుపుత్రుశిష్యుఁడయిదివ్యజ్ఞానియైతా సమ
ష్టుజ్ఞాలంబునఁగూర్చెసాత్వతమనంజూపట్టితంత్రంబుదే
న్యజ్ఞాస్త్రీపరిచారికాపదజమోక్షోపాయమంత్రంబుగణ ॥

196

అనిరుద్ధవివాహ మహోత్సవము.

సీ॥ స్వస్వవత్సలుఁడు రుక్మిస్వసుతయై తగురుక్మవతినిశ్రీరక్మిణీసుతులయందుఁ
బ్రహ్మమ్మనకొసంగిప్రహ్మమ్మసుతుఁడైన యనిరుద్ధనకుఁడనమనుమరాలి
రుక్మతోచనయను రుచికాంగినాసఁగెఁదత్పరిణయాగతులైనధరణిపతులు
పెరరేపఁగా దురోదరమునదబ్బరలాడిన రుక్మిణి హలివధించెఁ
బరిణయానంతరమునదంపతులఁగోడు॥ కొనుచుద్వారక కేతెంచిరనుపమాన
మాననీయోత్సవంబుతోమాధవాడు॥ లవల బాణాసురునిగర్వమడఁచిడిచె॥

ఉపా పరిణయము.

సీ॥ హరద త్తవరమత్తుఁడగుచుబాణాసురుఁడతఁడుగావలియుండ నతిశయించి
యుండెఁదత్పుత్రికయువయొక్కచక్కనిపురుషుతోస్వప్నసంభోగమొంది
ముందటివలెనుండమిందెలిసి తదాప్తసఖిచిత్రరేఖితత్స్వంతమెఱిగి
రాజరూపములెల్లచాసిచూపఁగ ననిరుద్ధునిఁజూపితత్సిద్ధిగోర
యోగబలమునఁబ్రయుఁదనకొసఁగనతనివలననుషగర్భవతియొకఁడెలిసిచాటుఁ
డతనిభణిపాశమునఁగట్టె నని విని హరి॥ శోణపురికేగిచేసినచాప్పవినుఁడు॥

బాణాసురగర్వ పరిహారము.

సీ॥ బాసుదేవుండుకైలాసయాత్రకుఁబోయి యుపమన్యునుపదేశమొందిఘోర
తపమొనరింపఁ బ్రత్యక్షమైత్ర్యక్షుండుమున్నవరంచిచ్చి యున్నదియను
బ్రహ్మగునకువధింపఁ ద్వదీయలనటంచుమున్ను వరంచిచ్చియున్నదియను
గారణంబుబుగఁకుకుండైయెదిర్చిన ఘోరాత్మనంతతోపలవిదిర్చి

సమవివాదవివాహముల్ స్థాప్యములని పట్టిబాణాసురునిఁజతుర్బాహుఁజేసి
విడిచియోషతోడ ననిరుద్ధుడేడ్కగాఁగఁగొడ్డొనుచునచ్చేద్వారకాదుర్గమునకు॥

కరిపురోత్పాటనాది ప్రశంస.

సీ॥ ఆలసుయోధనుకూతురగులక్షణనువివాహమునసాంబుఁడుసాహసముననె
కొనిచనఁగనుఁగొని మునుకొను కినుకను బెనఁగొనుమనమున పెనుచనిచని
రాఘోయశల్యసుయోధనప్రభృతులుగవియఁగా నిభృతుఁడైకవియుటరసి
యందఱుఁబొదివినిరాయుధుఁజేసి సుందరినాతనింగరిపురికిఁదెచ్చు
టమరమునిదెల్పననికేగుహరినినిల్పి హరియచటికేగివిభలప్రయత్నుఁడగుచు
• నమరనదిఁగల్పఁగరినగరముఁబెకల్పి వినతులైవారిసాసఁగఁదోడ్కొనుచువచ్చె॥

పౌండ్రకవాసుదేవ సంహారము.

మ॥ అహహ పౌండ్రకవాసుదేవుఁ డనువాఁ డత్యుద్ధతికొ మాత నం
చి హరి న్నిందయొనర్పఁగా హరియుఁ గాశింజేరి వానికొవధిం
చె హరుంగొల్పెఁడదాత్మజుం డనఱుఁడిచ్చెంగృత్తిఁ బుత్రెంచెదా
ని హరిప్రేరితమై సుదర్శనముదానికొవానిఁ గాల్చెం బురిక॥ 203

కాలిందీ భేదనము.

మ॥ ప్రియులకొ బంధువులకొగనకొ హరి లలికొ ప్రేషల్లెకుంబోయి త
త్ప్రియగోష్ఠికొవిహరించుచుకొ నరుణనిర్దేశాగతకొమద్యభా
వయుతకొవారుణినాదరించి సొలపై వాఁకేలికించిల్వ సు
ల్కయిరామికొ విదళింప నయ్యమున యేతైదీర్చెఁ డత్కామనకొ॥ 204

యమునానదీ వర్ణనము.

సీ॥ ఆవర్తనాభి దీప్యత్యైకతశ్రోణి చక్రవాకస్తని శరసహృదయ
వీచీభుజాక్షేప విస్ఫురన్మీనాక్షి భృంగరోమావలి ఘేనహాస
కలహంస కలదాఢ్య కల్లారకర్ణిక శైవాలకచ భాతుచందనయుత
ప్రకృణత్కంకణ భాస్వద్విజ్రణేణి ఘనపుష్పమయవేణి కంబుకంతి
వికసితాంబుజవదనయై విభునిసదన మునకుంజను శైలజవ్వని ననుకరించి
తనరెనారవికర్తనతనయ పేరు సార్థకముగాఁగవాఁకయైయరుగునపుడు॥

చ॥ ఒకయెడ మందమందగతి నొక్కొకచో నతిశీఘ్రయోన మిం
కొకదరి సంకుచత్వ మొకయొర వికాసము ప్రత్యగార్ద్రత
త్వకలననొక్కచోట నొకవంకఁ బరాఙ్ముఖతం గభీరిమం
బాకదెస నొక్కచోనిలుపు నొక్కకడం గుటిలత్వ మొందుచుకొ॥ 206

శ్రీ॥ స్ఫటికయోగాత్ ప్రసాదయై హరిభక్త్యుదాత్త సౌఖ్యవికత్తంబువోలి
గిరిమూలఘట్టనోత్పల్లవాంబుకణికయై శరదప్రళయభ్రంశరణివోలి
జగ్గాటవీసంగ దిగ్ధకాబుష్పయై పరిణాప్తపద్మోగి మనసువోలి
కరినమాళప్రతిఘాతనివృత్తయై దుష్కర్మమణిసాధుహతవోలి
యున్నతాసున్నతోజ్జతానుజ్జతాప్రసారయై శంఖదాపర్వసాదసౌద
సదీర్ఘజూమాన్యజనమానసంబువోలి॥ తనరె నిన్వీక నవ్యాక తన్మరేక॥ ౨౦౪

వరుణాగమనాది ప్రశంస.

మ॥ జలధీశంజు హలిం గణం జని సుభాషణాభూషలక్ష్మించి యు
జ్జ్వల రాటంబునుభావము త్తరముగా వర్ణించుచుంబంపడ జ
త్కరితామోదము మోదమందెనున వీకంబ్రోలికాళింజిది
జలకేలికాళిహరించి నిర్భే నిటులిచ్చుంగొన్ని నాశ్చచ్చటకొ॥ ౨౦౫

ద్వివిదాసుర సంహారము.

మ॥ ఆల సుగ్రీవుసమంత్రి మైండుడు తదీయద్రాకయైభౌమవి
ప్రలంఘేషియువైన యోద్విదిడుఁ డెంతోనిత్రప్రైరంబుఁ దీ
ర్చి లలికా రామునితోఁ దనంగుటకు రా మాళాగ్రణత్ ముచ్చ న
బ్బలితోఁ బోరివడించె నబ్బిటుఁ దనిం బాణిప్రహారంబులకొ॥ ౨౦౬

మాతృమనోరథ పూరణము.

చ॥ బయ దయివారఁ జల్లి గురుదక్షిణగా మృతఁడైనతత్సుతుకా
రయమునఁ దెచ్చియిచ్చిన పరాక్రమమిప్పుడుచూచి కంస దు
ర్జయమృతపుత్త్రమట్కుముఁ గనంబడఁ జేయఁ దనంగ నట్లు చే
సి యశమునాంది శౌరియను నీరియుఁ బాపిరి వారికాపములో॥ ౨౦౭

॥ అభియజ్ఞభోక్తయాద్యంతరహితుండు : బరమపురుషుఁడైనవచ్చువాళ్ళఁ
దార్యవద్దుతెగ్గుభార్యానివండయి॥ యజ్ఞదీక్షనున్న నవశరమున॥ ౨౦౮

విప్రశిశుప్రదానాది ప్రశంస.

శ్రీ॥ టితిసుడుఁదేఁపేట మృతపుత్త్రకుంఢౌచునగచుచుఁ గృష్ణునిఁ దెగగుచువిని
బ్రలికింతునని క్రిదిప్రతిపదే శరపంజరముగట్టి కాచియిందమృతుఁ దయ్యె
సుడుఁడని నింజింపఁ జాడంగఁ దగిలచోల్లెల్లనుజూచి నిస్సృహతగిలిగి

సాదఁజొరఁబావఁ గృష్ణుండువారించి తత్సహితుఁడై రథమెక్కిజామువేళ
కుత్తరనగాబ్ధితమములనుత్తరించి జ్వాలలఁ జొచ్చిపరమేశ వశగ శిశు గ
ణమ్ముఁ దోడైచ్చిద్విజనకు నెమ్మినిచ్చి వచ్చిక్రతుశేషమునానచ్చె నచ్చెరువుగఁ

జరాసంధ సంహారము.

సీ॥ దృఢజరాసంధబందీ కృతరాజులు విప్రముఖంబునవేడుటయును
రాజసూయమనధర్మజరతుణ మపేక్ష్యుఁచునారదుఁడు విధించుటయును
మగధేశుఁ దెగటార్చుమార్గంబు సూచించి ప్రీతినుద్ధవుఁడు ప్రార్థించుటయును
స్వమతంబునకు నుపప్వఁభకంబులుగ నింద్రప్రస్థపురికి సాప్తముగ నరిగి
ధర్మజానుమతంబునఁ దదనుజన్ము సహితముగ విప్రతనుజరాసంధుఁ జేరి
పోరుఁగోరితమ్మెఱిగించిచీరివైరి భీముచేతఁజంపించిఘాతభులఁ దనిపె॥ 213

శిశుపాలశిరచ్ఛేదము.

మ॥ కృశశిలుండు యుధిష్ఠిరుండిచట ఛాత్రీచేవులుంచుండఁగా
విశలేలుండనిధాతనిల్పినధరిత్రీ పాలుఁడుంచుండఁగాఁ
బకుపాలుఁడు ప్రపూజ్యుఁడయ్యెననుమంబల్సలు దూషించుటఁ
శిశుపాలుం డులిచెఁగసుదర్శనముసొచ్చెం గృష్ణుఁడత్రేజముఁ॥ 214

వరసన్మానము.

సీ॥ దమఘోషనృపతి సాత్వతియందు శిశుపాలుఁగాంచి చేతులునాల్గుకనులుమూఁడు
గార్ధభస్వరమునుగాంచి బెగ్గిలుచుండ నశరీరభూతమత్యద్భుతముగ
నెతఁడెత్తికొనునప్పు డీవికృతులడంగునతనిచేత నడంగు నితఁడనవిని
యొకనాఁడు కృష్ణుచేతికొసంగునంతనే వికృతులన్నియుఁ బాయవెఱచి కృష్ణ
నూలుతప్పులుచేసిన నొచ్చికొనక నీకుమేనత్తకొడుకు మన్నింపుమితని
ననుచుఁ బ్రార్థించుటాతంకమయ్యెఁగాని పెంటనేత్రుంపఁడేయనిభీష్ముఁడనియె॥

దంతవక్త్రాద్యసుర సంహారము.

సీ॥ సాల్వుండుమాగధచైద్యాది భూపరాగంబున భూపరాగంబుఁదినుచు
హరుఁ గొల్చితద్దత్తమై కామచారమైనడచు సాంభకవిమానంబునెక్కి
ద్వారకకేగి యుపద్రవంబులొనర్చి ప్రద్యుమ్నముఖులతోరణమొనర్ప
హరియునింద్రప్రస్థపురినుండివచ్చి యామాయావితో విక్రమమునఁబోరి

కృతకవసుదేవహతికల్పి కృతమెటింగిచక్రమునసౌంభకంబుతో సాబ్బుఁడ్రుంచి
దంతవక్త్రవధిచితత్సవాజఁడగుచిదూగుఁ గ్రమముగనొంచె నద్భుతముగాఁగఁ॥

శిశుపాల దంతవక్త్రుల పూర్వ వృత్తాంతము.

సీ॥ మున్ను శ్రీవైకుంఠమున ద్వారపాలకులై సనకసనందవావరోధ
మొనరించి పోసీమి నుగ్గురితై ఘోర రాక్షసులు గండని వారు శాపమొసఁగఁ
చొలుచొల్ల జయింజయులు హిరణ్యాక్ష హిరణ్య కశిపులై వరాహ నార
సింహసంహతులైరి శ్రీరామ హతులైరి రావణ కుంభకర్ణతజనించి
యిపుడు శిశుపాలదంత వక్త్ర పదవాచ్యులైపొడమి కృష్ణుడేమ్రొందిరందు వలన
శాపశాంతియైవారి తేజంబు కృష్ణుఁడేరెవారు వైకుంఠంబుఁ జేరిరపుడు॥ 217

ద్రౌపదీ మానరక్షణము.

మ॥ కపట ద్యుతముఁ బన్ని పాండుసుతులం గౌరవ్యులొడించి త
ద్ద్రుపదేంద్రాత్మజసీద్ధి తెచ్చి కినుకం దుర్వాకృతుల్ బల్కి ని
ప్రప్రలై వల్లవనొల్ప ద్రౌపది దనుం బ్రాక్తింపఁ గృష్ణుం డనే
క పటంబుల్ గృహనూటఁజేసి సభలోఁ గాపాడెఁ దన్మానము॥ 218

కుచేల సంరక్షణము.

మ॥ అభిధానూచిత దుర్దశుండగు కుచేలాఖ్యుఁడ స్వబాలప్రియుఁ
శుభుఁ డాకృష్ణుండు గారించి యడుకుల్ శోధించి భ్రమించి త
త్సభారా రబ్బరమంద వీడ్కొలిపె నాతం డింటికింబోయి స
వ్వభవోపేత గృహంబు గాంచి వెరగొందెం దద్దయాసిద్ధికి॥ 219

న్యగశాప విమోచనము.

మ॥ నృగుఁ డిత్వోక్తుని భ్రాత ముఁదిడినగోపేమందఁ జేరఁగణిం
పఁగలే కన్యసకిచ్చి పూర్వండు శపింపఁ దొండయై నూతనం
డఁగఁ గృష్ణుండు సముద్రకింఘం దన చందంబుంతయుఁ దెచ్చి వి
వ్యగలింజెందె నెటింగి భూమిసురులకొ వంఁజించి యేమాదురో॥ 220

కామ్యక వనాభిగనము.

సీ॥ పాండవు లడవిలోపలనుండఁ బుంహరీ కాక్షుండు సత్యభామాన్వితముగఁ
గనఁజనియొండ మార్కండేయ మునిరాఁగఁ బూజించి యతనిచే భూసురప్ర

పార్థ ప్రార్థనాంగీకారము.

పంచచారురము! నిరాయుధుండైననన్ను నీవుగోరితేల నా
నగుండుమొక్కి దేవ నన్ను నాకుఁబొద్దదంగనె
వరింపలేదు నిన్నెదిచ్చువాడఁగానుత్తతై
యరిచ్చిదా యశం బాసంగుచున్న మెచ్చెకొరియుటా॥

226

బలరామతీర్థయాత్రాభిగమనము.

తి॥ కారవపాండవప్రథన కారణకంటగ జైలుజేరియా
సీరికుగ్గిండులట్లు దనుఁజేరిభజంపమికర్తి చరిపి మా
నిరితరిలి వీని నపుడేట్రురించి మహాహ్రదఁ బల్వలం
దేవమఖంబుఁ గావి యనిసేనియఁజైవనె దీర్థయాత్రటా॥

227

శ్రీకృష్ణరాయ భారము.

సీ॥ గుంజయదౌత్యంబు పట్టలంబునామచే వసుపాండవులుగోరఁ దస్మతములు
వినిహరి కరిపురంబునకేగునప్పుడు ముసులనచ్చుటిరి రండనుచుఁ గోరి
కాదనాంధ్రఁ జేరి పొరువట్టంబుని పొందులొక్కోని పూనితెచ్చి
దుర్యోధనుఁ దొనట్టుదుస్తంత్రముల కర్తి పాండవజయము తప్పదనిచెప్పి
విశ్వరూపంబుఁ బాకినదివసుతిఁ గాంచి! కోరి విడుదలియింపఁజారగించి
గుంజయతమును గట్టునిపంజరునీ! భండవమునకుఁ బరికొల్పెఁ బాండవులనుఁ

యోధాభిగమనము.

భా॥ భృష్టద్యుమ్నతనూధీనీచనిగ వర్తేనంది తత్తద్భూ
పద్మంభంబుగ దృష్టకేతుముఖులఁ వర్ణించి భక్త్యాత్మజ
భృష్టప్రార్థితపార్థసారధిత కిష్టంబొటచే గృష్ణుఁడ
క్షిప్తప్రక్రియవిక్రమింప శతసంగృహ్ణంగు దేకాజిహ్వా॥

228

గీతోపదేశ ప్రశంస.

సీ॥ యుద్ధసన్నభుఁడైయభయసేనలకు మధ్యంబునఁ దక్షయరదంబునిల్చి
విస్వయ్యుఁ దవ్యయ్యవివిధగుటప్రియసద్బంధువులఁ గాంచి నదయహృదయం
దై నిరాయుధుడయి యరదంబుపై నిల్చుటరని కృష్ణుఁడు దరహానిసోబని
తాదాత్మికస్థితి దయ నుపదేశించి తాదాత్మికస్థితిఁ దనమహిమను

గుప్తపటచి కిరీటి సంతృప్తికపుడు । విశ్వరూపంబుఁ జూపించి విశ్వసేంపఁ
జేసి వైగులఁ బాలియింపఁ జేసెనాటి । వారిసంవాదమే గీతతైరహించె॥ 230

భగవద్గీతాసంగ్రహము.

సీ॥ సాంఖ్యంబుకర్మంబు జ్ఞానంబుకర్మ సన్న్యాసంబు నాత్మసంయమవిధంబు
విజ్ఞానయోగంబు విస్ఫుటాక్షగపర బ్రహ్మయోగంబును రాజవిద్య
యనియెడు రాజగుప్యాంబు విభూతివిస్తర విశ్వరూపసందర్శనములు
• ప్రకటభక్తియును తేత్రతేత్ర విద్విభాగము గుణత్రయ విభాగంబును బురు
షోత్తమప్రాప్తి దైవాసురోరు సంపదలవిభాగంబు మఱియు శ్రద్ధాత్రయంబు
మోక్షసన్న్యాసమును దెల్పెమునుముకుందుఁడర్జునువిషాదయోగంబున పసయించె॥ 231

గీతాసారసంగ్రహము.

సీ॥ ఆత్మకులేపుబాధ్యతయు బాధకతయు ననితెల్పుచు విషాదమునకు దయకుఁ
గరణంబులగు నహంకారంబు మమకార ముడిగించి సంగరోద్యోగమునకుఁ
గారణంబైన స్వకర్మంబువిడువక ఫలకాంక్ష విడిచి నిచ్చలునొనర్చి
క్రమముగా సర్వధర్మములను విడిచి నన్నేయాశ్రయింపుము నే నశేష
దోషములఁబాపి యుద్ధరింతు నినువంత! వలదటంచు వదించి విశ్వాసమునకు
విశ్వరూపంబుఁజూపి యవ్విశ్వభర్త! పార్థుఁడునిమిత్తముగ మహిభారముడిపె॥ 232

అమానుష మహిమానుసంధానము.

ఉ॥ తా రఘురాముఁడైనపుడు తత్త్వరహస్యములకా గ్రహించె గౌ
రీ రమణోపదేశమున క్షీవగీతలటండ్రు వానిఁ ద
త్సారతరోక్తులొక్క నిమిషంబు మహాదివసంబుజేసి త
చ్చౌరి కిరీటికిందెలిపెఁ దన్మహిమంబు నులింపశక్యమే॥ 233

హనుమచ్ఛాప విమోచనము.

మ॥ భగవద్గీతలు బాదరాయణకృపకా భక్తికా విసేకా సంజయం
డు గుణజ్ఞుండగు నాంజనేయుఁడవతీర్ణుండై కృతార్థుండనై
తిఁ గడుంగీతలచే నటన్న హరినీతిందాఁటితీపైఁ చిశా
చ గరించెంధుమటన్న భాష్యకృతిచే కాపప్రముక్తింగనెక॥ 234

శాపకారణము.

క॥ అనంగ మనిగణమువెరఁగై | యనఘ వినంగి లేదు మున్ను హనుమంతుని మం
త్రనమున శపియించుటయు భాష్యనిర్మితయుఁ దెల్పుచునుడు నతఁడిట్లనియె॥ 235

మ॥ దినకృద్దీప్తికిఁ గ్రీడికట్లు భగవద్గీతోప దేశంబుఁ జే
సినపై నాతని కేతనాగ్రమున వాసింజి న్నెయ్యెయన్న యా
హనుమంతుండు దనంతవే వినుచు ధన్యత్వంబు సూచింప వ
చ్చినవాడన్న నెపంబునకా మారిశపించెకా భాష్యనిష్పత్తికి॥ 236

బ్రహ్మవిద్యోపదేశ సంప్రదాయము.

ఉ॥ పౌత్రములంగనుఁగొనియుఁ బోవుచుఁ బోవుచు నాలకించియుం
జిత్రము తృప్తమయ్యెననఁ జెల్లదు చెల్ల గురూపదేశ సం
పత్తి వినాకరించి పెరిభంగి నెఱింగినవిద్య విద్యగా
దుత్తమసంప్రదాయ విమలాపురు తప్పది బ్రహ్మవిద్యకు॥ 237

పైశాచభాష్యనిర్మాణము.

మ॥ భగవద్గీతలకింతమీఁద మదభిప్రాయానుసారంబుగాఁ
దగుభాష్యః బానరింపు మట్లునునచోఁ దప్పం చిశాచత్వమం
చుఁ గృపంగృష్ణుఁడు వల్కుఁగా నల మరుత్సానుండు దోడ్తోఁ చిశా
చ గతిఁజెందయొనర్చె భాష్యమదియే పైశాచంబనకా భాసితక॥ 238

క॥ శపియించితి గపి యించుక | తపియించిన భాష్యరచన తడఁబడుననుచుం
గృహ నించుఁల్లుతఁడ్రిం | జపియింపంగఁ జేసెఁదద్విజయమంత్రమిటుల్॥ 239

హనుమన్మహిమాభివర్ణనము.

శ్లో॥ మున్ను దాశరథీనై మునులజన్మముఁగాచి జానకిఁజెండ్లాడి జనకునాజ్ఞ
వనికేగి ఖరముఖ్యులనుగూర్చి రావణువలన సీతనుగోలుపడినయపుడు
సుగ్రీవుఁగూర్చి దశగ్రీవుపురిఁగాల్చి ధరణిజగనివార్ధి దాఁటివచ్చి
సేతువేర్పఱచి యాజనివాహనంబవై యవలీలఁడోణాద్ర నటకుఁదెచ్చి
లక్ష్మణునిబ్రతికించి పౌలస్త్యుఁడునిమి | సీతఁగొని కాకుకయనసాకేతనగరి
కరిగిపట్నాభిషిక్తుండ నగుట కీవ | కాదె కారణమైతివి కపివరేణ్య॥ 240

ఉ॥ పుష్పక మెక్కినచ్చునెడఁ బుష్కరవీధి నిల్వకాంతివై
పుష్పమునట్లు రెద్దిలిది ము న్నువగొల్పిన శంభులింగముకా
నోష్పకవీరి నంబునిది గొల్పునదాఁటిన నీకుఁగాకవా
స్తోష్పకవైస శక్యమె సుపత్తర కాశ్యక నిర్వహించఁగదా॥ 241

క॥ శీతాన్నైకతరింగదు ॥ సేతుముఖంబునఁ బ్రతిష్ఠఁజేసి మునులకుకా
భూతపరికి మాకుదనః ॥ ప్రీతిగ రామేశ్వరాభ్యుఁ బెట్టినప్రతిబోక॥ 242

చ॥ తువుగా లింగముఁదెచ్చి వానిఁగని నత్నెంతేని నోనాడఁగా
నే చార్మకము న్నకంబి తొని వానిఁద్రోయు కీలింగమే
తీరిన్నిచ్చుచునన్నఁ దాఁగదలకుండెక విన్నవైదీపు నే
నావెన్నక నరదిచ్చి నిర్మితిగదా యీలింగమాచెంగటక॥ 243

చ॥ ఉదయంబైవలకుంచు సూర్యుఁగొనఁగా నుంకించె నేదీరుఁడు
య్యురయాస్తావల మత్తకన్ధసరుఁడై యుష్ణాంబునిగొల్పి పెం
పొడవకా నిద్యలగెల్ల నేర్పిన బలాఘ్యుండెవ్వఁడా నీటి నా
య్యదియో ముష్కరమాంబునేయ జనగేయా కాశీయాశ్రయా॥ 244

సీ॥ ఉర్వరైశ్చైశ్చర్య యుతయవధ్యాయకాశివ ద్రధివ్య బలిష్ఠమాను
మానందమాదియై యనలమనుష్య గంధర్వులు దేవగంధర్వులు సిద్ధ
దేవతాబాసజ దేవక్రియా దేవ దేవశక్త బృహస్పతి ప్రవాస
తులునాంధు నానందములు శతగుణితంబులై న బ్రహ్మనందమగునటండ్రు
గాన బ్రహ్మశతానందఁడౌ నతండవగుట కర్హుండవై యుంటివప్రమేయ
సిద్ధమతకానురూప ప్రసిద్ధకాయ॥ న్యాయధారేయ జనగేయ యాంబునేయ॥ 245

క॥ ఏరాస్మతుండవయ్యును॥ గీతలు నేఁ దెలుపకుండఁ గృతకృత్యుండ నే
జైతిశనుట నిధివశను॥ స్పృతకము నడంచుఁ జేయు ధావ్యమటంచుక॥ 246

క॥ దయ దయచారఁగ నిట్లును॥ నయనయములుమీఱ సాభిషయ నయన మనే
శయ శయఁడై పలికె విలే ॥ శయశయనుండాశయమున సంతయమెడలక॥ 247

క॥ ఇదిభగవద్గీతలకుక॥ మొదటనె మైశాచబావ్యము హనూమంతుం
దొడరించిన కథనినుఁడిక॥ నృపయంగమమైనమీది వృత్తాంతంబుక॥ 248

అక్షహీణీసంఖ్యానిర్ణయము.

సీ॥ ఇరువదియొక్కవే యెనిమిదిసూర్ల డెబ్బదియనా నరదము ల్పొదలునెందు
దత్తుకు సంఖ్యదే॥ వనరాదుమత్తమాతంగంబులును జెంపెనగునెందు

వటువదియైనువే లాన్నాటుఁ బదియునై యశ్వంబు నెచ్చోట నలరుచుండు
నలువొందు శతశతనవశత త్రిశతార్థశతపత్తి సంపత్తిసరవిన్దాండు
నట్టి చతురంగబలములు మట్టుమీటి నట్టిసేన యక్షాహిణియనఁగఁబరఁగు
నదిగదిసి రెండులక్షల పను నెనిమిది పేలపై నేడునూలుతై వెలయునంద్రు॥ 249

కౌరవ పాండవ యుద్ధప్రశంస.

సీ॥ ఏకాదశా ధౌహిణీశులై కౌరవుల్ గాంగేయ కలశజ కర్ణమద్ర
పతులు వరూధినీ పతులై క్రమంబునఁ బదియు నైదును రెండు వాసరములు
రెండు యామంబులు భండనం బానరింపఁ జాండుసూనులు ధర్మపడులేదిచ్చి
యరి విజిగీష నేడక్షాహిణులఁ గూర్చి వేర్చి వైరులనేర్చి యార్చి యోర్చి
యోధుల జయింపఁ దొలఁగి దుర్యోధనుండు మడుఁగుఁ జొచ్చినమాటల వెడలఁబుచ్చి
భీముగదచేత నూరువుల్ విలుగునట్టులతనిఁ గొట్టించి హరి కోపమడఁచె హలికి॥

క॥ పను నెనిమిది దివసములీ పడనునఁ బాండవులు దాయభాగంబునకై
కడన మొనరించుతటి హరి మదమునఁ జేసిన చరిత్రములు చిత్రంబుల్ ॥ 251

సీ॥ భూరిశ్రవుని కయ్యమున సాత్యకికిఁ గల్గు ననమాన మెదనెంచి యదిఘటిల్ల
మికి నైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబులఁ బూనిచి గరుడకేత
నము నమర్చిన శతానందాఖ్య మత్స్యందనము పాంచజన్య స్వనంబు వినిన
తోడనే సాయుధస్తోమంబుగాఁ దోడితె మ్మెల్లి మద్విక్రమమ్మఁ గనుము
తగని ప్రతివఁ బట్టెఁ దప్పింపవలెఁ గీడు క్రీడితోడిదకద కృష్ణు బ్రతుకు
దారుకా యటంచుఁ దనకాపుపైఁ గల్గు కరుణఁ దెల్పి రాత్రిఁ గడపె శౌరి॥ 252

మ॥ నరుచే నర్చికుండై తదీయమగు స్వప్నంబందుఁ దద్యక్తుండై
హరు దర్శింపఁగఁ బోయి పాశుపతముం బ్రార్థింపఁగాఁ జేసి యీ
శ్వరుండుం దానాకటాటకుం గుటుతుగాఁ బ్రాకూజలం జూపి ప్రా
గ్వరదార్థ్యం బానరింపఁ జేసి మనిచెం బజ్జాతుం డప్పార్థునిక॥ 253

మ॥ అనియందే మటి సైంధవుండు హతుఁడొనంచుక నభోవాణి గు
ల్కినపైఁ దజ్జనకుండు బల్కినది శ్రీకృష్ణుండు మున్నే యెటుం
గును గానం దల వాని తండ్రితోడపైఁ గూలించి తప్పించె ధ
ల్లును ముశ్వందలఁ ద్రోచి తజ్జనకుండే కూలెక స్వశాపంబునక॥ 254

క॥ సర్పముఖి శిలీముఖి ముత్సర్పింపఁగ నరదమదిమి సంరక్షించెన్
స్వర్పతి తనయుం గృష్ణుడహర్పతి తనయుండు విన్ననై కనుచుండన్ ॥ 255

శా॥ ఇంద్రుండిచ్చిన శక్తిచే విజయు శేడేత్రుంతు నేనంచు ని
స్త్రుండుండె రథమెక్కివచ్చినను రాధాసూతికాధారణన్
సాంద్రంబై తగు నాత్మ మాయవలనన్ శాంతింపఁగాఁజేసి క్రీ
డిం ద్రైలోక్య విభుండుగాంచె నది చెందెం దోడ హైడింబునిన్ ॥ 256

మ॥ దురమందొక్క మరుత్సుతుండె సుతులం దున్నాడెనంచున్నదిన్
దురభిప్రాయము గల్గియుండె నిపుడంధుండంచు లోహాకృతిన్
హరిదెప్పించి తదగ్రమం దునుపఁగా నాలింగనం బాచరిం
చె రుషన్ భీముండు గామిఁ దెల్పి నిరసించెం దన్నహ దుఃఖమున్ ॥ 257

ధర్మరాజ పట్టాభిషేకాదిప్రశంస.

శా॥ ఈరీతిన్ ధరణిభరంబుడిపి శ్రీకృష్ణుండు ధర్మాత్మజుఁ
బారుల్ వృద్ధులు గాంచుచుండ సభలోఁ బట్టాభిషిక్తుండుగాఁ
గారుణ్యంబునఁ జేసి మెప్పుగని గంగాపుత్ర మాహాత్మ్య మెం
తో రూఢంబుగఁ దెల్పి పాండవుల సంతోషింపఁగాఁ జేయుచున్ ॥ 258

భీష్మసంరక్షణము.

మ॥ స్థిరుండయ్య యువోపమానముగ యుద్ధంబుద్ధతిం జేసి రా
జవరుల్ మెచ్చఁగ నంపనెజ్జపయి నిచ్చన్ భీష్ముండుండంగ స
ర్వవిధాయాసము లంటకుండ నతనిన్ రక్షించి కృష్ణుండు ధ
ర్మవిధుల్ ధర్మజుఁ డర్పిలిన్ వినునటుల్ మైకొల్పెఁ దత్సన్నిధిన్ ॥ 259

పరీక్షద్రక్షణము.

శా॥ ఆశ్వత్థా మనశించెనంచు ననృతం బాడించి కుంభోద్భవున్
శశ్వద్ధామునిఁ ద్రుంపఁ బంచె నతిసాక్షాదంతకాకారుడై
యశ్వత్థామ కులం బపాండవము నేయంబూని వృద్ధాదిగా
శిశ్వంతంబుగఁ జెందుచుండ హరిరక్షించెం బరీక్షితునిన్ ॥ 260

విద్యారహస్యోపదేశాది ప్రశంస.

శ్రీ॥ హరిధర్మరాజ పట్టాభిషేకానంతరమ్మనఁ గొన్ని దినమ్ములుండి

తదనుజ్ఞ నైంది యింద్రప్రస్థపురమున కింద్రనందనుఁడు దా సేగి యచట
నిష్ఠవిహార సంతష్టులు భండన హిండన కథన ప్రహృష్టులునయి
మయ వినిర్మిత రత్నమయ వినిర్మల భగ్గమయ విచిత్రిత సభామంటమునఁ
గూరుచుండినపుడు ద్వారకాజిగమిష 1 ననిమిషేంద్ర సుతున కచ్యుతుండు
దెలిపి యతఁడు గోతఁ దెలిపె విద్యాగహ1స్యంబువినుఁడు తద్రహస్య మిపుడు॥261

సీ॥ జ్ఞాన స్థిరత్వ వీజులైన శ్లేషాది గంగస్వరూప నిరూపణంబుఁ
దత్తవజ్రతా విశేషతోష్ఠప దేశమంతర్యాగ మింద్రియాత్మ ప్రసంగ
మోపి శీవాత్మ స్వరూప నిరూపక గురుశిష్య జనక భూసుర కథా యు
గము మనోబుధ్యహంకారాది తత్త్వప్రకార మవ్యక్త ప్రకార మవల
సత్వగుణ మవస్యం బనుష్ఠానయోగ్యమగుటయు సవిస్తరంబుగా నష్టమనకుఁ
దెలిపి శ్రీకృష్ణుఁ డతని హస్తీపురిఁ జేర్చి మరలివచ్చి యుద కాశ్రమంబుఁబోచ్చె॥262

శ్రీకృష్ణోదంక సంవాదము.

ఉ॥ చొచ్చిన నయ్యుదంకముని గూతులు గన్నడ సత్కంచుచుకొ
మెచ్చినయట్ల భారత సమిర్చితం బపు డుచ్చరి పగాఁ
దచ్చతునోక్తికిం దగువిధంబున నుత్తరమిచ్చి యచ్యుతుం
డుచ్చతరంబుగా మరల నున్న తెలుంగెఱిగింప నిట్లనె॥

263

ఉ॥ ఏను గురుంకు భీష్ముఁడు ననేక ముగింద్రులు నొక్కి చెప్పినకా
వీనులఁ జెట్టఁ డయ్యెఁ గురువీరుఁడు వీఱఁడియై సఖాంధవుం
డై నశియించె ధర్మపరులై జయమొందిరి ధర్మజామతౌ
నా నెటువంటి వారలకు నట్లతిలోభము లాభకారియే॥

264

చ॥ ఆనపుడు నయ్యుదంకుఁడు క్రుధంకుర హుతుతరాక్షుఁడై శపిం
తునని తదంకముల్లనక దోషిని నీవతి పక్షపాతివై
తనుచును సంతిఁగూర్చవయితంచును దానికిఁ బాచితంచెదే
యనుచును నల్కఁ బల్క విని యచ్యుతుఁ డుల్క పల్కె నీక్రియక॥

265

చ॥ తపమున కంతరాయమును దాపసహాయమునైన తామసం
విపుడిటు సూపి తేటి కిహిహి కుపితాత్ము లొనర్చునట్టి దు
స్తపముల వీరువోదనె నిజస్థితిఁ దెల్పెద నాలకించి యం
తపయి మదిం దలంచిన విధం బొనరింతువుగాక భార్గవా॥

266

సీ॥ దేవాంశ భవులఁ గాంతేయులఁ గల్యంశభవులు మర్యాదన ప్రభృతు లహహ
సహజ వైరముగల్గి వైశవం బాదిగాఁ బడరానిబాధల పాలుఁజేసి
రసధికారికి రాజ్యమర్పించి తనభుజా బలమున బహురాజ్యముల గడించె
నట్టి తమ్మునిపుత్త్రిఁడని ధర్మమున ధర్మసూనుని యువరాజుగా నొనర్చె
జనకుఁడని వారికల్మకి నైఁపలేక కైతవ ద్యూతమున వారి కలిమి బలిమి
నొడిసి పాలైన నిడెనె దుర్యోధనుండు వానికంటెను దులువ తేందైనఁ గలరె॥ 267

మ॥ సభకుకా ద్రౌపది నీడ్చితెచ్చి యకటా సభ్యుల్ వినకా దుర్వచా
విభవం బేర్పడ మానభంగమునకై విప్పించె దదప్రముల్
శుభవృత్తంబు సతీత్వ మత్తరుణిఁ దచ్చొక్కాబ్ధి దాఁటించె నా
టి భృశాఘాగ్నియె ధార్తరాష్ట్ర వనవాటిం గల్పఁగాఁ జాలదే॥ 268

మ॥ కపటద్యూతమునం జయింపఁబడి తత్కౌంతేయు తేంతేనియుం
గృహణత్వంబున నున్నవారనుచు వారికా నవ్వ రారాజు మి
త్ర పరీతుండయి ఘోషయాత్రజని గంధర్వు ల్దనుం గట్టఁగాఁ
గృహచే మున్వీడిపించుతైనఁ గననే హీనుల్ గృతఘ్నుల్ గదా॥ 269

శా॥ గాంగేయాదు లెఱింగిచెప్పినను శంకాపంక నిర్మగ్నుడై
యంగీకారములేక కారవవిభుం జజ్ఞాత వాసంబునకా
భంగం బింతయులేమి ధర్మసుతుడే పల్కంగ నాలించియుకా
భంగం బాహవ రంగమందెనసియుం బైకొన్నఁ జేటబ్బదే॥ 270

సీ॥ పాండవుల్గున్ను బండ్లెండు వత్సరములు వనవాస మజ్ఞాత వాసమొక్క
యేడునుగావించు నెడఁ బాడమినవారి యిడుమలు గడువులు నుడువనేల
ధర్మపరుల్ వారు ధర్మంబెచటనుండు నచట జయింబుండు నట్టిధర్మ
మే నేను భూభార మెడలింప నవతరించినవాడనని మునువినఁగలేదె
నేనులేనిది నేనుగానిదియుఁ గలదెధర్మపరులు జయించి రధర్మపరులు
చచ్చి స్వర్గస్థులైరిది సత్యమింక నే మనంగలవదియను మీ వుదంక॥ 271

ఉదంకప్రార్థనము.

ఉ॥ నావుడు వాసుదేవుఁడు వినంగ ననంగ పితా పితామహ
గ్రావభిదాదికామరపరంపర కైన నెటుంగరాదు నీ
భావము నీప్రభావమింకఁ జామరు లేట్టు లేటుంగనేర్తురో
దేవ యెటుంగ కాడితి మదియ దురుక్తులు సైచికావవే॥ 272

ఉదంక ప్రార్థనాంగీకారము, (విశ్వరూప ప్రదర్శనము.)

చ॥ అనుచు నమస్కరించుచుఁ గృతాంజలియై ఖలభంజనా, జనా
ర్దన శరణార్థినై యిపుడు ప్రార్థనసేయుదు నీయుదగ్రతం
దనరిన విశ్వరూపముఁగనంబడఁజేసి కృతార్థుఁ జేయవే
యిన నటులై కనంబడిన నచ్యుతు నాతఁడు మెచ్చె నీక్రియక॥

273

గోపాలకృష్ణలీలావతార రూపస్తవము.

సీ॥ చిత్తజాతునిఁగన్న మత్తకాశిని బత్తి జొత్తిలి యొకయడుగొత్తుచుండ
వితవతీ యశోవితయా చిత్తరిపాత్తుమై నాకపదంబొత్తుచుండ
నుత్తుంగ రుచు లిగురొత్తహస్తములు కట్యుత్తమాంగస్థులు హత్తివెలయఁ
దత్తత్పుష్పార్థసంపత్తికై ప్రజలుప్రపత్తిమైఁ గేల్లనలెత్తిమొక్క
మెత్తనగుపాపరామెత్తనొత్తగిలఁగఁ నత్తమిలిబత్తులకు నెల్లబుత్తిముత్తు
లిత్తువఁటక్రొత్తయే యిట్టివృత్తినీకుఁ భక్తపాలనతృప్తిగోపాలకృష్ణ॥

274

సీ॥ రంగుమెలుంగు హూరంగుదుటంగలింపఁ గుఱంగటమెలంగి తగఁజెలంగు
నల యనంగుని తుంగమగుతురంగముతెఱంగు నెలుంగఁజేయు భంగులుతరంగ
ములనంగముప్పొంగ ముంగటఁ జెంగటఁ జెంగుచెంగునదాటుచుం గరంబు
నంతరంగంబునంతంతఁ గరఁగించు మాయా కురంగంబుచాయఁజూచి
జాయసూచింపయాచింపసాయకమునఁ నేయఁబూనినతొంటి నీచాయఁగంటి
సూతిగానిచ్చమీఱ నిచ్చోటనౌరఁ భక్తపాలనతృప్తిగోపాలకృష్ణ॥

275

సీ॥ పలువన్నియలతిన్నియలచిన్నియలచెన్నుఁ గన్నతిన్నని పిన్నపొన్నగున్న
కొన నున్న నిన్నన్నుకొన్నప్రీడను వేడుచున్న ప్రేయస్సులమిన్నలజిగి
నున్న నున్నని చిన్ని చన్నులుమున్నగు గొన్నికొన్ననవిల్లు పెన్నిధాన
ములపొన్నికలు కన్నులలరఁ గన్గానుచున్న నీయల్లగొల్లకన్నియలవల్వ
లన్నియును గొల్లఁ గొన్నతెన్నున్నయట్లఁ మన్నువిన్నది నేడిందుఁగన్నయదియు న
భిన్నగతినున్నవిట్టి నిన్నెన్నఁదరమె భక్తపాలన తృప్తిగోపాలకృష్ణ॥

276

సీ॥ పట్టిసత్రాజిత్తుపట్టి రట్టునకొడిగట్టి గట్టిగఁ బుట్టినట్టికినక
రెట్టింపఁ జలగట్టియిట్టిటనఁగరాని చిట్టుగ సలపాదిబట్టినట్టి
పట్టున నెట్టునఁ దొట్టినదట్టుంపువలరాచవెట్టుచూపట్టివలపు

రేపెట్టుఁ జేసెట్టి రాపెట్టు వాపెట్టినట్టివేల్పులఁ గొట్టి జెట్టితనము
దిట్టతనముట్టిపడ విట్టుఁ జెట్టుఁబట్టి చెచ్చెరఁగఁ దెచ్చియిచ్చ నచ్చెల్వకిచ్చి
నట్టిసీలీలనేఁడు గన్నపైనార భక్తపాలన తృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥

277

మ॥క్షణమాత్రంబున వత్సలుండగు రమాకాంతుండు వత్ససుర
క్షణనవ్యాప్తయశస్కుఁడై పెలయు టాశ్వర్యంబె వత్ససుర
క్షణనవ్యాప్తయశస్కుఁ డస్తబకవృత్తుంబైన కాంతారనూ
క్షణమాత్మీయ యశంబుచే ననఘపుష్పంబౌ నటుల్ నేయఁ గాక॥

278

సీ॥ గజరక్షణక్రియా కలితమానసుఁ డయ్యు గజశిక్షణక్రియాకలితుఁ డయ్యె
నర్జునరంజనాయ త్తదిత్తుండయ్యు నర్జునభంజనాయత్తుండయ్యెఁ
బూతనామగుణాభిపూజితుండయ్యునుఁ బూతనా మరణాభిపూజ్యుండయ్యె
ధేనుకామిత వస్తుదాన దీక్షుండయ్యు ధేనుకాపితకృత దీక్షుండయ్యె
నఘవిదారణచాతురి నమరువాని కఘవిదారణచాతురినమరులెంత
యజగరగళాధికారియై యలరువాని కజగరగళాధికారిత్వమరిదియగునె॥

279

క॥ ఆచరంబగుడెందంబునఁ బ్రచురంబగు చందమున సభక్తిశ్రద్ధో
పదితముగ నుచితచేతో వచనముల నుతించిమఱియుఁ బ్రార్థించెవారిక॥

280

దండకము.

శ్రీమజ్జగజ్జాల జేగీయమానాగ్రజ గ్రామణిగ్రామ జిహ్వగ్రజాగ్రత్సమగ్రశ్రుతి శ్రేణి
కారూప నిశ్రేణికామూల కీలాయమానక్రియోపాస్తిబోధక్రమ ప్రాప్యదేదీప్యమాన
స్వతస్సిద్ధత త్వప్రతీకాక్షరాకార లీలాలసచ్చంద్రశాలాసమావిష్టసృష్ట్యాదియువ్యం
త మాత్రాకలాపాగ్రపర్వాయిత బ్రహ్మతారాంత సంచారధీరా సుధీ రాజిర
తౌ మహాత్మన్లు కష్టా కృపాలంకరిష్టుండవై విశ్వరూపంబుఁ జూపింపఁ గన్నారఁగ
న్లాంటి నేనేకదా ధన్యమూర్ధన్యుఁ డంగానిచోఁ బూని చోద్యంబు హృద్యంబు నిత్యా
నవద్యంబు వాగీశ యోగీశ భోగీశ ముఖ్యాత్మ తత్వజ్ఞ శశ్వదురాపంబు నీ విశ్వరూ
పంబు దాని న్నిదానించి దర్శించు భాగ్యంబు భోగ్యంబుగా నిందునాకబ్బునే బ్రబ్బు
నే, యిట్టి నేత్రోత్సవంబేరికిం గోరి కించిన్నిమిత్తంబుగా నంబకుం దండ్రీ కాపై
యశోదామహాదేవికిఁ దేవతామాని కంధావసీజానికిం గ్రీడికిఁ విశ్వరూపంబు
వేర్వేరుఁ జూపించితి విన్నిరూపంబులంబూపినా విష్వదేచొప్పునకా నాకిదిట్లుండ
గోలోకమందుండి భూలోకముంజెంది బాల్యాదిగా నేటిపర్యంతముం బర్వసీసర్వ

చర్యల్ మహాశ్చర్యము ల్వానినెల్లం దయంజూపినావిత్రతీక్ మోహవారాశి నేను
తరింతుం బ్రసాదింపు మీ దివ్యచిద్రూప సంవర్ధనంబెన్నడుకా వెన్నుఁ దుండుం
బ్రసన్నప్రపన్నాంతరంగంబులందఁడ్రు, తండ్రి తదంకం బుదంకుండు నానుండు
నాపట్ల శందీపితంబై సపంచాయుధంబై సపీతాంబరంబై సభూషా విశేషంబునై భ
వ్యమైనట్టి నీదివ్యరూపంబుఁ జూపట్టఁగా నన్నుఁజేపట్టి ప్రాప్తకటాక్షింపు మీపై
సమీపైక దేశంబునం బేర్చుమాపై మహాదేవకృష్ణా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః॥

దివ్యరూప ప్రదర్శనము.

సీ॥ మందార కుందారవిందారి సందీప్త సుందరామంద రుజ్జుందిరఖణ
మణిగణఘృణ్యాస్తరణ విస్తృతాహిశయ్యాశయానుండు నానాశమీన
సంస్తూయమానుండు శంఖచక్ర గదౌజమానుఁ డబ్జవిభాసమానభాస
మానుఁ డబ్జవిరాజమాన కరశ్రక్షమా మానినీసేవ్య మానుఁ డనుప
మానమానాతిగానుకంపా రస లసా మానుఁడస్వప్న జేగీయమానుఁడుయజ
మాన ధాత్రిజ్య మానుండుమానిపూజ్యమానుఁడును నాచునత్త్వయానుఁడవుడు॥
సీ॥ పరమహర్షోత్కర్ష పరిపుల్లనేత్రు లవ్యాహతన్నేహ పూర్ణాంతరంగు
లగుసనకాది మహాసిద్ధజనులచే మాటిమాటికి వీక్ష్యమానుఁ డగుచు
నత్యనురక్తు లనన్యచిత్తులు నిత్యులు ననాతురులు దివ్యలోకవాసు
తైనమానులచేత నభివర్ణ్యమానుండు ఘనకనత్కనక శోభనవిభా వి
భాసమానస్వపార్శ్వస్థ పద్మవాసి॥ నీనిరంతరపరిసేవ్యమానుఁడగుచు
నీలజీమూతమధ్యస్థ నిభృతవిద్యుః దుపమితద్యుతి హృద్యతరోర్వరాప
రీతుఁడై ప్రీతిసాక్షాత్కరించెనపుడు॥

283

గీ॥ సరసిజాతాక్షుఁడిట్లు సాక్షాత్కరింపఁ బూనదివినుండి పువ్వులవానగురిసెఁ
దాళ కాహళదోహాలీలనొంది॥ దివ్యదుందుభిబృందంబు దివినిమొరసె॥

284

గీ॥ తతణ తదిక్షణప్రభూత ప్రభూత॥ ముద్రససముద్రమునబిట్టుమన్నిమాని
భవ్యతరనవ్య కర్తవ్యపదవితేక॥ బాధతరమూఢతాలీఢభావుఁడౌచు॥

285

ఆనందోన్మాదము.

ధాత్రీవృత్తము॥ మరలఁగూరుచుండు నుండి మానమొందు నొంది త

త్పరత నాడు నాడి పాడు పాడి వేడు వేడి వి

స్ఫురణమ్రోయు మ్రోసిచూచుఁ జూచితేచు లేచి య
స్థిరగతిం బ్రదక్షిణంబుఁజేయుఁ జేసి కుయ్యిడుక॥

286

ఉ॥ కుయ్యిడి నవ్వు నవ్వి మటి గొబ్బినమారముఁ బాటుఁ బాటి తాఁ
జయ్యన నచ్చు వచ్చి కటిసామిని వేమటుముట్టు ముట్టి మే
నొయ్యనఁబట్టుఁ బట్టికడునుక్కున నక్కునఁ జేర్చుఁ జేర్చి బల్
నెయ్యము నించు నించి కరుణింపు మటంచు వచించి మూర్కొనుకా॥ 287

సీ॥ మూర్కొని పేర్కొనుఁ జేర్కొని వలఁగొను వలగొని తత్పాదములకు మ్రొక్కు
• మ్రొక్కి చెక్కిలి నొక్కు నొక్కి ముద్దాడు ముద్దాడి యాస్వాదించు నాస్వదించి
మరిపెంపు విరిజొంపముల నింపుమెయినింపు నింపి కంపితవృత్తినిల్చు నిల్చి
ప్రలపించుఁ బ్రలపించి రహి విహ్వలతఁ జెందుఁ జెంది చిట్టురవంబుఁ జేయునిట్లు
చపలచేష్టలఁ గ్రీడించి సందడించి పనులసడ్డించి ముదమెదనినుమడించి
తద్గుణము లుగ్గడించి మాంద్యంబుడించి కరముమదిఁ బ్రేముడించి కేల్గవముడించి॥

గీ॥ చిత్తమాయ త్రమగఁజేసి చిద్విలాసి యైన వైకుంఠపురవాసి నపుడుడాసి
తమమునెడఁబాసి క్లేశ పాశములఁ గోసి నిజముఁ దలపోసి నిజమనోరుజకురోసి॥

క॥ అక్షీణంబగు భక్తిను పేక్షింపక నమృత రస మషేక్షించి కృపకా
రక్షింపనున్న జలజా । తాము నిటుల్బాగడఁ దొడఁగె నతఁడానతుఁడై॥ 290

చ॥ కరముఁబ్రసన్నచితుఁ డవుగమ్ము జగమ్ముల చిత్త వాగగో
చరుఁడగునీవ యీవరుస జాగ్రదనుగ్రహ విగ్రహుండపై
యరుదుగ దృష్టిగోచరుఁడవైతివిగానఁ బ్రభావతుండనై
పరఁగినవాఁడ నేడఖిలభక్త జనార్తిహరారమేశ్వరా॥ 291

చ॥ అణువునకన్న నత్యణువనంతుఁ డచింత్యుఁడు కారణైక కా
రణము మహత్తరుండును బరాత్పరుఁ డక్షరుఁడు నిరీశుఁడు
బ్రణవమయుఁ డనామయుఁడు భవ్యుఁడపవ్యయుఁ డీశుఁ డిమ్మహా
ఘృణుఁడని సూపె నిన్నెచల నెన్నెద రెన్నఁడు నెల్లకోవిదుల్॥ 292

గీ॥ అగ్నిసంతప్తమైన లోహంబువలన విస్ఫులింగోత్కరంబెట్లు విస్ఫురించు
నట్లు సత్వరజస్తమో వ్యాప్తమగుచు నీవలనజీవవర్గంబు నిర్గమించు॥ 293

గీ॥ కనఁగ వినఁగఁ జనఁగఁ గడువఁగ నుడువఁగఁ గైకొనంగమదిని మ్రొకొనంగఁ
దరముగాదు నీదు తత్త్వంబు నీమహా త్వంబుజగదతీత నుంబుజాతు॥ 294

మ॥ అంబుజనాభ యీ భవ దనాగ్రహ విగ్రహ మార్దులూడఁ జూ

డం బరమర్షి బృందము దృఢంబుగ హర్షముఁ గ్రమ్మ బ్రహ్మచ
ర్యంబునొనర్చు మౌని నికరంబు కరంబుఁ దపంబొనర్చు జ
న్నంబు లొనర్చు నధ్వరిజనంబు కృతంబుఁ ద్వదర్పితంబుగఁ॥

295

చ॥ అనశనుతై మహీ శయనుతై మునుతై వసుధాసుధాశనుత్
నినుఁ గనుఁ గొంట కొంటిమయి నిల్చుచు వేల్చుచు రర్థిశీర్థసే
వనమొనరింతు రెంతయు సువాసిత గంధ సుమాదులంబ్రమో
ద నిలయుతై భజింతు సతతంబు వ్రతంబు లతంద్రితంబుగఁ॥

296

క॥ సతులపయిఁ సుతులపయిఁ హితులపయిఁ రతులుపీడి యీడితమతుతై
యతులుభజింతురు నిన్నా॥ నతుల నుతుల నతుల గతుల నయ వినయములఁ॥

297

ఉ॥ నీరుషుతై మహాఋషు లనిష్ఠహతాది హితాత్ములౌచు గం
భీరు వడూర్షి దూరు వడభిజ్ఞముఖాజ్ఞను దన్వనోజ్ఞ సం
చారుషడాసనాది సురసన్నతు నిన్ను మహా మహుఁ మహా
పూరుషుఁ గొల్తురుగ్రతపము జ్ఞపము ల్కొదలైన వైపులఁ॥

298

శా॥ మధ్యేదుగ్ధ మహాబ్ధిశాయి రవిబింబస్థాయి నారాధ్య శు
ద్ధధ్యానప్రతి బోధ్యుని న్గాలుతు రిద్ధశ్రద్ధఁ బృథ్వీసురుల్
స్వాధ్యాయాధ్యగ సాధ్యగారగ సపర్యాధ్యాత్మ చర్యాయథా
విధ్యాగబ్ధ మహాధ్వర ప్రపదనావిర్భావ భావంబులఁ॥

299

క॥ క్రమతను దయామయాత్యయ॥ సముదయ సముదగ్ర దుఃఖ సముదాయముదాఁ
టి మహావిచక్షణుఁడు మోక్ష ముఁజేందునపేక్ష నిన్నై శరణంబొందుఁ॥

300

చ॥ బహువిధ పూర్వజన్మ కృతపాప కలాప విలేప వాసనా
మహదవిలేపమ త్తము ప్రమత్తము చిత్తమదెన్నఁ డైన స
న్నిహితముగాదు నీదరినణిష్ఠ దురిష్ఠ నికృష్టముఁ ముహు
ద్గృహ విషయాపకృష్టమును దృష్టము హృష్టమునౌచుఁ గ్రమ్మరుఁ॥

301

ఉ॥ నేర్పుదలిర్పనూర్పుగమి నెమ్మి నెదం గుదియించి హృత్సమ
త్సర్పితదర్పకాని రిపుదర్పబుయోగ సమర్పితాత్మసం
తర్పకులైన వారికిఁ గనంబడకుండియు నాపయంబ్రియం
జేర్పడ్డఁగాఁ గనంబడితి వీ వతివేగము భక్తవత్సలా॥

302

ఉ॥ పుల్లసముల్లసత్కమల భూతి విమోచన లోచనా జగ

ద్వల్లభ దుర్లభంబయిన దావక సన్నిధికన్న కన్యకే.

నెల్లపుడొల్ల నుల్లమున నిత్తటిఁ ద్విత రుణా నా - ౦

జల్లఁగఁ జల్ల నా సుకృతసస్య మవశ్యము పండు మే ముగళా॥

303

ఉ॥ నీవ గురుండ వీవ జననీ జన కాప్త జన బుగావునం

దావకపాద భక్తియును దావకదవ్యకథానారక్తియు

దావక దర్శనైక రసతాభృతిఁ దావకనామ కీర్తనా

చాచవచ వాక్చమత్కృతిఁ బ్రసన్నమనం గెగింపు మీశ్వరా॥

304

మ॥ అతిమాయావృతి మోహితుండనయి కృత్యా కృత్య కప్తిహితా

హితసంప్రాప్తి నెటుంగఁ దావక దయాదృష్టి ప్రసారప్రణ

ప్రతమో శ్లోష్టతమో విమోహవృత్తినై సత్యంబుగా నీవ మ

ద్గతివంచుకా మతినెంచి నీశరణ మాత్మం గాంతు నత్యంతము॥

305

చ॥ మునుపచరించి నాడ నఘముల్ బహుళంబుగఁ బూని వానిఁ బే

ర్మానఁగఁ దరంబుగాదు యుగకోటులనైన విహంగమేంద్ర వా

హన జగదంతరాత్మకుఁ డవౌట నెటుంగుదు వీవ కావునకా

మనమునఁ దావకీన చరణంబుల నే శరణంబు నొందెదకా॥

306

చ॥ అని యిటువిన్నవించి వినయంబున నాదలసోక సోకుమూఁ

క నడచుతేని యంఘ్రులకు గ్రక్కున సాంగిలిమొక్కి తజ్జనా

ర్దనుపదపద్మముల్ దనకరంబులఁ బట్టుచు మిన్న కున్న ని

ట్లసె సదసజ్జగత్ప్రభావుఁడైన రమాధవుఁ డాదరంబునకా॥

307

భగవ ద్వాక్యావళి.

మత్తకోకిలము॥ అంబుపాశమొనర్చుచుకా వినయంబుచే ననయంబుఁ బం

తంబునం జిరకాల మెంతయు నన్నుఁ దన్నితివీవు ధ్యా

నంబులకా యజనంబులకా భజనంబులకా సుజనంబు లే

న్నం బరిక్రమణంబులకా గమనంబులకా నమనంబులకా॥

308

మ॥ పరికింపబడె నాపయింగలుగు శుంభదృక్తిఁ గావించితా

చిరకాలంబు మదర్థ ముగ్రతప మీక్షేత్రంబునం దుష్టిచే

కురె నీచేనీనయిష్టి నాకతన నీకుకా దర్శితంబయ్యె న

క్షరముకా దుర్లభమా మదీయ సగుణా కారంబు ధీరాగ్రణీ॥

309

గీ॥ జపతపోహోమదాన యజ్ఞములనైన జడమతులకేను దృష్టిగోచరుడఁగాను

- బ్రహ్మచారుః జిహ్వయా భక్తిచేత | నన్నదర్శింపఁ గలదు ప్రపన్నులగుఁడ 310
- క॥ కలుగవు నాకొక్కపుడు | న్దలఁచినచోఁ గార్యకారణములు జగములం
గలిగించుట వెలిఁగించుట | గలఁగించుట కాతుకంబుగా దే యెపుడుక॥ 311
- శా॥ ప్రజ్ఞావిగ్రహుఁడం బ్రసంచమయుఁడం బ్రాజ్ఞప్రియుఁడం బ్రపూ
ర్ణజానాల్కుఁడ యజ్ఞరూపకుఁడ సర్వజ్ఞుండ గీర్వాణుడు
ద్విజ్ఞేయుండ నమేయ వైభవుఁడనై కెల్లాంది రామానుజా
భిజ్ఞానితి నజ్ఞులం దునిమితిం విజ్ఞుల్ మనఁబ్రోఁచితిక॥ 312
- క॥ ఘనము రహస్యము విస్మయ | జనకమునగు నస్మదీయ సచ్చరితము చా
సిన వినినఁ గనినఁ జదివిన | జనుఁడు మదీయుండు ధన్యజనమూర్ధశ్చ॥ 313

శ్రీ ద్వారకాపుర ప్రవేశము.

వ॥ అని గుట్టత్యంతాగణ్య కారణ్య సద్గు స్వాంతుండగు నప్పద్మా కాంతుం
డచ్చద్మాత్మరంగుండై ముఖపద్మాంతరంబునం జెట్టునగ వెనంగఁ బ్రసంగవశంబు
న మృదుమధుర వచనరచనల నొనరిచ్చిన వానతోచ్చయావన ప్రవణ భాషణం
బులు శ్రవణ భూషణంబులుగావిని వినిర్మల గుణగణాంకుండగు నయ్యదంకుండు
హృదంతర దంతుర సంతోష రసాక్రాంతుండై యభివదించి యుదఁచిత భక్తిం
బ్రయుక్తాంజలి బంధుండై యాదీనబంధుండు విన సవికయాను బంధంబుగ విను
తించుచు నెడసేయరాని ప్రేముడి నుడుశిరోమణి రామణీయక తుపణధురంధర పు
రందర శిలాకలాప కలాప లపన నిమ్రుణ లపన వపుః ప్రభాపరంపరా పరాజిత
రాజత శరదబ్జ శరదుండగు నవ్వరదుని వదనారవింధం బానంద బిందు బృందం
బమందంబుగాఁ గనుంగొనలఁ జెన్నంగొనం గనుఁగొనుచు మనంబునం బునః పునః
ప్రదక్షిణంబులఁ గ్రమంబుగా నొనరించుచు నమస్కరించుచున్న యవసరంబునం
బ్రభవిష్టుండగు ఁష్టుండు నిష్కళంక నిరాతంక దయాలంకరిష్టుండై శ్రీకృష్ణుండు
తదిష్టవరంబులొసంగి తదనుమతిం బయనంబై సైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకం
బులను వాహనంబులంబూన్చి గరుడధ్వజంబమర్చి దారకుండు శతానంద రథంబా
యితంబుచేసిన నధిరోహించి సపరివారంబుగాఁ జనచని పశ్చిమ సముద్రంబను
దర్పణంబునం బ్రతిబింబించినపుధేవీమండలంబునుంబోలె వెలయుచు ద్వాదశయో
జన ఖిన్నీర్ణ పుణ్యస్థానంబై సర్వర్తుసమయ పల్లవిత పుష్పిత ధరిత లలిత కుండ మం
దారోచఁదన పిచువంద సాల రసాల తాల తమాల కృతమాల మాలతీ పనస ఘన
సార కదిలీ నారికేర పూగ పున్నాగ నాగవల్లి ప్రముఖ నిఖిలతరు కుంజ రంజిత

లతా వితానైక తానంబులగు నుపవన ప్రతానంబులును శుకపికశారికా మయూర
 పాశావతాది ద్విజకుల కలరవ సంకులంబులగు మణిమయక్రీడాచలంబులును;
 బక మరాళ కారండవ కైరవ నీరజ కోకనద కష్టర హల్లక తల్లజ చంచరీక సంచ
 య సంచారంబులగు కాసారంబులును; శచీప చాప రూప దీప్తికారణంబులగు
 తోరణంబులును; సప్త సప్తిసంచార నిరోధక శిఖరసుందరంబులగు సప్తభూమికా
 మందిరంబులును, నిరంతర యాతాయాత గో గోపికా గోపాలకాది సమృద్ధ
 నిసర్గంబులగు రాజమార్గంబులును; నిస్తుల స్రశస్త్ర సమస్తవస్తు సంపత్సంపూర్ణ గౌ
 రవాధికలగు పణ్యవీధికలును; రంగచ్ఛతాంగ మాతంగ తురంగ భటపుంగవ
 నిరంతర సంచార చమత్కార సందర్శన సానంద గతాగత పౌర జానపద సమా
 కీర్ణంబులగు పురాభ్యర్థంబులును గలిగివెలుఁ గొందుచు నిష్కంప సంపద్వారవ
 తియనం బ్రసిద్ధిగన్న ద్వారవతిం బ్రవేశించి పురజనచకోరానీకంబులకు సాంద్రత
 ర చంద్రికోదయ సదనరాకయగు దనరాకకెదురు చూచుచుఁ దనుంబాడగని యు
 డుగని తలంపున నెగడుచుఁ బాగడుచు; జనులెల్ల మెల్లనఁ దనవెంబడి నడువ
 నగరనివాసినులగు సువాసినులు గొందఱు సుందరతరచంద్రశిలా సాంద్ర చంద్ర
 నాలా విశాల వాతాయన వ్రాతంబుల ననుసరించి ముక్తాఫల కుసుమ లాజ విస
 రంబులు సరవిమై సరసంబుగ విసరుచున్నయవసరంబున శుంభద్గంభీర భూరి పరి
 ఖాంబుధి ప్రతిబింబిత స్వర్గంబుగు దుర్గంబు సేరంజని సంజనిత కుతూహలంబునఁ గా
 హళషణవ పటహ దుందుభి ప్రముఖ నిఖిల హృద్యమంగళ వాద్యముఖరిత దిగంతం
 బులగు ననేక కక్ష్యోంతరంబులుగడచి యేనుంగుమొగసాలంగని యరదంబు దిగి
 జననీజనకపుత్ర మిత్ర కళత్రాది జనంబులు ముదంబున నెదుర్కొనినఁ బేర్కొను
 చు వారల నందఱు నయ్యైతెఱంగుల సంభావించుచుఁ బ్రహ్మహ్మనిరుద్ధుల కరంబు
 లుగొని కరంబుఁదనరాక కలంకృతంబై గురు బుధ కవి మిత్ర జైవాత్మక సూర్యా
 త్కజాది నానామర్త్య కదంబ సంభాసమానంబై సుధర్మంబోలియు నిత్యముక్తా
 లంకృతంబై వైకుంఠపురింబోలియు సర్వమంగళౌన్నద రాజశేఖర విరాజమానంబై
 రాజతాచలంబునుంబోలియు మిగులఁ జెల్వొందుచున్న కొల్వకూటంబునకుంజని
 కిరీటకుండల హార కేయూర నిస్తులకాస్తుభ వనమాలికా వలయాంగుళీయకాది ది
 ప్యాభరణ భూషితుండై పీతాంబరధరుండై తద్దయు సుద్దియిడగాని సంగపుగద్దియ
 పై ముద్దియలుసేయు సూడిగంబు లంగీకరించుచు సొంపుమై నింపొందుచు భక్తపరి
 పాలనం బొనరించుచుఁ గృతకృత్యుండై శ్రీకృష్ణుండు సుఖంబున సుండెనని శ్రీ కృ
 ణాభ్యుదయంబు సవిస్తరంబుగా సంగ్రహించి ప్రసంగించి మఱియును॥ 314

క॥ దక్షిణు లరిశిక్షణులు వి॥ చక్షుణులు సువీక్షణులు రసక్షణులు జగ
ద్రక్షణులు తుణక్షణశుభ॥ లక్షణులగు రామకృష్ణులను సేవింతు॥

స॥ జయ జలజాతాక్ష జయ దాసజనరక్ష జయ జగదధ్యక్ష సత్యదక్ష
జయ రాధికానాథ జయ సజ్జన సనాథ జయ రక్షితావాధ సరసగాథ
జయ సకలాధార జయ ధరాధరధీర జయ కారణాకార శాస్త్రసార
జయ చిత్రచారిత్ర జయ జలధరగాత్ర జయ నతాలికనేత్ర సదరిజ్జేత్ర
జయ జనార్దన సదయనశరధిశయన॥ శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గహస్త
జయనిరీశ గిరీశ కంజాతజాత॥ కాయబాద్యాదితేయ నికాయ గేయ॥

మ॥ జయలక్ష్మీకా విజయప్రియుండు నిఖిలైశ్వర్యంబు లయ్యైశ్వర
ప్రియుఁ డత్యాయువు నబ్జహూజనకుండుం బ్రేయోగుణోద్యత్కుటుం
బ యశోవృద్ధి జగత్కుటుంబి కరుణా మన్నించి మీకిచ్చు న
వ్యయభక్తికా భజియించి దివ్యకథ లిట్లానించి మేలొందుండే॥

ఉ॥ నానిని యా వినిర్మల మనస్కు లనంతు ననంతచర్య లీ
తీనిని సంగ్రహించి ప్రకటించితి వెంతయు వింతయయ్యె భ
వ్యావహ మీదినంబనుచు హర్షమునాందుచు రామహర్షణి
వేవిధులకొ నుతించి ప్రభావిష్ణునిఁ గృష్ణునిఁ గొల్చిరందలుక॥

ఆశ్వాసాంతము.

మ॥ వరధీరాధికరాధికారమణ భాస్వత్పాద పద్మద్వయీ
నిరతారాధకరాధకప్రతిమ సందీప్తప్రతాపప్రథా
పరవారాధికరాధికారసమయప్రాంచ తటాకచ్ఛటా
భరతా గాథక గాథక ప్రణత శుంభచ్ఛ్రియశస్సాధకా॥

క॥ జీవనయకృతరిపు రా॥ జీవనయను జీవి జీవ జీవం జీవో
జ్జీవనజైతాత్మక రా॥ జీవనయన బంధుజీవన వనదా॥

భుజంగప్రయాతము॥ ధృతీలాభృదింద్రా కుధీపద్మచంద్రా
ప్రతీపప్రథోపేంద్ర పద్భక్తిసాంద్రా
కృతీద్యౌర్ధనిస్తంద్ర కీర్త్యర్థిరుంద్రా
కృతీరాజగోపాల కృష్ణావనీంద్రా॥

ఏకాశ్వాసము.

ఆశ్వాసాంతగద్యస్థానీయ పద్యము.

ఇది శ్రీవేంకటగిర్వధీశ్వరకళాభృద్రాజ గోపాలకృ. ప్లదయామండస
మండపాకకుల భాస్వత్పార్వతీశాఖ్యమదవదనావిష్కృ
తగద్యపద్య విలసత్తత్తత్కథా సంగ్ర
హాస్పదకృష్ణాభ్యుదయంబు సర్వ
మొక యాశ్వా సంబుగా
భాసీలు॥

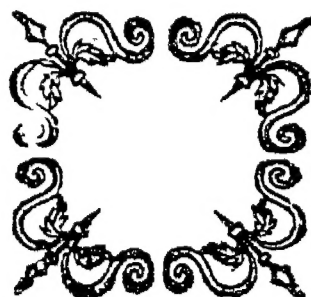
*

త్రికకుత్స్యం

ఒక భక్తియుక్తచురశీతి
గ్రంథకృన్మండపాక కులప్రోద్భ
వపార్వతీశ్వరసమాఖ్యక్షాసురాగ్రేసరాగ్భ
కుండై భాసీలుచున్న కామకవితత్పదాబ్జముల్గొల్చివా!
రక కృష్ణాభ్యుదయంబువ్రాసెదదభిప్రాయానుసారంబుగా॥

స్వస్వస్వ

సంపూర్ణము.
విభాగ పరిచ్ఛేదము.
విభాగ పరిచ్ఛేదము.

శ్రీమండపాక పార్వతీశ్వరకవీశ్వరప్రభావవర్ణనము.

క॥ శ్రీమత్పుండ్రకులాంబుధి- సోమాసోమహరిపాదశుభవనజాధీ- నామేయ
మనోభృంగల- లామాశ్రీరామకృష్ణ లలితసునామా॥ తే.గీ॥ పండితోత్తమవినుమాశ్రీమం
డపాక - పార్వతీంద్రకవీంద్ర ప్రభావమెలమి - నెంచిపద్యముల్ రచించి పంచి
నాడె॥ గానబ్రకటింపుమిదిపత్రికా ముఖమున॥ సీ॥ పంచపాది॥ శ్రీకరేందుమతీపరి
ణయాదికృతికర్తయగు మండపాక పేరయమనుమఁడు - బలరామసుక్షేత్రవిలసస్య
హత్వాదికర్తయకామకాసత్కవితనయుఁడు - స్ఫురదవభూతాను భూతిగీతాదికర్త
రామస్వామికవికనుజుఁడు - సత్పంచదేవతాస్తవముఖకృతికర్తయైన పేరయసూరి
కగ్రజుఁడు - ఛాయారమణలసచ్చితకాది సత్కృతికర్తయైతగుకామకవిజనకుఁడు -
ధరణిశ్రీజగదీశ్వరదండకాది - కర్తయగుచినకామసత్కవిపితృవృత్తి - దమితసాహితీ
వైభవ దమితకుకవి - నివహుండలపార్వతీశ్వర కవివరుఁడు ॥ క॥ పోడిమిఁబండ్రెం
డేడుల - యీడుమొదల్కవియనంగ నెంచందగిక్రొవ్వాడి ననేకగ్రంథములోడక
యప్పార్వతీశుఁడొనరించెనిలక ॥ సీ॥ బ్రహ్మేశతకము పరమాత్మేశతకము బాలకృ
ష్ణశతగోపాలకృష్ణ - శతములురఘుపతిశతకము సర్వేశ్వరశతకము పార్వతీశ్వరశతక
ము - హరిశతమువరాహ నరసింహశతకము గణపతిరామరత్నశతములు - రాధికా
కృష్ణసంవాదప్రబంధంబు శ్రీగురుచరిత కాంచీమహత్త్వ - మమరకసుకావ్యమాదిగా
నమరుకృతులఁ - బేర్చి నెనుబదినాల్గు(౨౪) గావించిమించె. బండితోత్తమ నెచంగమండ
పాక - పార్వతీశ్వరకవిపట్టభద్రుఁడెలమి ॥ సీ॥ మనపూర్వకవివరుల్లహితప్రబంధం
బులందచ్చటచ్చటబంధకవన । మనుజెప్పటయొకాని ఘనబంధకవనలక్షణమిదియని
చెప్పజాలరైరి । కావునఁగవులకక్కటబంధకవనరచనకష్టతరమని సరిఁదలంచి । సద
యుఁడౌచుఁ “బ్రబంధసంబంధబంధనిబంధనగ్రంథముఁ” పార్వతీశ । కవిజనవరేణ్యుఁ
డొనరించిఘవినివర్త । మానభావికవీంద్రసంతానమునకుఁ । బ్రతిభమీఱంగమహదు
పకృతియొనర్చెఁ । బండితావళికెల్లనుబ్రహ్మదమెసఁగ ॥ సీ॥ తనగ్రంథములుపెక్కులని
నశ్రీనాథుండు - బహుసంస్కృతాంధ్ర ప్రబంధములను । రచించితి నటన్న రామ
భూషణుఁడును - దనకృతులన్ని పేర్కొనినగణప । పరవేంకటాఖ్యుండు - స్వకృతస
త్కృతిసంఖ్యవ్రాసిన నెల్లూరిరాఘవుండు । దనగ్రంథనామములను వచించినకూచి మంచి
తిమ్మయ్యయు - మండపాక । పార్వతీశ్వర కవిపంచవదనుఁబోలి । వరుసఁబండ్రెండు
మొదలఱువదియు నేండ్ల । యీడువఱకెనుబదినాల్గుకృతులొనర్చి । ఖ్యాతిఁజెందంగఁ
జాలిరేభూతలమున ॥

ఇట్లు,

మచ్చవేంకటకవి.

షర్లాకిమిడి. 1-1-98.

ఆంధ్రకవులు, తృతీయభాగానుబంధమునందు 14-15- పుటలలో

నిట్లు వ్రాయఁబడి యున్నది.

మండపాక - పార్వతీశ్వరకవి.

“ ఈవిద్యత్కవి శతకములు మొదలైనవి యెనుబది గ్రంథములవఱకును రచియించినను ఈయనచే రచియింపఁబడి ముద్రింపఁబడియున్న గ్రంథములలో శ్రీరాధాకృష్ణసంవాదము నాలుగాశ్వాసముల ప్రబంధము ప్రథానమైనదిగా నున్నది. ఈయన బైదికబ్రాహ్మణుఁడు ; పారాశరగోత్రుఁడు ; కామేశ్వర పండితపుత్రుఁడు. ఈకవియొక్కతండ్రితాతలుకూడ కవీశ్వరులయినట్లు రాధాకృష్ణసంవాదమునందు కవియొక్రిందిపద్యమునఁ జెప్పియున్నాఁడు—

సీ! శ్రీమీఱ నుభయభాషామిత్ర సత్కృతుల్ తజ్ఞులెన్న మదంకితములుచేసి
యశముఁగాంచిన పేరయ మనీషి మణికిఁ బొత్తత్వంబుఁ గార్తికవ్రతమహత్త్వ
శివమహత్త్వా ద్యనేకవిధప్రబంధంబు లొనరించి సత్కవి వినుతిఁగనిన
పారాశరగోత్ర పావనుండగు మండపాక కామేశ్వరపండితునకు
మహితపుత్రత్వమును గాంచిబహువిచిత్ర చిత్రీశతిముఖ్యసత్కృతుల్ చెప్పి మెప్పు
వడసితివిగద కులకీర్తివర్ధిలంగ! సరసగుణసాంద్ర పార్వతీశ్వర కవీంద్ర.

ఈ కవి విశాఖపట్టణ మండలములోని బాబ్బిలి సంస్థానమం దాస్థానకవీశ్వరులలో నొకఁడుగా నుండినవాఁడు. ఈ పార్వతీశ్వర శాస్త్రిగారు ౧౫౩౩ వ సంవత్సరమునందు జననమొంది ౧౫౯౭ వ సంవత్సరమధ్యమున పరమపదమునొందిరి. ఈకవి సంస్కృతాంధ్రములయందు మంచిపాండిత్యముఁ గలవాఁడయి మృదుమధుర నిరర్గళధారతోఁ జతుర్విధకవిత్యమును జెప్పుచువచ్చుటయేకాక వినయసౌశీల్యాది గుణసంపత్తి గలవాఁడయియుండెను. పూర్వోక్తమయిన రాధాకృష్ణసంవాదము రావువారను నామాంతరముగల వెలుగోటివార నెడి గృహనామముచేవెలయు శ్రీశేంకట గిరిసంస్థానాధిపతులవంశాను క్రమము వర్ణించెడుగ్రంథము. శతకములును దండకములును గాక యీకవి విరచియించిన గ్రంథములలోఁగాంచిపురమహత్త్వము, ఆమరుక కావ్యము, ప్రబంధసంబంధబంధ నిబంధన గ్రంథము, శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము, కొంత పెద్దవి. ఇప్పుడియనగ్రంథములలో నొక్కరాధాకృష్ణసంవాదమునుండి మాత్రముకొన్ని పద్యముల నిందుదాహరించుచున్నాను—”

* * * * *